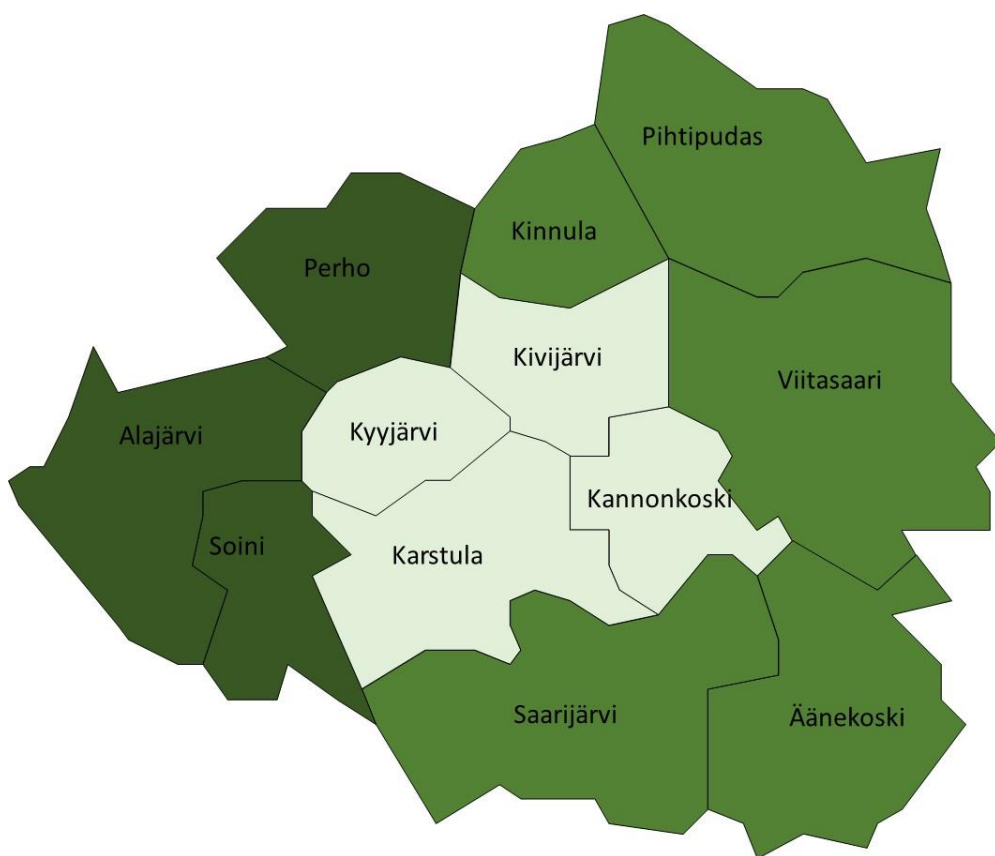

Kannonkosken, Karstulan, Kivijärven ja Kyyjärven kuntien erityinen kuntarakenneselvitys ja esitys kuntarakenteen muuttamiseksi

Erityinen kuntajakoselvittäjä

HT Eero Laesterä

Sisällysluettelo

1.	Yleistä	6
1.1.	Toimeksianto	6
1.2.	Kysely.....	6
1.3.	Uusi käänne – annetaanko mahdollisuus neljän K:n liitokselle?	8
1.4.	Kyyjärvelle määrätyn erityisen kuntajakoselvityksen lopullisen selvitysalueen määrittäminen	9
1.5.	Kuntajakoselvityksen aikataulu	9
1.6.	Käytetty aineisto.....	11
1.7.	Kuntajakoselvityksen aikataulu	11
1.8.	Selvitystyön organisointi	11
1.9.	Alueen perustiedot.....	11
1.9.1.	Maakunnan väestö	11
1.9.2.	Kylät ja taajamat	15
1.9.3.	Väestönmuutokset	16
1.9.4.	Työvoima, työpaikat ja elinkeinorakenne.....	18
1.9.5.	Pendelöinti.....	19
1.9.6.	Hyvinvointi, koulutus ja osaaminen.....	20
1.9.7.	Elinvoiman ja taloudellisen itsenäisyyden tarkastelu	20
1.10.	Kuntatalous	22
1.10.1.	Väestö, väestön muutos, ikärakenteen muutos	22
1.10.2.	Talouden nykytilan tarkastelu	25
1.10.2.1.	Tulot ja menot.....	25
1.11.	Veroprosentit ja eräitä muita verotietoja	31
1.12.	Palvelurakenteen kustannukset	31
1.12.1.	Rahoitus	36
1.12.2.	Tase.....	40
1.12.2.1.	Konsernitase	41
1.12.2.2.	Kuka maksaa kenen velat?.....	42
1.12.3.	Yhteenveto	43
1.13.	Kuntien talous tulevaisuudessa – kuntakohtainen paine.....	44
1.13.1.	Tuulivoiman mahdollisuus	44
1.14.	Kuntakohtainen paine Kannonkoskella	45
1.15.	Kuntakohtainen paine Karstulassa	47
1.16.	Kuntakohtainen paine Kivijärvellä	49
1.17.	Kuntakohtainen paine Kyyjärvellä	50
1.18.	Tarkastelu kuntakonsernien lainakannoista, vuokratavasta ja rahavaroista aikajaksossa	51
2.	Uuden kunnan kehittäminen – kuntastrategia uudelle kunnalle.....	56
2.1.	Kuntien kehittämisen painopisteet – nykyiset kunnat	56
2.2.	Kuntien profiilit ja vahvuudet	58
2.3.	Kuntien yhteiset SWOTit	58
2.4.	Sijainti maakuntakaavassa.....	59
2.5.	Visio ja strategiset painopisteet	60
2.6.	Kuntien rooli ja mahdollisuudet elinvoiman ja kilpailukykyyn lisäämisessä – strategian keihäänkärjet	60
3.	Yhdyskuntarakenne ja palvelurakenne yhdistyvässä kunnassa	65
3.1.	Palvelurakenteen kannalta jokaisen kunnan erityispiirteet	65
3.2.	Varhaiskasvatus.....	67
3.2.1.	Päivähoito	67
3.2.2.	Esiopetus.....	68
3.2.3.	AP-IP -toiminta.....	68

3.3.	Perusopetus ja lukio	68
3.3.1.	Perusopetus	68
3.3.2.	Lukio	69
3.4.	Vapaa-ajan palvelut (esim. kirjasto, kulttuuri, nuoriso, liikunta, museot)	69
3.5.	Tekninen toiminta	69
3.6.	Yleishallinto, muut hallinnon tukipalvelut.....	71
3.7.	Elinkeinopalvelut, maaseutupalvelut	72
3.8.	Tietotekniikka	73
3.9.	Ruokahuolto ja puhtaanapito.....	73
3.10.	Jätehuolto.....	73
3.11.	Maksut ja taksat, veroprosentit, avustukset	74
3.11.1.	Maksut ja taksat.....	74
3.11.2.	Veroprosentit.....	75
3.11.3.	Avustukset	75
3.11.4.	Kumppanuudet	75
3.11.4.1.	Muuta.....	75
3.12.	Uuden kunnan hallintorakenne ja organisaatio	76
3.13.	Sosiaali- ja terveystalouden tuottamisen organisointi sekä lomitus.....	76
4.	Arvio eduista ja haitoista yhdistyneessä kunnassa verrattuna nykytilaan	77
4.1.	Liitoksen etuja	77
4.2.	Uuden kunnan mahdollisuudet	78
4.3.	Uuden kunnan vahvuudet	79
4.4.	Liitoksen haittapuolia	80
4.5.	Uuden kunnan heikkoudet	81
4.6.	Uuden kunnan uhkat	81
4.7.	Yhdistämislaskelma, sopeuttamisen mahdollisuudet ja yhdistymisavustus	82
4.7.1.	Yhdistämislaskelma	82
4.7.2.	Liitos ilman tulosvaikutusta	82
4.7.3.	Yhdistymisavustus ja liitoksen arvioidut kustannukset	83
5.	Harkinnan paikka	86
5.1.	SOTE-ratkaisun vaikutus	86
5.2.	Koronan vaikutus talouteen (tiedossa olevat vuoden 2020 tuet 2.12.2020)	88
5.3.	Kuntalaisten kuuleminen.....	89
6.	Varsinainen esitys kuntarakenteen muuttamiseksi	91

Kuvat ja taulukot

Kuva 1: Selvitysalue Kannonkoski-Karstula-Kivijärvi-Kyyjärvi osana maakuntaa.....	10
Kuva 2: Uuden kunnan yhteenlasketut eri ikäisten määrät 2009, 2018 ja 2030	15
Kuva 3: Kyyjärven väestömuutokset 1996-2019 (Tilastokeskus).....	16
Kuva 4: Kuntien yhteenlaskettu väestömuutos 1995-2018 (Tilastokeskus)	17
Kuva 5: Elinvoimatekijät kuntaliitosalueen kunnissa	22
Kuva 6: Bruttoinvestoinnit eur/asukas kunnissa	39
Kuva 7: Kannonkoski-Karstula-Kivijärvi-Kyyjärvi osana maakuntaa - kuntastrategiat.....	57
Kuva 8: Kannonkoski-Karstula-Kivijärvi-Kyyjärvi vahvuusalueet.....	58
Kuva 9: Kannonkoski-Karstula-Kivijärvi-Kyyjärvi – osana maakuntakaavaa	59
Kuva 10: Kannonkoski-Karstula-Kivijärvi-Kyyjärvi – maankäytön kärkitoimenpiteet	59
Taulukko 1: Asukasluvun ja väestön ikärakenteen kehitys 2018-2030 maakunnittain	12
Taulukko 2: Asukasluvun ja väestön ikärakenteen kehitys 2009-2030 Keski-Suomen kunnissa.....	13
Taulukko 3: Asukasluvun ja väestön ikärakenteen kehitys 2009-2025 selvitysalueen kunnista	13

Taulukko 4: Asukasluvun ja väestön ikärakenteen kehitys 2009-2040 selvitysalueella (kunnat yhteensä)	14
Taulukko 5: Kuntajakoalueen kylät ja taajamat	16
Taulukko 6: Kuntien nettomuutto vuosina 2009-2018	17
Taulukko 7: Kuntien yhteenlaskettu nettomuutto eri kuntiin ja ikäryhmittäin vuosina 2009-2018	18
Taulukko 8: Kuntien elinvoimatekijöitä	18
Taulukko 9: Kuntien työpaikat ja työpaikoissa työssäkäynti vuonna 2019	20
Taulukko 10: Koulutustaso ja muita väestöpohjaisia tunnuslukuja	20
Taulukko 11: Kuntien elinvoimatekijöiden yhdistelmä 2017-2019	21
Taulukko 12: Väestön muutosten mahdollistama palvelurakenteen sopeutuminen Kannonkoskella 2018-2030	23
Taulukko 13: Väestön muutosten mahdollistama palvelurakenteen sopeutuminen Karstulassa 2018-2030	24
Taulukko 14: Väestön muutosten mahdollistama palvelurakenteen sopeutuminen Kivijärvellä 2018-2030	24
Taulukko 15: Väestön muutosten mahdollistama palvelurakenteen sopeutuminen Kyyjärvellä 2018-2030	25
Taulukko 16: Väestön muutosten mahdollistama palvelurakenteen sopeutuminen uudessa kunnassa 2018-2030	25
Taulukko 17: Eräiden tuloerien muutoksia aikajaksoissa, Kannonkoski	26
Taulukko 18: Eräiden tuloerien muutoksia aikajaksoissa, Karstula	26
Taulukko 19: Eräiden tuloerien muutoksia aikajaksoissa, Kivijärvi	26
Taulukko 20: Eräiden tuloerien muutoksia aikajaksoissa, Kyyjärvi	26
Taulukko 21: Tuloslaskelma 2014-2019, Kannonkoski	27
Taulukko 22: Tuloslaskelma 2014-2019, Karstula	28
Taulukko 23: Tuloslaskelma 2014-2019, Kivijärvi	29
Taulukko 24: Tuloslaskelma 2014-2019, Kyyjärvi	30
Taulukko 25: Vuodelle 2021 hyväksytyt	31
Taulukko 26: Hyvinvoinnin mittausta kunnittain	32
Taulukko 27: Yleishallinnon ja muiden palveluiden nettomenot eur/as ja poikkeama keskiarvoista 2018	32
Taulukko 28: Yleishallinnon ja muiden palveluiden keskinäiset poikkeamat eur/asukas vuonna 2019	33
Taulukko 29: Opetuksen ja kulttuurin nettomenot eur/as ja poikkeama keskiarvoista 2019	33
Taulukko 30: Opetuksen ja kulttuurin nettomenot eur/as toiminnoittain 2019	34
Taulukko 31: Päivähoidon kokonaisnettokustannus euroa/lapsi 2019	34
Taulukko 32: Esiopetuksen kokonaisnettokustannus euroa/lapsi 2019	34
Taulukko 33: Perusopetuksen kokonaisnettokustannus euroa/lapsi 2019	35
Taulukko 34: Perusturvan nettomenot eur/asukas 2019	35
Taulukko 35: Kuntien sote-kokonaisuus tarvevakiolla tarkasteltuna	36
Taulukko 36: Kaikkien palveluiden nettomenot eur/asukas keskiarvoista 2018	36
Taulukko 37: Rahoituslaskelma 2014-2019, Kannonkoski	37
Taulukko 38: Rahoituslaskelma 2014-2019, Karstula	38

Taulukko 39: Rahoituslaskelma 2014-2019, Kivijärvi	38
Taulukko 40: Rahoituslaskelma 2014-2019, Kyyjärvi	39
Taulukko 41: Rahoituslaskelma 2014-2019, Kyyjärvi	39
Taulukko 42: Lainakannat veroprosenttiyksiköiksi suhteutettuna	40
Taulukko 43: Rahoitusvarallisuus 1000 euroa.....	41
Taulukko 44: Takaukset ei-konserniyhtiöille vuonna 2019	41
Taulukko 45: Taseen jäämät euroa/asukas	41
Taulukko 46: Konsernin vieras pääoma, rahoitusvarallisuus ja nettovelka eur/asukas 2015-2019	41
Taulukko 47: Konsernin taseessa oleva ali/ylijäämä eur/asukas 2015-2019.....	42
Taulukko 48: Konsernin taseessa lainakanta ja leasing-vastuut, rahoitusvarallisuus, näiden netto ja muutos asukasluvun muuttuessa.....	43
Taulukko 49: Tuulivoiman tuotto-odotukset	44
Taulukko 50: Laskelma Kannonkosken talouden kehityksestä toimintakatteen kasvulla, joka perustuu vuosien 2010-2020 keskikasvuun.....	45
Taulukko 51: Kriisimittarit, Kannonkoski.....	46
Taulukko 52: Kannonkosken vaihtoehtoinen paine siinä tapauksessa, että tuulivoima ei toteudu 2024	47
Taulukko 53: Laskelma Karstulan talouden kehityksestä toimintakatteen kasvulla, joka perustuu vuosien 2010-2020 keskikasvuun.....	48
Taulukko 54: Kriisimittarit, Karstula	48
Taulukko 55: Laskelma Kivijärven talouden kehityksestä toimintakatteen kasvulla, joka perustuu vuosien 2010-2020 keskikasvuun.....	49
Taulukko 56: Kriisimittarit, Kivijärvi.....	50
Taulukko 57: Laskelma Kyyjärven talouden kehityksestä toimintakatteen kasvulla, joka perustuu vuosien 2010-2020 keskikasvuun (puuttuu 2020 alaskirjaukset, on liikaa etunojaa tuulivoimasta)	50
Taulukko 58: Kriisimittarit, Kyyjärvi.....	51
Taulukko 59: 4K-kuntien lainakannat ja leasing-vastuut, kunta ja konserni per 11/2020.....	52
Taulukko 60: 4K-kuntien omaan taseeseen tehdyt investoinnit 2010-2020 (2020 on arvio).....	53
Taulukko 61: 4K-kuntien omaan taseeseen tehdyt investoinnit 2010-2025 (2020 on arvio ja 2021-2025 perustuu kuntien suunnitelmiin).....	53
Taulukko 62: 4K-kuntakonsernien vuokravastuut ja lainakannat euroa	54
Taulukko 62: 4K-kuntakonsernien vuokravastuut ja lainakannat euroa/asukas	54
Taulukko 63: 4K-kuntakonsernien nettovelka euroa ja eur/asukas omaan taseeseen tehdyt investoinnit 2010-2025 (2020 on arvio ja 2021-2025 perustuu kuntien suunnitelmiin).....	55
Taulukko 64: Kuntien miniswot	58
Taulukko 65: Yrittämistä yhteistyöllä	63
Taulukko 66: Uudistuvan infra mahdollisuudet	63
Taulukko 67: Luontomatkailu strategiassa.....	63
Taulukko 68: Onnelliset ihmiset	63
Taulukko 69: Iloa, eloa ja suuria unelmia	64
Taulukko 70: Teknisen sektorin ulkoistukset, ostopalvelut ja vuokravastuut	71
Taulukko 71: Eläköitymiset.....	80

Taulukko 72: Uusi kunta	82
Taulukko 73: Uusi kunta ja muuttuvat kustannukset sekä yhdistymisavustus.....	84
Taulukko 73: Suomenselän kunta ml muutokset	85
Taulukko 74: SOTE- ja NON SOTE -Palveluiden kasvun tarkastelu kunnissa 2009-2018	87
Taulukko 75: SOTE- ja NON SOTE -Palveluiden kasvun tarkastelu kunnissa 2009-2018	88
Taulukko 77: Hahmotelma uuden kunnan luottamushenkilö ja työntekijäorganisaatioksi	94

1. Yleistä

1.1. Toimeksianto

Erityisen kuntajakoselvittäjän on tehtävä kuntarakennelain 16 a §:ssä tarkoitettu erityinen kuntajakoselvitys Kyyjärven kunnan asukkaiden lakisääteisten palvelujen turvaamiseksi. Kuntajakoselvittäjän on tehtävä erityisen vaikeassa taloudellisessa asemassa olevaa kuntaa koskevassa erityisessä kuntajakoselvityksessä mukana olevien kuntien valtuustoille *prosessin ja säädösten velvoittamana ehdotus kuntien yhdistymisestä sekä kuntien yhdistymissopimuksesta*.

Kuntajakoselvittäjän esitys kuntien yhdistymisestä voi koskea:

- 1) erityisen vaikeassa taloudellisessa asemassa olevan kunnan yhdistymistä olemassa olevaan kuntaan;
- 2) erityisen vaikeassa taloudellisessa asemassa olevan kunnan alueen jakamista kahden tai useamman kunnan kesken; tai
- 3) useamman kuin kahden kunnan yhdistymistä. Lisäksi selvittäjän ehdotus voi koskea kunnan osan siirtämistä toiseen kuntaan.

Jos muutoksen kohteena olevien kuntien valtuustot hyväksyvät selvittäjän ehdotuksen, kunnat tekevät selvittäjän ehdotuksen mukaisen yhteisen esityksen kuntajaon muuttamisesta ministeriölle. Muutoin selvittäjä toimittaa esityksensä kuntajaon muuttamisesta ministeriölle.

Erityisen kuntajakoselvityksen selvitysalue käsittää Kyyjärven kunnan lisäksi Kannonkosken, Karstulan ja Kivijärven kunnat.

1.2. Kysely

Kuntajakoselvitykseen ilmoittautui mukaan kaksi kuntaa Keski-Suomen maakunnasta (Karstula ja Saarijärvi) sekä Alajärvi Etelä-Pohjanmaalta ja Perho Keski-Pohjanmaalta. Kuntajakoselvittäjään kohdistui paine ja painostus aluksi siksi, että osa kyyjärveläisistä vaikutti pitävän mahdollisena maakuntarajan ylittävää liitosta ja osa oli henkisesti vahvasti Keski-Suomen kannalla. Lisäksi Kyyjärvi kuuluu samaan yhteistoiminta-alueeseen liitokseen ilmoittautuneiden kuntien kanssa.

Tämän vuoksi pidettiin hyvänä tehdä kuntalaiskysely mieluisimmasta kuntaliitossuunnasta – erityisesti se, mihin maakuntaan Kyyjärveä oltiin siirtämässä vai jäisikö Kyyjärvi Keski-Suomeen. Kyselyssä oli selvitysalueen kunnat Alajärvi, Karstula, Perho ja Saarijärvi. Myöhemmin heinäkuun 2020 lopulla tuli julki mahdollisuus neljän pienen Koon liitoksesta, mutta tämä ei ollut kyselyä aloitettaessa tiedossa. Kyselyn tulos todettiin suuntaa-antavaksi.

Kyselyn aika oli käytännössä heinäkuu, muutama vastaus myöhästyi, mutta otettiin silti huomioon. Vastauksia tuli sekä eero.laestera@kyyjarvi.fi osoitteeseen että kunnantalolle. Vastaukset edellytettiin lähetettäväksi nimellä kotipaikan varmistamiseksi, mutta ne ovat silti luottamuksellisia. Toiveena oli lisäksi, että vastauksessa olisi mainittu vastaajan kylä. Kunnantalolla viranhaltijavoimin varmistettiin vastaajien kyyjärveläisyys.

Vastausten laatu oli yllättävän hyvä. Kuntalaiset olivat jaksaneet kirjoitella myös asiallista vapaata sanaa, vastauksissa otettiin kantaa esimerkiksi uuden kunnan nimeen, rakenteeseen, demokratiarakenteisiin yms. Nämä pitkätkin kommentit noteerattiin ja otettiin jatkotyössä huomioon. Kuntalaiset olisivatkin siis aktiivisia, asiallisia ja ennen kaikkea rakentavia!

Vastauksia tuli 153, joista ilman nimeä kaksi, kolme kesäasukasta ja kaksi muualla kuin Kyyjärvellä asuvaa. Myös useat valtuutetut tai varavaltuutetut vastasivat – nämä seitsemänkin poistettiin vastauksista. Yhteensä vastauksista poistettiin 14.

Lopullisiin vastauksiin luettiin 139 vastausta. Määrää voi pitää hyvänä, vaikka tilastollinen pätevyys onkin vaatimaton. Jos kunnassa on täysikäisiä hiukan yli tuhat, vastaa määrä noin 15%:ia täysikäisistä. Määrän voi tulkita myös niin, että kuntajako tai kuntajaon suunta ei kiinnosta isoa osaa kuntalaisista.

Osassa vastauksia koko perheen kaikki /useat nimet olivat mukana.

Kirkonkylä	65
Koski-Huhtala	1
Kumpula	9
Mäntyperä	2
Noposenaho	5
Nurmijoki	4
Oikari	17
Peuralinna	3
Pölkki	7
Saunakylä	5
Vehkaperä	3
Muita	18
Yhteensä	139

Osa vastauksista oli sellaisia, joissa ykkösvaihtoehdoksi oli valittu useimmiten Karstula ja Saarijärvi, mutta myös muita kombinaatioita oli. Vastauksen summat yhteenlaskettuna tulee siis enemmän kuin vastaajien lukumäärä oli. Kylien kesken ei tullut erityisiä jakaumia, lähellä Alajärveä toivottiin /suuntauettiin Alajärvelle.

Maakunta?

Keskeisin ja aktiivisesti kuntajakoselvittäjälle ohjatuin kysymys on juuri maakunnan suunta. Akselilla Keski-Suomi – Etelä-Pohjanmaa – Keski-Pohjanmaa Keski-Suomi voitti selvästi; pelkästään Keski-Suomen kannalla, ilman erityistä mainintaa kunnista oli 32 vastaajaa. Tähän päälle lisäksi yksittäisinä kuntina Karstula sai 37 ääntä, Saarijärvi 26 ääntä – myös Neljän Koon (Kannonkoski, Karstula, Kivijärvi ja Kyyjärvi) yhteenliittymä, samoin viiden Keski-Suomen kunnan yhteenliittymä sai 12 ääntä, vaikka neljän koon ja viiden kunnan (Neljä koota ja Saarijärvi) yhdistelmä ei ollut edes vaihtoehto. **Keski-Suomi sai kaikki yhteen laskien kaikilla kombinaatioilla 105 ääntä.**

Etelä-Pohjanmaa, Alajärvi sai siis 42 ääntä. Määrä ei ole yhtä suuri kuin Keski-Suomen maakuntasuunta. Alajärvi oli useassa vastauksessa kakkos- tai kolmosvaihto sille, jos sopuun ei päästä.

Perhon kannalla oli 6 vastaajaa.

Perustelut

Keski-Suomen suuntaa perusteltiin yleisimmin Saarikan yhteistoiminta-alueella. Hyvin yleinen perustelu oli asioimissuunta ja se menneet sijainnit lääneissä ja maakunnissa. Alajärven suuntaa pidettiin hyvänä myös poliittiset valtasuhteet rikkovalla uudella ajattelulla, toisaalta Alajärven suuntaa varoiteltiin Lehtimäen liitoksen toteutumisella. Alajärven vahvaa taloutta korostettiin.

Osa vastaajista oli sitä mieltä, että liitokselle pitäisi saada jatkoaikaa. Perusteluna oli usein sote. Näitä oli selvästi vähemmistö kaikista, ehkä 20% – useimmat näistäkin asettivat Keski-Suomen liitoksen toteutusvaihtoehdossa paremmaksi kuin Etelä-Pohjanmaan.

Taloustilannetta pidettiin yllätyksellisenä, monissa vastauksissa oltiin saadun informaation tai informoimattomuuden perusteella sitä mieltä, että Kyyjärven kunnan taloudessa ei ole mitään hätää. Keskeisenä pidettiin päätöksentekijöiden, ei niinkään operatiivisen johdon roolia. Eturivissä olevien päätöksentekijöiden ulostuloa ja profiilin nostoa etukäteen olisi toivottu. Joissakin vastauksissa uskottiin, että ”valorahoilla” voitaisiin vielä pelastaa kunta.

Yksittäistapauksissa otettiin kantaa myös siihen, mikä ei ainakaan käy. Näissä eniten vastustusta herätti Saarijärvi, mutta jonkin verran myös Alajärvi ja Perho.

1.3. Uusi käänne – annetaanko mahdollisuus neljän K:n liitokselle?

Jo liitosselvityksen alussa kuntajakoselvittäjään oltiin yhteydessä sekä Kannonkoskelta että Kivijärveltä. Yhteydenotoissa selvitettiin mahdollisuutta sille, että Kannonkoski ja Kivijärvi voitaisiin kuitenkin ottaa mukaan erityiseen kuntajakoselvitykseen, vaikka alun perin Kannonkoski rajattiin pois sen mukaantuloa rajaavien ehtojen vuoksi ja Kivijärvi ilmoitti, ettei lähtisi mukaan erityiseen kuntajakoselvitykseen.

Kannonkosken, Karstulan, Kivijärven ja Kyyjärven päätöksentekijöiden kanssa käytiin heinäkuun lopulla epävirallinen neuvottelu, jonka seurauksena myös kuntajakoselvittäjästä vaikutti siltä, että neljän K:n mallit ei voisi edetä. Koska Kyyjärven kunnanvaltuusto kuitenkin samana iltana tämän neuvottelun jälkeen seminaarissaan toivoi, että neljälle K:lle annettaisiin mahdollisuus, pidettiin vielä elokuun lopulla vain luottamushenkilöille (valtuutetut) suunnattu neuvottelutilaisuus, missä vaihdettiin mielipiteitä. Tuolloin kuntajakoselvittäjä kertoi, millaisilla askelmerkeillä olisi edes teoriassa mahdollista edetä Neljän K:n suuntaan. Tuohon kokoukseen oli saatu valtionvarainministeriöstä viesti, jonka mukaan selvitysaluetta voitaisiin laajentaa, jos Kannonkosken ja Kivijärven *valtuustot* tekisivät päätöksen lähteä mukaan erityiseen kuntajakoselvitykseen.

Ennen valtuustojen päätöstä kuntajakoselvittäjä kävi asioita vielä kummankin kunnan poliittisten päätöksentekijöiden kanssa läpi, Kivijärvellä aikataulusyistä etänä ja Kannonkoskella paikalla.

Molempien kuntien valtuustot tekivät lopulta äänestyspäätöksen mukaan lähtemisestä. Samalla Karstulan kunnanvaltuustokin päätti erikseen mukaan lähtemisestään neljän K:n kuntajakotyöhön.

Näiden päätösten jälkeen ministeri Paatero päätti laajentaa alkuperäistä kuntajakoselvitysaluetta Kannonkoskella ja Kivijärvellä.

Tähän päätökseen kuntajakoselvittäjä reagoi päätöksellään lopullisesta kuntajakoselvitysalueesta.

1.4. Kyyjärvelle määrätyn erityisen kuntajakoselvityksen lopullisen selvitysalueen määrittäminen

Valtiovarainministeriön Kunta- ja aluehallinto-osaston päätös 10.9.2020 VN/16723/2020 laajentaa vo. kuntajakoselvitysalueita Kannonkosken ja Kivijärven kunnilla. Kunnat pyysivät päästä erityiseen kuntajakoselvitykseen mukaan valtuustojensa päätöksillä. Kunnat ottivat asian uudelleen harkintaansa erityisesti Kyyjärven kunnanvaltuuston seminaarin vetoomuksesta. *Vetoomuksen taustalla oli toive siitä, että erityinen kuntajakoselvitys voitaisiin tehdä neljän pienen K-kunnan kesken.*

Olen tehnyt kokonaisuuteen kuuluvaa tilastotyötä, mallintanut käytettävissä olevilla tiedoilla erilaisia liitosvaihtoehtoja ja todennut, että neljän pienen K-kunnan liitos saattaisi olla *taloudellisesti mahdollisin* vaihtoehto.

Alueella on vedottu myös *maakunnan eheyden säilyttämiseksi*. Samoin alueellinen *Saarikan yhteistoiminta-alueen eheys* edellyttää Kyyjärven pysymistä Keski-Suomen maakunnassa.

Kyyjärven kunnan alueella järjestettiin lisäksi epävirallinen kuntalaiskysely liitoksen suuntautumis-suunnan selvittämiseksi. *Kysely osoitti selvästi, että Keski-Suomen suunta olisi toivottavin*. Yksittäisistä kunnista tuli eniten mainintoja Karstulan hyväksi. Alajärven kaupunki oli muiden maakuntien kunnista suosituin, Perhon kunta sai hyvin vähän mainintoja.

Edellisellä perusteella on johdonmukaista rajata selvitysalue ensin Keski-Suomen maakuntaan. Käydut keskustelut johtivat siihen tulemaan, että tavoitteena pitää olla monikuntaliitos. Käytyjen keskustelujen perusteella päätin rajata Saarijärven kaupungin selvitysalueen ulkopuolelle. Kokemus ja harkinta tähän päätökseen perustuu siihen, että käytyjen keskustelujen perusteella viiden kunnan selvitysalue sisältää liian paljon jännitteitä joidenkin kuntien kesken ja vaarantaisi laajan vapaaehtoisuuden hankkeen toteuttamiseksi.

Ministerin päätös ja rajauspäätös on testattu ulos jäävissä kunnissa. Nämä hyväksyivät ensin kuntajakoselvitysalueen laajentamisen ilman uutta kuulemistä ja ymmärtävät tämän lopullisen rajauspäätöksen.

Kyyjärven kunnan erityinen kuntajakoselvitys tullaan viemään loppuun Kannonkosken, Karstulan, Kivijärven ja Kyyjärven kuntien kesken. Päätöstä ennakoitiin ja selvitysalue on järjestäytynyt johto- ja ohjausryhmätyöskentelyyn. Ensimmäisen päätöstä ennakoivan ohjausryhmän kokous asetti tavoitteeksi alueelle syntyvän uuden kunnan perustamisen. Uusi kunta ei muodostuisi yhdenkään olemassa olevan kunnan y-tunnuksen, nimen eikä vaakunan varaan, vaan tavoitteena on aito uusi kunta ulkoinen tunnusmerkkeineen.

1.5. Kuntajakoselvityksen aikataulu

Kuntajakoselvitystä tehtiin normaalista poikkeavana aikana. Poikkeavuutta kasvatti myös se, että varsinaiseen työhön päästiin kuukausia alkuperäisen alkamisajankohdan jälkeen. Toisaalta koronan toinen aalto vaikeutti työn tekemistä yleisesti, mutta erityisesti esimerkiksi kuulemisten järjestelyt olivat normaalista poikkeavia. Tämä siitä huolimatta, että neljän K:n alueella ei ollut sairastuttu koronaan, mutta keskuskaupunki Jyväskylä kärsi koronasta.

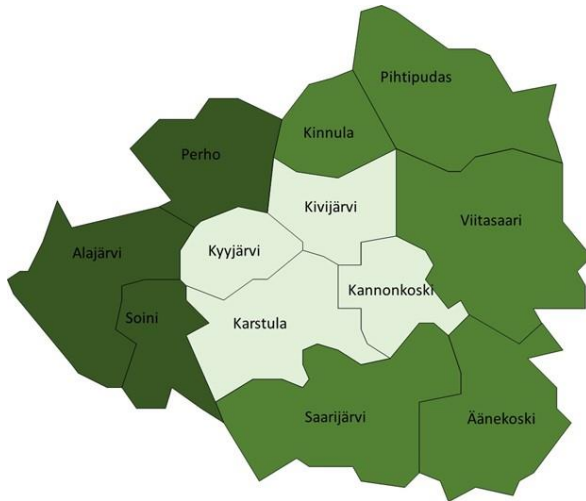
Selvittäjältä kuntajakotyö oli määrä saada valmiiksi vuoden 2020 loppuun mennessä, jotta asiakirjat voitaisiin toimittaa valtioneuvostolle 30.4 mennessä. Kuntavaalit on kuitenkin pidettävä 18.4.2021.

Kuntavaaleja koetettiin siirtää niin, että valtioneuvosto olisi ratkaissut lopullisesti kuntajaon ennen vaaleja, mutta siirtäminen ei onnistunut. Oikeusministeriön vaalipäällikkö Jouko Jääskeläinen oli sitä mieltä, että vaalit on järjestettävä normaalista poikkeavaksi säädetyllä ajallaan.

Kuntajakoselvittäjä lähetti kuntien kirjaamoihin työnsä lopputuloksen ja pyysi kunnanhallituksia asettamaan asiakirjat välittömästi nähtäville.

Kuva 1: Selvitysalue Kannonkoski-Karstula-Kivijärvi-Kyyjärvi osana maakuntaa

Selvittäjän tuli **tuottaa** kuntarakennelain 16 §:ssä tarkoitettu erityinen kuntajakoselvitys, jonka tulee **esitellä** tiedot, joiden perusteella voidaan arvioida edellytyksiä yhdistää kunnat yhdeksi kunnaksi.

Selvityksen tulee kuntarakennelain 4 b §:n 3 momentin mukaisesti sisältää vähintään

1. suunnitelma hallinnon ja palveluiden järjestämisestä,
2. palveluiden tuottamisesta selvitysalueella,
3. selvitys yhdistymisen vaikutuksista kuntien yhteistoimintaan,
4. selvitys taloudellisesta tilanteesta,
5. arvio asukkaiden osallistumis- ja vaikutusmahdollisuuksista ja lähidemokratian toteutumisesta ja
6. arvio kuntien yhdistymisen eduista ja haitoista.

Ehdotukseen liittyen on laadittava kuntarakennelain 8 §:n mukainen yhdistymissopimus. Sopimus ja tämä kuntarakenneselvitys muodostavat varsinaisesti kuntajakoselvitysasiakirjat.

Tämä työ keskittyy normaalia kuntajakoselvitystä enemmän talouden tilan tarkasteluun, mutta myös uuden kunnan elinvoiman kehittämiseen: liitosta tavoittelevien kuntien palvelurakenteet ovat hyvin ohuet ehkä Karstulaa lukuun ottamatta. Uuden kunnan tase tulee olemaan hyvin raskas, toisaalta aidon nettovelan vuoksi, mutta myös taseen alijäämää uhkaavien valokuidun ja muidenkin rakennelmien alaskirjaustarpeen vuoksi. Koko alue on niin suuren asukasluvun pienenemisen ja väestön ikärakenteen muutoksen kurimuksessa, että käyttömaisuutta on muutenkin jäänyt tai jäämässä tarpeettomaksi ja siten alaskirjauksen kohteeksi.

Kyyjärven kuntaan ollaan talousperusteilla kohdistamassa tahdonvastainen kuntajakomenettely, toisaalta samaan menettelyyn vapaaehtoisesti lähteneiden, vastaanottavien kuntien vuoksi on tutkittava tarkkaan tilanteeseen johtaneet syyt ja uuden kunnan mahdollisuus selviytyä. Normaalisti palvelurakenteen tarkastelu ja uuden palvelurakenteen valmistelu käsittävät suuremman osan kuntarakenneselvityksestä, mutta tässä työssä palvelurakenteen yhteneväisyyden vuoksi tämä osa jäi nyt vähemmälle. Tämä johtuu myös siitä, että Karstula järjestää jo nyt osan palveluista toisille kunnille ja

sote-palvelut on siirretty yhteistoiminta-alue Saarikan järjestettäväksi. Lisäksi liitoskunnat ostavat yhteisesti palveluja Keski-Suomen muilta kunnilta (Saarijärvi, Viitasaari).

Kannonkosken, Kivijärven ja Kyyjärven palvelut ovat hyvin suppeat ja vastaavat hyvin sopeutumistarpeita; niissä ei ole tässä vaiheessa palvelupisteinä juuri poistettavaa. Karstulan palvelut ovat vielä laajemmat ja Karstula onkin ollut enemmän ”kuntalaisen kunta” kuin kolme pienempää liitoskuntaa. Varsinkin pienempien kuntien johto on ollut hyvin työllistetty ja toimenkuvat erittäin moninaiset. Tätä moninaisuutta päästään purkamaan ja kohdentamaan työvoimaa järkevämmiin uuden kunnan kehittämiseksi.

Edellisten asioiden vuoksi tässä dokumentissa keskitytään myös siihen, kuinka vaikealla alueella toimivista kunnista saadaan yhdessä nykyistä nelikkoa elinvoimaisempi ja mediaanikoon ylittävä uusi kunta.

1.6. Käytetty aineisto

Tilastot perustuvat joko Tilastokeskuksen talous- ja toimintatilastoihin, Kuntaliiton veroennusteeseen ja valtionosuuslaskentaan sekä kuntien omiin ilmoituksiin vuoden 2020 tilinpäätösennusteeksi ja soveltuvien osin painelaskennassa vuodesta 2021 niiden itsensä ilmoittamiin investointeihin, sopeutuspaketteihin ja niiden itsensä ilmoittamiin arvioihin toteutuvan ja mahdollisen tuulivoiman tulosvaikutuksista.

1.7. Kuntajakoselvityksen aikataulu

KESKEN

1.8. Selvitystyön organisointi

KESKEN

1.9. Alueen perustiedot

1.9.1. Maakunnan väestö

Ennen selvityksen käynnistymistä oli tehty useita maanlaajuisia, maakunnittaisia ja kuntakohtaisia ennusteita väestönmuutoksista lähitulevaisuudessa. Alla oleva taulukko osoittaa, kuinka koko maassa asukasluvun kasvu on hidastunut ja keskittyy kolmeen jo pidempään kasvussa olleeseen maakuntaan. Lähtökohtaisesti nuorimpien ikäryhmien ja työssäkäynti-ikäisten määrät ovat alenemassa ja ikääntyneimpien määrät kasvussa. Ikääntyminen on kiihtynyt ja siirtynyt kaikkein ikääntyneimpiin, jopa juuri eläkkeelle siirtyneiden määrät ovat laskussa. Kuntajakoselvityksen kohdekunnat sijaitsevat Keski-Suomessa, missä kasvua on vain yli 74 vuotta täyttäneiden määrissä.

Väestömuutos 2018-2030	0-v	1-6 v	7-12-v	13-15-v	16-18-v	19-23-v	24-64-v	65-74-v	75-84-v	yli 84-v	Kaikki yhteensä
Uusimaa	-632	-12 749	-13 707	3 236	9 308	11 041	67 299	9 887	58 291	23 364	155 338
Varsinais-Suomi	-204	-4 919	-6 207	-847	380	-365	-2 041	-3 978	19 648	5 966	7 433
Satakunta	-233	-3 404	-3 954	-933	-168	-462	-12 168	-4 707	8 057	2 704	-15 268
Kanta-Häme	-211	-2 859	-3 982	-1 186	-350	-207	-10 199	-1 286	7 687	2 198	-10 395
Pirkanmaa	-101	-5 633	-7 132	-532	2 133	1 706	6 342	-2 174	19 750	6 383	20 742
Päijät-Häme	-216	-2 663	-3 205	-898	-116	-61	-8 985	-3 685	9 015	3 432	-7 382
Kymenlaakso	-210	-2 761	-3 332	-1 185	-668	-909	-14 616	-3 159	7 250	2 148	-17 442
Etelä-Karjala	-105	-1 789	-2 389	-555	-305	-552	-7 995	-1 805	4 766	1 392	-9 337
Etelä-Savo	-156	-2 120	-2 774	-1 029	-710	-592	-14 346	-2 700	5 711	1 706	-17 010
Pohjois-Savo	-278	-3 214	-3 625	-879	-288	-648	-13 698	-1 268	10 499	2 353	-11 044
Pohjois-Karjala	-108	-2 053	-2 577	-579	-212	-958	-9 543	-1 586	7 307	1 806	-8 503
Keski-Suomi	-209	-4 069	-5 533	-922	415	429	-7 084	-1 926	10 578	3 223	-5 098
Etelä-Pohjanmaa	-187	-3 298	-3 933	-922	-251	319	-10 382	-2 133	8 169	1 548	-11 070
Pohjanmaa	-174	-2 314	-2 517	-95	478	420	-3 319	-2 680	5 995	1 831	-2 375
Keski-Pohjanmaa	-111	-1 288	-1 307	-159	208	224	-2 455	-1 241	2 880	814	-2 435
Pohjois-Pohjanmaa	-301	-7 747	-10 408	-2 203	1 188	2 603	-7 658	1 597	16 066	4 727	-2 136
Kainuu	-76	-1 262	-1 554	-461	-182	-117	-7 681	-841	3 107	657	-8 410
Lappi	-104	-2 110	-3 152	-583	-116	-225	-11 715	-451	7 195	1 650	-9 611
Koko maa	-3 614	-66 252	-81 288	-10 732	10 744	11 646	-70 244	-24 136	211 971	67 902	45 997

Taulukko 1: Asukasluvun ja väestön ikärakenteen kehitys 2018-2030 maakunnittain.

Kun maakunnan kuntia tarkastellaan, havaitaan, että kolmea lukuun ottamatta jokainen maakunnan kunta on asukasluvultaan taantuva ja ikääntyvä, ja lähes kaikissa maakunnan kunnissa aivan nuorimpien ikäryhmien palvelutarve on aleneva – tämän tunnistaminen ja ymmärtäminen voisi jopa auttaa aluetta sopeutumaan taloudellisesti.

Asukasluvun alenemat ovat hyvin suuria. Tämä tekee alueen pienimmille kunnille vaikeuksia löytää työvoimaa sekä julkiselle että samalla erityisesti verorahoitusta tuottavalle yksityiselle sektorille. Tämän takia alueellisen elinkeinopolitiikan ja etenkin suurimpien kuntien on onnistuttava mennyttä paremmin.

Kuntajakoselvitysalueen kunnissa asukasluvun alenema on samantasoinen kuin muissa maaseutumaisissa kunnissa, vaikka Kivijärven alenema onkin jopa yli neljännes asukasluvusta. Kivijärven kohdalla erityisesti suuri työikäisten määrän alenema johtaa vaikeaan tilanteeseen sekä rekrytoinnissa, mutta myös verotulojen alenemassa.

Muutokset vuoteen 2030	0-v	1-5 v	6-v	7-12-v	13-15-v	16-18-v	19-23-v	24-64-v	65-74-v	75-84-v	yli 84-v	Kaikki yhteensä	Kaikki yhteensä
Hankasalmi	-8	-104	-27	-179	-44	7	-24	-622	-54	171	10	-874	-17,7 %
Joutsa	4	-60	-15	-124	-47	-8	-12	-572	-175	172	85	-752	-16,8 %
Jyväskylä	1	-1 122	-304	-2 016	31	641	390	5 159	143	5 444	1 687	10 054	7,1 %
Jämsä	-44	-267	-103	-563	-183	-176	-159	-2 353	-429	786	275	-3 216	-15,6 %
Kannonkoski	-6	-13	-2	-31	-28	-9	-1	-191	-2	59	1	-223	-16,5 %
Karstula	-2	-53	-16	-112	-61	-41	-15	-485	-85	136	52	-682	-16,9 %
Keuruu	-16	-127	-27	-180	-54	5	-41	-962	-327	478	118	-1 133	-11,6 %
Kinnula	-4	-32	-9	-27	-7	-4	-7	-232	-31	60	21	-272	-16,8 %
Kivijärvi	-8	-11	-4	-32	-18	-6	-11	-195	-53	15	28	-295	-26,7 %
Konnevesi	-5	-22	1	-39	-16	-5	5	-292	-65	87	11	-340	-12,6 %
Kuhmoinen	-7	-5	-2	-28	-2	-42	-3	-233	-108	89	17	-324	-14,5 %
Kyyjärvi	-8	-25	-7	-31	-5	-8	-3	-179	-27	59	22	-212	-15,8 %
Laukaa	-11	-379	-98	-451	-7	186	197	-681	-73	723	218	-376	-2,0 %
Luhanka	1	-9	-3	-9	-4	5	-1	-40	-5	22	2	-41	-5,8 %
Multia	0	-27	-3	-55	-26	-9	6	-215	-28	49	-22	-330	-20,8 %
Muurame	0	-154	-38	-238	-8	62	99	125	78	472	160	558	5,5 %
Petäjävesi	-5	-77	-17	-159	-40	-16	11	-305	-69	109	22	-546	-14,0 %
Pihtipudas	-4	-37	-17	-111	-52	-32	-7	-498	-14	93	39	-640	-15,8 %
Saarjärvi	-26	-136	-35	-234	-99	-61	-27	-1 324	-55	376	67	-1 554	-16,5 %
Toivakka	-8	-36	-15	-92	-15	17	35	-145	-57	106	48	-162	-6,7 %
Uurainen	-9	-78	-27	-110	29	71	92	73	-23	155	62	235	6,2 %
Viitasaari	-17	-72	-12	-90	-47	-60	-79	-854	-177	215	56	-1 137	-18,2 %
Äänekoski	-27	-338	-105	-622	-219	-102	-16	-2 063	-290	702	244	-2 836	-15,0 %
Keski-Suomi	-209	-3 184	-885	-5 533	-922	415	429	-7 084	-1 926	10 578	3 223	-5 098	-1,9 %

Taulukko 2: Asukasluvun ja väestön ikärakenteen kehitys 2009-2030 Keski-Suomen kunnissa.

Asukasluvu	Kannonkoski			Karstula			Kivijärvi			Kyyjärvi		
	2019	2025	Erotus	2019	2025	Erotus	2019	2025	Erotus	2019	2025	Erotus
	1 339	1 206	-133	3 949	3 597	-352	1 096	901	-195	1 313	1 213	-100
0-5 päivähoito												
6 esiopetus	47	37	-10	156	113	-43	45	28	-17	72	53	-19
7-12 alakoulu	13	8	-5	27	21	-6	8	6	-2	19	9	-10
13-15 yläkoulu	74	60	-14	226	171	-55	61	39	-22	85	78	-7
16-18 luki/toinen aste	56	42	-14	149	112	-37	38	20	-18	39	49	10
19-23 nuoret työikäiset ja opiskelijat	41	37	-4	127	112	-15	20	25	5	41	29	-12
24-64 työssäkäyvät	41	40	-1	128	128	0	31	31	0	41	39	-2
65-74 eläkkeelle siirtyneet	590	477	-113	1 800	1 533	-267	465	333	-132	575	478	-97
75-84 eläkkeellä olevat	256	250	-6	737	674	-63	217	189	-28	259	237	-22
85... ikääntyneet	145	184	39	426	520	94	157	168	11	128	176	48
65-v +	76	71	-5	173	213	40	54	62	8	54	65	11
Huoltosuhte	2019	2025	Erotus	2019	2025	Erotus	2019	2025	Erotus	2019	2025	Erotus
Kunta	99,3	117,7	18,4	92,2	102,9	10,7	112,4	131,6	19,2	99,8	122,2	22,3
Verrokkit	94,9	110,7	15,9	88,5	99,4	10,9	94,9	112,7	17,7	95,2	111,2	16,0
Koko maa	82,2	90,7	8,4	82,2	90,7	8,4	82,2	90,7	8,4	82,2	90,7	8,4
Mediaani-ikä	2019	2025	Erotus	2019	2025	Erotus	2019	2025	Erotus	2019	2025	Erotus
Kunta	57,0	60,0	3,0	55,0	58,0	3,0	59,0	63,0	4,0	56,0	58,0	2,0
Verrokkit ka	55,1	57,3	2,2	52,9	55,2	2,3	55,1	57,3	2,2	55,2	57,5	2,3
Koko maa ka	49,7	51,6	2,0	49,7	51,6	2,0	49,7	51,6	2,0	49,7	51,6	2,0
Asukasluvu 9/2020		1 323	-16		3 868	-81		1 098	2		1 295	-18

Taulukko 3: Asukasluvun ja väestön ikärakenteen kehitys 2009-2025 selvitysalueen kunnista

Asukasluvun aleneman lisäksi väestö on hyvin ikääntynyttä – varsinkin Kivijärven huoltosuhte ja mediaani-ikä lähestyvät koko maassa maksimeja. Kunnat poikkeavat jonkin verran toisistaan; Karstula on nuorekkin ja huoltosuhteeltaan paras, mutta Karstulankin huoltosuhte ja mediaani-ikä ovat huomattavasti koko maan keskiarvoa huonommat. Myös jokaisen kunnan asukasluvun alenemat ovat erittäin suuret.

Yhdistelmä	2010	2015	2019	2025	2030	2040	2009-18	2009-18/v	2009-18	2009-18/v	2018-25	2018-25/v	2018-25	2018-25/v
Asukasluku	10 464	9 688	9 010	8 130	7 549	6 654	-1 454	-162	-13,9 %	-1,5 %	-880	-126	-9,8 %	-1,4 %
0-5 päivähoito	572	498	392	284	263	243	-180	-20	-31,5 %	-3,5 %	-108	-15	-27,6 %	-3,9 %
6 esiopetus	101	84	86	53	50	46	-15	-2	-14,9 %	-1,7 %	-33	-5	-38,4 %	-5,5 %
7-12 alakoulu	665	585	531	426	323	279	-134	-15	-20,2 %	-2,2 %	-105	-15	-19,8 %	-2,8 %
13-15 yläkoulu	366	329	321	272	191	144	-45	-5	-12,3 %	-1,4 %	-49	-7	-15,3 %	-2,2 %
16-18 lukio/toinen aste	376	289	270	232	229	143	-106	-12	-28,2 %	-3,1 %	-38	-5	-14,1 %	-2,0 %
19-23 nuoret työkäiset ja op	445	355	282	277	259	176	-163	-18	-36,6 %	-4,1 %	-5	-1	-1,8 %	-0,3 %
24-64 työssäkäyvät	5 205	4 556	4 005	3 299	2 895	2 606	-1 200	-133	-23,1 %	-2,6 %	-706	-101	-17,6 %	-2,5 %
65-74 eläkkeelle siirtyneet	1 362	1 571	1 728	1 587	1 489	1 035	366	41	26,9 %	3,0 %	-141	-20	-8,2 %	-1,2 %
75-84 eläkkeellä olevat	1 008	1 027	984	1 224	1 325	1 242	-24	-3	-2,4 %	-0,3 %	240	34	24,4 %	3,5 %
85... ikääntyneet	364	394	411	476	525	740	47	5	12,9 %	1,4 %	65	9	15,8 %	2,3 %
Huoltosuhte	2010	2015	2019	2025	2030	2040	2009-18	2009-18/v	2009-18	2009-18/v	2018-25	2018-25/v	2018-25	2018-25/v
Yhdistelmä	73,6	86,3	97,7	113,5	123,1	127,5	24	3	32,7 %	3,6 %	16	2	16,1 %	2,3 %
Verrokut	64,2	74,3	82,0	90,3	95,4	98,6	18	2	27,7 %	3,1 %	8	1	10,2 %	1,5 %
Koko maa	64,3	74,5	82,2	90,7	95,8	99,0	18	2	27,8 %	3,1 %	8	1	10,3 %	1,5 %
Mediaani-ikä	2010	2015	2019	2025	2030	2040	2009-18	2009-18/v	2009-18	2009-18/v	2018-25	2018-25/v	2018-25	2018-25/v
Yhdistelmä	51,0	54,0	56,0	59,0	61,0	61,0	5	1	9,8 %	1,1 %	3	0	5,4 %	0,8 %
Verrokut ka	45,9	47,8	49,6	51,5	52,9	54,1	4	0	7,9 %	0,9 %	2	0	4,0 %	0,6 %
Koko maa ka	46,0	47,9	49,7	51,6	53,0	54,2	4	0	8,0 %	0,9 %	2	0	4,0 %	0,6 %

Perlacon Oy 2020

Asi. 2020M09* 8 879

Taulukko 4: Asukasluvun ja väestön ikärakenteen kehitys 2009-2040 selvitysalueella (kunnat yhteensä)

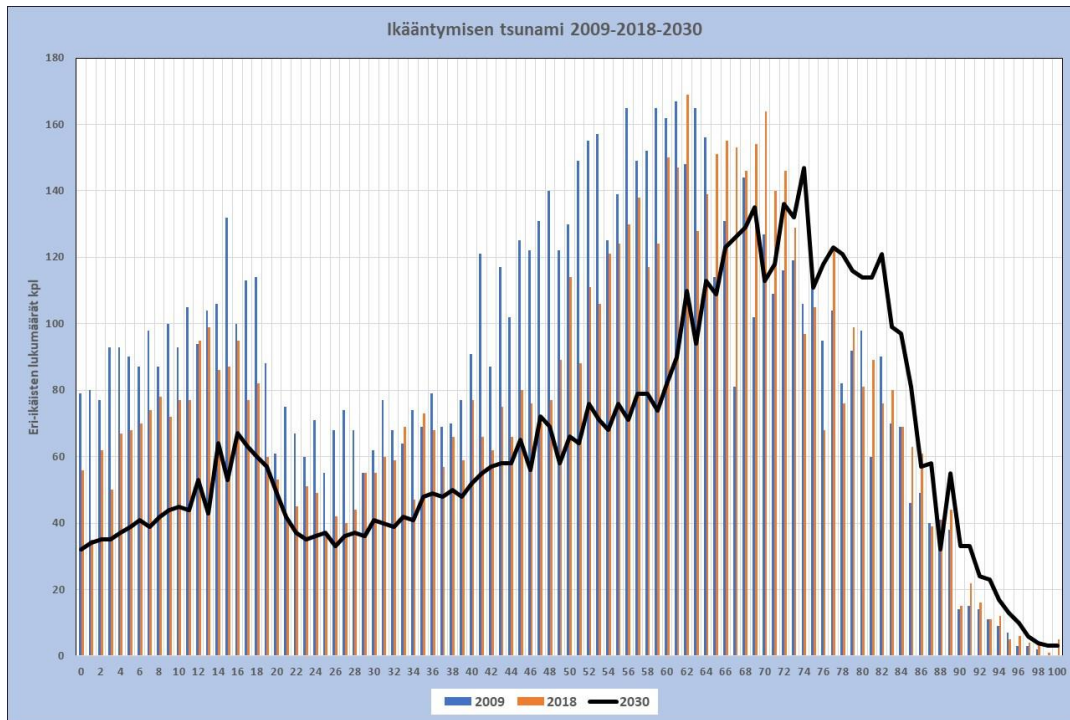
Kun uutta kuntaa tarkastellaan kokonaisuutena, havaitaan sen kokonaisuhaaste: yksittäisten kuntien suuri väestöpohjaan liittyvä riski on suuri myös kokonaisuutena, eikä ole todellisuudessa edes yksittäisten kuntien hoidettavissa: on saatava aikaan suurempi kokonaisuus, joka toisaalta poistaa pääleikkäisyydet ja tehottomuudet ja kasvattaa panostusta oikeissa kohdissa. Näin suuri asukasluvun alenema ja sen seuraukset kuntalaisten palvelu- ja toimintojen rahoituskyvylle olisi riittävä peruste vapaaehtoiselle kuntajaon muutokselle.

Vaikka valtio pystyisi jotenkin avustamaan kuntaa pitämään valtion tulorahoituksen vakaana vaan ei kasvavana, näin paljon aleneva ja ikääntyvä väestö asettaa oman verorahoituksen kehityksen kovalle paineelle – verotettava tulo todennäköisesti alenee tästä vuosia eteenpäin.

Alla oleva graafi kuvaa yhdistetyn kunnan ikääntymistä. Graafissa on pylväskaavioilla kuvattu eri ikäisten määrät vuosina 2009 ja 2018 ja viivalla tilanne vuonna 2030. Graafista on havaittavissa kuinka nuorimmat ikäluokat – samoin työkäiset – leikkautuvat pois samaan aikaan, kun kaikkein ikääntyneimpien absoluuttinen määrä kasvaa.

Kuva 2: Uuden kunnan yhteenlasketut eri ikäisten määrät 2009, 2018 ja 2030

1.9.2. Kylät ja taajamat

Tarkasteltaessa kuntajakokuntien taajamien ja kylien asukaslujuja havaitaan, että lähes kaikilla pienalueilla on ollut alenemaa vuodesta 2015 vuoteen 2019. Vuosien 2010 ja 2019 välillä muutos on luonnollisesti vielä suurempi. Tämä ei perustele palvelurakenteiden säilyttämistä ennallaan, koska olemassa oleva rakennekaani ei ole pystynyt estämään muuttoliikettä eikä toisaalta kannustanut synnyttämään lasten hankkimiseen: kylät eivät ole riittäneet pitämään elinvoimaa alueellaan. Jatkossa on todennäköistä, että kehitys tulee jatkumaan. Kylien kannalta tilanne voi vain parantua, niillä ei ole enää palveluita. Yhdistynyt kuntakin joutuu miettimään kokonaisuuden uudelleen.

Tilastokeskuksen luokitus jaottelee kunnan pienempiin osa-alueisiin, mutta ainoastaan Karstulassa ja Kivijärvellä osa-alueet ovat selväsanaisia.

KYLATUNNUS	2010	2015	2016	2017	2018	2019	Muutos	KYLATUNNUS	2010	2015	2016	2017	2018	2019	Muutos
216 Kannonkoski	1 577	1 462	1 424	1 408	1 353	1 339	-14	226 Karstula	4 507	4 268	4 232	4 146	4 031	3 949	-82
21602160	1 563	1 431	1 396	1 388	1 335	1 319	-16	2260 2260	4 485	4 245	4 217	4 123	4 004	3 919	-85
216000001 216000001	175	158	151	150	144	137	-7	226000001 Pääjärvenmäki	162	174	170	163	160	157	-3
216000002 216000002	61	60	66	67	60	54	-6	226000002 Huiluummäki	168	202	216	217	219	211	-8
216000003 216000003	185	160	156	156	156	159	3	226000003 Heikkilänmäki	492	461	460	476	457	421	-36
216000004 216000004	151	147	143	137	132	134	2	226000004 Keskusta	625	588	595	572	564	544	-20
216000005 216000005	767	699	671	676	645	642	-3	226000005 Riuttaniemi	485	455	446	433	414	405	-9
216000006 216000006	224	207	209	202	198	193	-5	226000006 Tossuperä	160	159	156	155	151	154	3
216999999 216 tuntematon	14	31	28	20	18	20	2	226000007 Onnela	461	412	408	398	388	377	-11
								226000008 Kirkonkylän haja-	219	205	197	191	179	183	4
								226000009 Kirkonkylän haja-	105	103	102	99	95	96	1
								226000010 Syrjämäki	169	146	145	145	146	142	-4
								226000011 Aho-Vastinki	139	123	118	109	107	104	-3
								226000012 Humppi	144	146	146	139	134	130	-4
								226000013 Kangasaho	194	182	176	179	168	169	1
								226000014 Kiminki	265	234	232	233	232	231	-1
								226000015 Pääjärvi	81	84	84	76	77	76	-1
								226000016 Rantakylä	144	160	160	147	143	145	2
								226000017 Vahanka	205	186	184	179	170	166	-4
								226000018 Vastinki	267	225	222	212	200	208	8
								226999999 226 tuntematon	22	23	15	23	27	30	3
KYLATUNNUS	2010	2015	2016	2017	2018	2019	Muutos								
265 Kivijärvi	1 364	1 200	1 161	1 132	1 103	1 096	-7								
2650 2650	1 351	1 184	1 145	1 115	1 088	1 078	-10								
265000001 Kirkonkylä	845	746	715	710	684	672	-12								
265000002 Sompala	103	93	98	88	94	91	-3								
265000003 Lahdenperä	105	88	83	78	77	78	1								
265000004 Hoikanperä	108	97	87	80	81	85	4								
265000005 Puralankylä	77	56	68	67	65	64	-1								
265000006 Talviainen	52	47	43	38	35	33	-2								
265000007 Lokakylä	61	57	51	54	52	55	3								
265999999 265 tuntematon	13	16	16	17	15	18	3								
KYLATUNNUS	2010	2015	2016	2017	2018	2019	Muutos								
312 Kyyjärvi	1 508	1 379	1 375	1 352	1 343	1 313	-30								
3120 3120	1 495	1 361	1 353	1 332	1 322	1 290	-32								
312000001 312000001	1 132	1 048	1 042	1 025	1 019	997	-22								
312000002 312000002	81	75	78	78	77	74	-3								
312000003 312000003	134	107	104	102	101	96	-5								
312000004 312000004	75	67	67	68	65	65	0								
312000005 312000005	73	64	62	59	60	58	-2								
312999999 312 tuntematon	13	18	22	20	21	23	2								

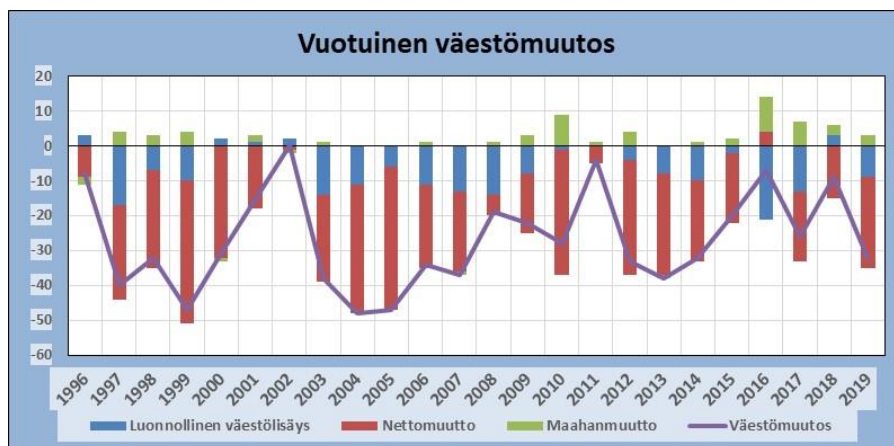
Taulukko 5: Kuntajakoalueen kylät ja taajamat

1.9.3. Väestömuutokset

Alueen väestömuutokset ovat olleet jatkuvasti negatiivisia. Ainoastaan joidenkin vuosien kohdalla maahanmuutto on hidastanut asukasluvun alenemaa. Kunnittain Kannonkoskella on ollut tarkastelujaksolla kaksi positiivista vuotta, Kivijärvellä kolme – jaksot ovat olleet kymmenen vuotta sitten – Karstulan ja Kyyjärven asukasluku ei ole kasvanut yhtenäkkään tarkasteluvuonna vuodesta 1995 vuoteen 2018. Kivijärven asukasluku on kasvanut vuoden 2020 ensimmäisellä puoliskolla viidellä hengellä.

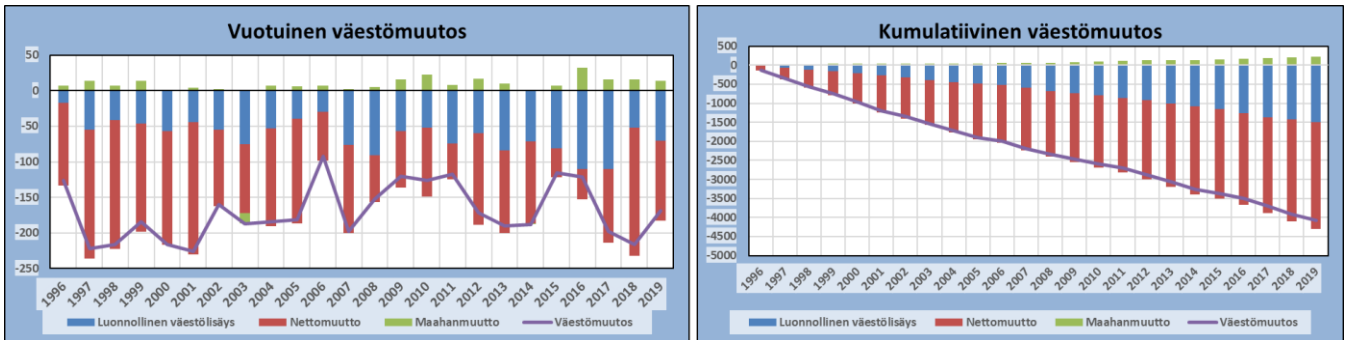
Kyyjärvellä on ollut jossain määrin aluetta virkistävää maahanmuuttoa, erityinen huomio täytyy antaa Kyyjärvelle myös siitä, että kunnan alueella oli positiivinen luonnollinen väestönlisäys vuonna 2018.

Kuva 3: Kyyjärven väestömuutokset 1996-2019 (Tilastokeskus)

Tänä vuonna sekä maahanmuutto että kuntien välinen muutto olivat alueelle positiiviset – luonnollinen väestönmuutos on ollut aivan tarkastelukauden alkua lukuun ottamatta negatiivinen. Maahanmuutto on ollut positiivinen tekijä. Tämän vuoksi alueen vetovoiman on kasvettava, jotta elinvoima alueella kasvaa. Itsestään väestön määrä ei käänny nousuun ja kuntaliitoksen olisikin pystyttävä kasvattamaan käytettävissä olevia voimavaroja kehityksen suunnan muuttamiseksi. Tämä edellyttää resurssien vapautumista elinvoimaa vahvistavaan tai edes ylläpitävään suuntaan erityisesti eläköitymisen hyväksikäytön myötä.

Kuva 4: Kuntien yhteenlaskettu väestönmuutos 1995-2018 (Tilastokeskus)

2010 - 2019 netto		2010 - 2019 netto	
Mistä muutetaan?	lkm	Minne muutetaan?	lkm
Salo	13	Jyväskylä	-461
Raisio	12	Tampere	-99
Kauhava	12	Seinäjoki	-91
Multia	10	Saarijärvi	-74
Kangasala	10	Laukaa	-42
Soini	9	Kuopio	-33
Kinnula	9	Oulu	-33
Kauhajoki	9	Alajärvi	-29
Kuhmo	8	Helsinki	-28
Yhteensä	92	Yhteensä	-890

Taulukko 6: Kuntien nettomuutto vuosina 2009-2018

Kuntarakennejärjestelyn kannalta yhtä mielenkiintoinen kuin kuntien välinen pendelöinti, on kuntien välinen muuttoliike. Yhdessäkään liitoskunnista kuntaan nettomuuttovoitto ei ole ollut erityisen merkittävä yksittäisistä kunnista, se on ollut pikemminkin satunnaista eikä yhteistä trendiä voida vetää. Nettomuuttotappiota on aiheuttanut eniten Jyväskylä ja toiseksi Saarijärvi. Liitoskuntien kesken on hyvin vähäinen keskinäinen nettomuuttovoitto. Kannonkoskella on pieni nettomuuttovoitto Kivijärveltä, Karstulassa Kyyjärveltä, Kivijärvellä Karstulasta- Kyyjärvi ei ole saanut nettomuuttovoittoa yhdestäkään liitoskunnasta. Tilanne on hyvin samantapainen kuin pendelöinnissä.

Yhdistelmä	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2010	2017
Nettomuutto	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2019	2019
0 - 4	-18	13	-10	-6	-2	1	8	-2	-9	-10	-35	-21
5 - 9	-9	-1	-9	3	-2	1	8	-2	-4	-15	-30	-21
10 - 14	0	-2	-10	-1	-1	-4	-4	6	-1	1	-16	6
15 - 19	-49	-36	-68	-45	-41	-49	-36	-33	-52	-54	-463	-139
20 - 24	-27	-37	-54	-43	-32	-42	-38	-44	-40	-31	-388	-115
25 - 29	-13	4	-7	-6	-18	24	-4	-15	-26	1	-60	-40
30 - 34	-19	7	8	-8	-9	1	7	-11	-11	0	-35	-22
35 - 39	3	3	2	-4	-3	2	2	-3	10	-7	5	0
40 - 44	4	1	-4	-3	0	-7	5	-3	-12	-5	-24	-20
45 - 49	16	-5	4	3	-2	-6	1	8	-8	1	12	1
50 - 54	2	-4	-5	-1	-8	7	10	-4	-14	8	-9	-10
55 - 59	12	7	6	1	9	0	4	11	-2	-5	43	4
60 - 64	0	6	14	-3	8	16	2	2	-2	2	45	2
65 - 69	6	-6	6	-3	1	5	-7	-1	-4	7	4	2
70 - 74	0	0	2	-4	-9	6	-1	-2	1	1	-6	0
75 -	-5	-1	-4	4	-7	4	0	-11	-6	-7	-33	-24
Summa	-97	-51	-129	-116	-116	-41	-43	-104	-180	-113	-990	-397

Taulukko 7: Kuntien yhteenlaskettu nettomuutto eri kuntiin ja ikäryhmittäin vuosina 2009-2018

Ikäryhmittäin kuntien yhteenlaskettu nettomuutto on tappiollista useimmissa ikäluokissa, mutta jos-
sain määrin positiivinen poikkeus on 55–64 -vuotiaissa. Näissä ikäluokissa nettomuutto on ollut posi-
tiivinen. Sama pätee yksittäiseen ikäluokkaan 35–39 vuotta. Kunnista muutetaan opiskelemaan ja
niille teille jäädään. Korkeakoulupaikkakuntia vastaan on vaikea kilpailla, mutta erityisesti vanhem-
pien ikäluokkien kesken voi olla löydettävissä menestystekijöitä.

1.9.4. Työvoima, työpaikat ja elinkeinorakenne

Elinkeinot	Kannon- koski	Karstula	Kivijärvi	Kyyjärvi	Keskiarvo
Taloudellinen huoltosuhte	2,1	1,9	2,3	1,9	1,6
Kaavaintensiteetti m2/asukas	15	0	0	0	45,9
Yhteisövero eur/yritys	5373	3751	7857	8276	3643
Alkutuotanto	19,8	14,5	17,3	10,1	10,9
Jalostus	16,1	25,6	12,1	41,4	24,8
Palvelutuotanto	63,1	58,4	68,4	47	62,4
Muut	1	1,5	2,2	1,4	1,8
Työpaikkaomavaraisuus	88	101	66	106	86,7
Alle 25-vuotiaiden työttömien osuus työvoimasta	0,9 %	1,4 %	2,3 %	1,7 %	1,1 %
yli 50-vuotiaiden osuus työvoimasta	5,5 %	8,0 %	6,3 %	6,9 %	4,4 %
Pitkäaikaistyöttömien osuus työvoimasta	1,5 %	2,5 %	3,0 %	1,1 %	2,0 %
Työttömiä työvoimasta	24,9 %	29,0 %	26,6 %	25,9 %	20,2 %
Avoimet työpaikat työttöntä kohti	0,0 %	1,7 %	4,7 %	4,4 %	6,4 %
Alueen työpaikkojen muutos	2,8 %	0,2 %	-0,4 %	-0,6 %	0,7 %
Alueen työttömien määrä työvoimasta	Ei tk aluet	Ei tk aluet	Ei tk aluet	Ei tk aluet	21,7 %
Kunnan työttömien määrä suhteessa alueen avoimiin työpaikkoihin	Ei tk aluet	Ei tk aluet	Ei tk aluet	Ei tk aluet	6,65
Avoimen sektorin työpaikat	57,3 %	69,9 %	60,6 %	75,6 %	70,3 %
Avoimen sektorin työpaikkojen muutos	-0,3 %	-0,7 %	2,4 %	0,3 %	0,4 %
Työllisyysaste	0,65	0,68	0,64	0,70	0,72
Yrityksiä per 1000 asukasta	88,1	92,7	76,6	66,3	78,2
Yrityskannan lisäys	13,0 %	5,8 %	2,2 %	5,8 %	7,6 %
Yrityskannan vähennys	6,5 %	4,7 %	7,9 %	4,7 %	4,8 %

Taulukko 8: Kuntien elinvoimatekijöitä

Alueluokituksen kaupunki–maaseuturakenteessa kunnat edustavat ydinmaaseutua. Kuntien taloudellinen huoltosuhde ylittää maan keskiarvon eikä niiden alueella ole kaavoitettu juurikaan uutta kaavaa. Yrityskohtainen yhteisövero on hyvä.

Koko maassa alkutuotannon osuus on vähentynyt, alueen kunnissa on kuitenkin Kyyjärveä lukuun ottamatta alkutuotantoa keskiarvoa enemmän. Kyyjärvellä jalostuksen osuus on huomattavasti muita, maan keskiarvoakin, suurempi. Saman tapainen on Kivijärven palvelutuotanto. Toinen hyvin positiivinen tekijä varsinkin Kyyjärvellä, mutta myös Karstulassa, on erittäin hyvä työpaikkaomavaraisuus. Kyyjärvellä työpaikkaomavaraisuus on jopa erittäin hyvä ja nelikosta myös Kannonkosken työpaikkaomavaraisuus on keskiarvoa parempi. Voitaneen sanoa, että alueella on vähintään tyydyttävää yrittäjyyttä, mutta tulevaisuudessa on pystyttävä varmistamaan myös se, että alueella on työvoimaa.

Työttömyys on iso ja negatiivinen asia kunnissa, tämä pätee keskimäärin sekä nuorisotyöttömyyteen että yli 50-vuotiaiden työttömyyteen ja pitkäaikaistyöttömyyteen. Työttömien osuus työvoimasta on kaikissa kunnissa keskiarvoa suurempi ja suhteelliselta osuudeltaan jopa neljännes. Työttömyyden ainoa positiivinen puoli on siinä, että poikkeusoloissa työttömien tulotaso pysyy vakaana.

Avoimia työpaikkoja työttömiä kohden on paljon varsinkin Kivijärvellä ja Kyyjärvellä – tämä tarkoittaa myös sitä, että työvoiman tarjonta ei ole riittävä* ja muodostaa uhkan olemassa oleville yrityksille. Työpaikat vaikuttavat olevan keskimääräistä vähemmän verotuloja tuottavia, ainoastaan Kyyjärvellä on maan keskiarvoa enemmän yritysperäistä työn tarjontaa.

Yrityskanta on kasvanut vaihtelevasti ja yritykset ovat melko pieniä. Kivijärven uusien yritysten määrä on kasvanut vähiten ja yritysten poistuma on ollut suurin.

Alue voisi rakentua yrittäjyyden varaan, erityisesti Kyyjärvi on yrittäjyyden kunta. Ongelmaksi näyttää muodostuvan työntekijöiden saaminen. Tämän asian oikaiseminen on yksi suurimpia strategisia ratkottavia kysymyksiä. Kyyjärvi viiden suurimman yrityksen yhteenlasketut yhteisöverotulot olivat vuonna 2019 suuremmat kuin muissa kunnissa yhteensä

1.9.5. Pendelöinti

Yksi kiinteän ja vaihdannaltaan vilkkaan alueen tunnuspiirre on vilkas pendelöinti. Tarkasteltavien kuntien kesken on pendelöintiä, mutta ei kuitenkaan niin paljon, että aluetta voitaisiin pitää lähellekään kiinnikasvaneena ja elinkeinoelämältään tiiviinä. Pikemminkin päinvastoin – kuntien keskeinen pendelöinti on olematonta ja työpaikkayhteistyö vähäistä. Kunnista Kivijärvi häviää kolmelle muulle pendelöinnissä. Kivijärveltä käydään töissä eniten nettona Karstulassa, sitten Kannonkoskella ja Kyyjärvellä.

Kannonkosken pendelöinti	Kannonkoskelle	Kannonkoskelta	Netto	Kivijärven pendelöinti	Kivijärvelle	Kivijärveltä	Netto
KOKO MAA	398			KOKO MAA	231		
Kannonkoski	287			Kivijärvi	194		
Karstula	19	20	-1	Karstula	5	31	-26
Kivijärvi	18	4	14	Kannonkoski	4	18	-14
Kyyjärvi	5	4	1	Kyyjärvi	2	12	-10
Yhteensä	42	28	14	Yhteensä	11	61	-50
Karstulan pendelöinti	Karstulaan	Karstulasta	Netto	Kyyjärven pendelöinti	Kyyjärvelle	Kyyjärveltä	Netto
KOKO MAA	1414			Kyyjärvi KOKO MAA	483		
Karstula	1045			Kyyjärvi	314		
Kyyjärvi	37	55	-18	Karstula	55	37	18
Kivijärvi	31	5	26	Kivijärvi	12	2	10
Kannonkoski	20	19	1	Kannonkoski	4	5	-1
Yhteensä	88	79	9	Yhteensä	71	44	27

Taulukko 9: Kuntien työpaikat ja työpaikoissa työssäkäynti vuonna 2019

1.9.6. Hyvinvointi, koulutus ja osaaminen

Sairastavuus on kaikissa selvitysalueen kunnissa huomattavasti suurempi kuin maassa keskimäärin. Sairastavuus on luonnollista seurausta korkeasta mediaani-ikästä ja huoltosuhteesta. Uuden kunnan strateginen tavoite on oltava toisaalta tunnusluvun arvon alentamisessa, toisaalta niiden tarpeiden tyydyttämisestä, jotka ovat seurausta korkeasta huoltosuhteesta ja sairastavuudesta. Tämä on tärkeä strateginen tavoite myös sen takia, että ikääntyminen tulee kasvamaan lähinnä siksi, että nuoret muuttavat alueelta pois ja ikääntyvät jäävät alueelle – huoltosuhteen muutos on hyvin suuri ja erityisen suuri väestöllisesti alamaissa muutoinkin olevissa alueen kunnissa.

Koulutustaso kuvaa usein alueen hyvinvointia ja selviytymistasoa. Alueen kuntien tutkinnon suorittaneiden osuus ja tutkintoluku ovat huomattavasti maan keskiarvon alapuolella. Karstula on lähimpänä keskiarvoa, Kivijärvi kauimpana. Koulutustasoon vaikuttaminen tulee olemaan vaikeaa myös uudessa kunnassa, mutta sitä voidaan edistää ainakin järjestämällä perustason koulutus järkevästi ja koettamalla huolehtia siitä, että alueella olisi edes jonkintasoinen toisen asteen koulutus.

Väestö	Kannonkoski	Karstula	Kivijärvi	Kyyjärvi	Keskiarvo
Sairastavuus	1,34	1,19	1,44	1,28	1,09
Asukasluvun muutos 2012-2019	-13,8 %	-9,8 %	-15,9 %	-10,6 %	-5,3 %
Asukasluvun muutos 2019-2030 E	-15,6 %	-15,2 %	-26,3 %	-13,9 %	-8,3 %
Mediaani-ikä 2019	57	55	59	56	50
Mediaani-ikä muutos 2019-2030 E	6	5	6	3	3
Väestöllinen huoltosuhde 2019	99,3	92,2	112,4	99,8	82,2
Huoltosuhteen muutos 2019-2030 E	34,2	20,1	37,8	26,8	13,6
Syntyneet 2019 %:ia asukasluvusta	0,7 %	0,7 %	0,6 %	0,8 %	0,7 %
Syntyneet 2030 E %:ia asukasluvusta	0,4 %	0,4 %	0,5 %	0,8 %	0,7 %
Tutkinnon suorittaneet yli 15-vuotiaista	60,6 %	66,1 %	58,8 %	59,6 %	69,1 %
Tutkintoluku	1,74	1,83	1,55	1,74	2,12

Taulukko 10: Koulutustaso ja muita väestöpohjaisia tunnuslukuja

1.9.7. Elinvoiman ja taloudellisen itsenäisyyden tarkastelu

Selvitysalueen kuntien elinvoima on heikko ja elinvoiman kasvattaminen on tärkein uuden kunnan tehtävä. Kuntien elinvoima suhteessa koko maahan on parhaallakin, Karstulalla, 50:n heikoimman kunnan joukossa ja erityisesti Kannonkosken ja Kivijärven tilanne on hyvin huolestuttava. Alla oleva taulukko kuvaa tilannetta numeroina.

Laskenta perustuu väestön, hyvinvoinnin, elinkeinojen, alueen palveluiden ja kunnan talouden mittaamiseen erilaisilla alamittareilla niin, että jokainen mitattava muuttuja saa arvon 1...5. Parasta alueella ovat elinkeinomittarit, yksittäisistä osatekijöistä puolenvälin ylittää ainoastaan Karstulan hyvinvointi ja Kyyjärven elinkeinomittari.

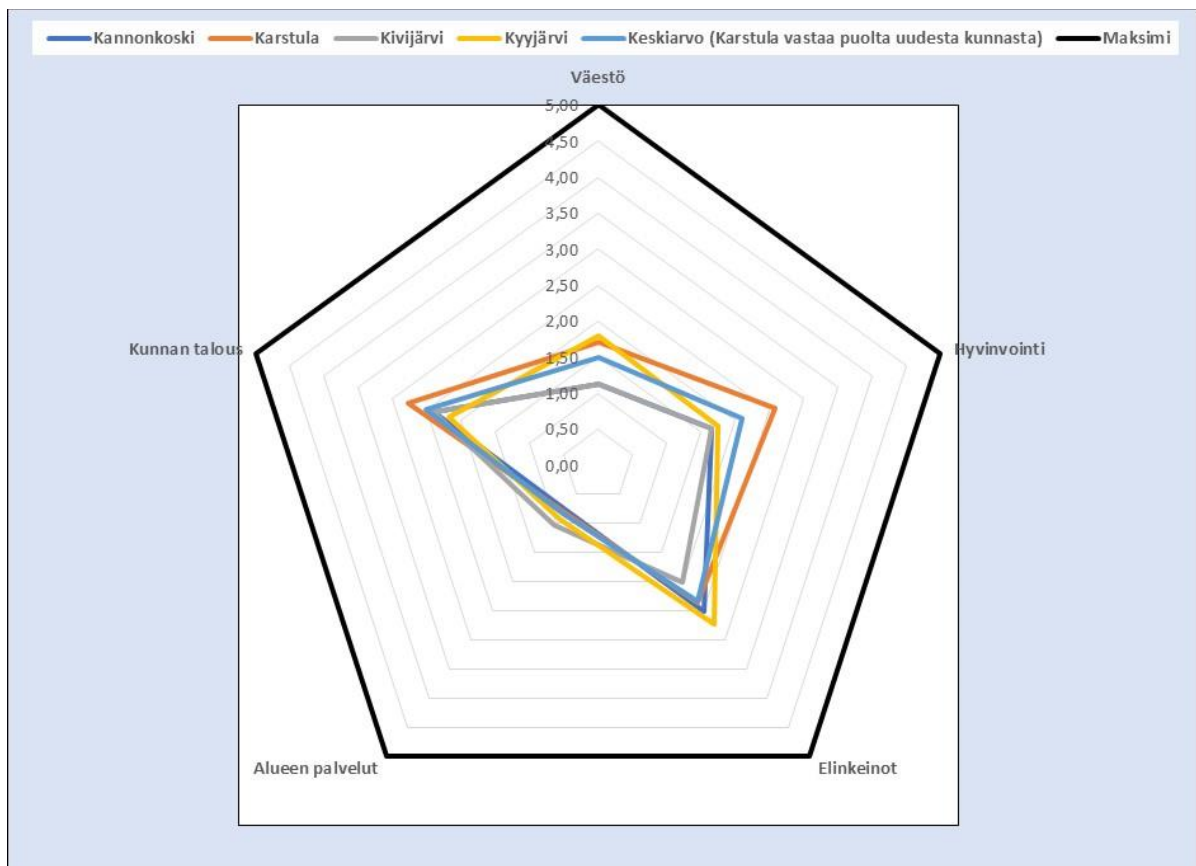

Elinvoima- mittaus	Kannon koski	Karstula	Kivijärvi	Kyyjärvi	Keskiarvo (Karstula vastaa puolta uudesta kunnasta)	Suora keskiarvo
Väestö	1,13	1,70	1,13	1,80	1,50	1,44
Hyvinvointi	1,67	2,58	1,67	1,75	2,11	1,92
Elinkeinot	2,51	2,37	2,00	2,73	2,34	2,40
Alueen palvelut	0,76	0,80	1,03	0,92	0,83	0,88
Kunnan talous	2,40	2,78	2,40	2,18	2,51	2,44
Sijoitus xxx/294	288	247	290	272	260	274

Taulukko 11: Kuntien elinvoimatekijöiden yhdistelmä 2017-2019

Kuva 5: Elinvoimatekijät kuntaliitosalueen kunnissa

Kuntajakotyössä on usein tärkeää pystyä sopeuttamaan uuden kunnan taloutta erityisesti palvelurakenteessa. Myös elinvoimaa kuvaava pinta-alakuvio kuvaa hyvin sitä, että palveluissakaan ei olla ainakaan liian avokätisiä: alueen yksityiset palvelut eivät ole erityisen runsaat, mutta myös kokonaisuuteen liittyvät kuntien vapaaehtoispalvelut ovat niukat. Sopeuttavaa tai sopeutettavaa erityistä rakennetta ei ole.

1.10. Kuntatalous

1.10.1. Väestö, väestön muutos, ikärakenteen muutos

Ikääntyminen ja väestöllisen huoltosuhteen muutoksen aiheuttama kustannus- ja rahoituspainne on yksi merkittävimmistä koko maan kuntasektoria koskettavista ongelmista. Ongelmaksi tulee se, että alueella ikäännyttään edelleen nopeasti, mistä seuraa edelleen yli 75-vuotiaiden palveluntarpeen kasvu – tämä ei kuitenkaan ole koko maan tasolla tarkastellen enää kovin suuri.

Alla olevista taulukoista käy selville, että lähimmän kymmenen vuoden aikana ensimmäisenä tarkasteltu Kannonkoski joutuu kaikkina vuosina panostamaan erityisesti ikääntyneiden palveluihin, mutta kaikissa muissa palveluissa on jopa huomattava sopeutumisen mahdollisuus. Oletuksena on, että palveluntarve kulkee kuntalaisen mukana ja kunta pystyy sopeuttamaan tarpeen muutoksen tahdissa. Koska asukasluku laskee vuoteen 2030 Tilastokeskuksen ennusteen mukaan 223:lla ja työkäisten

määrä lähes yhtä paljon, on selvää, että kokonaispalveluntarve laskee ja rahoituskuilu kasvaa – juuri työikäisethän palvelut ensisijaisesti rahoittavat.

Kannonkoskella on erityisen suuri tarpeen alenema varhaiskasvatuksessa ja perusopetuksessa, mutta myös yleishallinnon ja muiden palveluiden kokonaisuudessa. Pian alkaa tulla kyse siitä, pystyykö kunta enää yksin supistamaan tarjontaa yhden palveluyksikön mallissa. Siinä tapauksessa palveluiden olisi joka tapauksessa tiivistyttävä entisestään ja jossain vaiheessa palveluiden kokonaisjärjestämiseen tarvittaisiin kuitenkin naapurikunnan apua. Tämä nopeutuu kuntaliitoksen seurauksena, ja tässä yhteydessä voidaan siirtymäaikana ryhtyä käyttämään järkevämmän eläköityvää työntekijäresurssia.

Kannonkosken palvelurakenne voisi sopeutua väestömuutosten vuoksi vuoteen 2030 1.428.000 eurolla vuoden 2018 tilanteeseen verrattuna. Suurin sopeutuminen tulisi varhaiskasvatuksesta (141.000 euroa) ja perusopetuksesta (739.000 euroa). Väestön alenema on niin suuri, että ikääntymisestä huolimatta myös erikoissairaanhoidossa on mahdollisuus 224.000 euron (teoreettiseen) alenemaan. Yleishallinnon ja muiden palveluiden kokonaisuudessa on myös suuri sopeutumisen mahdollisuus.

On kuitenkin ymmärrettävä, että itsenäisenä kuntana jatkaessaan on joitakin palveluita, joita on tarjottava lakisääteisesti ja käytännöllisesti, ja yksikkökustannus tulee olemaan liian suuri.

Kannonkoski														
Sopeutunut 1000 euroa	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	Muutos
Asukasluku	1 353	1 327	1 305	1 285	1 264	1 243	1 223	1 206	1 188	1 173	1 157	1 143	1 130	-223
Muutos kpl		-26	-22	-20	-21	-21	-20	-17	-18	-15	-16	-14	-13	
Työikäisten määrä	606	582	562	538	525	496	486	477	463	452	438	424	415	-191
Muutos kpl		-24	-20	-24	-13	-29	-10	-9	-14	-11	-14	-14	-9	
Yleishallinto ja muut palvelut		-20	-17	-16	-16	-16	-16	-13	-14	-12	-13	-11	-10	-175
Varhaiskasvatus		23	-79	32	-33	-20	5	-27	-13	-6	-6	-20	4	-141
Perusopetus + lukio		-150	-13	-163	-63	-13	-63	-25	-100	-50	-25	-63	-13	-739
Vapaa-aikapalvelut jne		3	2	4	-2	-13	-11	-9	1	-8	-7	-2	-10	-53
Perusterveydenhuolto (hmsl, avolaitos jne)		-17	-13	-8	-13	-5	-11	-14	-5	-10	-9	-3	1	-107
Erikoissairaanhoido		-26	-21	-19	-26	-18	-21	-14	-17	-16	-16	-16	-14	-224
Ikä-ihmiset		3	33	44	21	45	19	-4	46	0	18	38	72	335
Muu sosiaalitoimi		-36	-33	-33	-30	-34	-27	-28	-22	-23	-23	-20	-16	-325
Summa		-220	-142	-159	-162	-75	-124	-134	-125	-126	-81	-96	15	-1 428
Kumulatiivinen netto 2018 -->		-220	-362	-521	-683	-757	-881	-1 015	-1 140	-1 266	-1 346	-1 443	-1 428	

Taulukko 12: Väestön muutosten mahdollistama palvelurakenteen sopeutuminen Kannonkoskella 2018-2030

Karstulassa sopeutumisen mahdollisuus on kunnan koonkin vuoksi muita suurempi; pelkästään rakenteellisten muutosten sopeutumismahdollisuus voisi olla yli 4 miljoonaa euroa. Kivijärvellä sopeutumisen mahdollisuus olisi lähes 1,6 miljoonaa euroa ja Kyyjärvelläkin 0,8 miljoonaa euroa. Alueen – uuden kunnan – yhteenlaskettu rakenteellisen sopeutumisen mahdollisuus on lähes kahdeksan miljoonaa euroa. *Tämä luontainen sopeutuminen on mahdollisempaa suuremmassa kunnassa kuin neljässä pienessä.* Luontaisen sopeutumisen avulla on mahdollista kohdentaa varoja hiukan enemmän yhteiseen kehittämiseen.

Karstula														
Sopeutunut 1000 euroa	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	Muutos
Asukasluku	4 031	3 965	3 901	3 837	3 773	3 712	3 652	3 597	3 543	3 492	3 443	3 396	3 349	-682
Muutos kpl		-66	-64	-64	-64	-61	-60	-55	-54	-51	-49	-47	-47	
Työikäisten määrä	1 845	1 802	1 766	1 704	1 647	1 602	1 568	1 533	1 490	1 445	1 417	1 383	1 360	-485
Muutos kpl		-43	-36	-62	-57	-45	-34	-35	-43	-45	-28	-34	-23	
Yleishallinto ja muut palvelut		-54	-52	-52	-52	-50	-49	-45	-44	-41	-40	-38	-38	-554
Varhaiskasvatus		-106	-76	-129	-40	-110	6	-16	-23	-16	-16	-16	-16	-559
Perusopetus + lukio		-132	-199	-108	-224	-92	-239	-204	-142	-181	-154	-108	-180	-1 964
Vapaa-aikapalvelut jne		-16	-9	-15	-13	-18	-17	-17	-15	-12	-12	-15	-8	-166
Perusterveydenhuolto (hmsl, avolaitos jne)		-60	-39	-26	-27	-34	-31	-23	-13	-40	-20	-37	-32	-383
Erikoissairaanhoido		-65	-60	-55	-57	-57	-54	-50	-48	-40	-46	-40	-50	-624
Ikä-ihmiset		24	103	135	110	96	81	89	152	-10	91	7	30	909
Muu sosiaalitoimi		-80	-67	-72	-69	-67	-60	-55	-49	-65	-45	-52	-44	-724
Summa		-490	-398	-322	-373	-332	-361	-321	-182	-406	-242	-300	-338	-4 065
Kumulatiivinen netto 2018 -->		-490	-888	-1 210	-1 583	-1 914	-2 276	-2 597	-2 779	-3 185	-3 426	-3 726	-4 065	

Taulukko 13: Väestön muutosten mahdollistama palvelurakenteen sopeutuminen Karstulassa 2018-2030

Kivijärvi														
Sopeutunut 1000 euroa	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	Muutos
Asukasluku	1 103	1 066	1 034	1 003	977	951	925	901	880	861	841	824	808	-295
Muutos kpl		-37	-32	-31	-26	-26	-26	-24	-21	-19	-20	-17	-16	
Työikäisten määrä	473	447	425	393	378	361	346	333	317	310	295	287	278	-195
Muutos kpl		-26	-22	-32	-15	-17	-15	-13	-16	-7	-15	-8	-9	
Yleishallinto ja muut palvelut		-35	-30	-29	-25	-25	-25	-23	-20	-18	-19	-16	-15	-279
Varhaiskasvatus		-31	-10	-43	-15	0	-4	-31	-9	-9	-3	0	0	-154
Perusopetus + lukio		-47	-62	-93	-124	-140	-78	-16	-47	0	-62	-31	-78	-775
Vapaa-aikapalvelut jne		-8	-9	-4	-4	-7	-7	-9	-9	-10	-6	-6	-3	-82
Perusterveydenhuolto (hmsl, avolaitos jne)		-27	-22	-24	-17	-21	-15	-21	-4	-12	-15	-11	-7	-196
Erikoissairaanhoido		-41	-30	-29	-25	-26	-25	-26	-20	-19	-21	-16	-16	-292
Ikä-ihmiset		70	70	21	79	3	61	-22	131	34	18	29	54	548
Muu sosiaalitoimi		-52	-41	-42	-31	-37	-27	-30	-15	-21	-26	-19	-14	-356
Summa		-170	-135	-243	-161	-252	-118	-177	8	-55	-134	-71	-79	-1 587
Kumulatiivinen netto 2018 -->		-170	-305	-547	-709	-961	-1 079	-1 256	-1 249	-1 304	-1 438	-1 509	-1 587	

Taulukko 14: Väestön muutosten mahdollistama palvelurakenteen sopeutuminen Kivijärvellä 2018-2030

Kyyjärvi														
Sopeutunut 1000 euroa	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	Muutos
Asukasluku	1 343	1 324	1 304	1 284	1 265	1 247	1 230	1 213	1 196	1 181	1 164	1 148	1 131	-212
Muutos kpl		-19	-20	-20	-19	-18	-17	-17	-17	-15	-17	-16	-17	
Työikäisten määrä	600	584	563	544	523	507	490	478	463	448	434	428	421	-179
Muutos kpl		-16	-21	-19	-21	-16	-17	-12	-15	-15	-14	-6	-7	
Yleishallinto ja muut palvelut		-9	-9	-9	-9	-8	-8	-8	-8	-7	-8	-7	-8	-98
Varhaiskasvatus		-57	-76	-60	-20	-39	11	-64	0	2	-17	0	0	-321
Perusopetus + lukio		40	92	-13	-53	0	-40	26	-172	-92	-66	-132	-66	-475
Vapaa-aikapalvelut jne		-5	-10	-6	-5	-9	-5	-3	0	-3	-3	-0	-6	-55
Perusterveydenhuolto (hmsl, avolaitos jne)		-3	4	-6	5	6	9	-15	-6	-10	-9	-4	2	-28
Erikoissairaanhoido		-23	-15	-16	-14	-17	-15	-14	-13	-15	-14	-17	-19	-193
Ikä-ihmiset		40	67	22	63	73	89	-8	23	10	14	38	66	497
Muu sosiaalitoimi		-14	-9	-17	-10	-10	-8	-18	-15	-17	-16	-13	-8	-155
Summa		-32	44	-105	-43	-5	35	-103	-191	-133	-120	-135	-39	-828
Kumulatiivinen netto 2018 -->		-32	12	-93	-137	-141	-106	-210	-401	-534	-654	-789	-828	

Taulukko 15: Väestön muutosten mahdollistama palvelurakenteen sopeutuminen Kyyjärvellä 2018-2030

4K														
Sopeutunut 1000 euroa	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	Muutos
Asukasluku	7 830	7 682	7 544	7 409	7 279	7 153	7 030	6 917	6 807	6 707	6 605	6 511	6 418	-1 412
Muutos kpl	0	-148	-138	-135	-130	-126	-123	-113	-110	-100	-102	-94	-93	0
Työikäisten määrä	3 524	3 415	3 316	3 179	3 073	2 966	2 890	2 821	2 733	2 655	2 584	2 522	2 474	-1 050
Muutos kpl	0	-109	-99	-137	-106	-107	-76	-69	-88	-78	-71	-62	-48	0
Yleishallinto ja muut palvelut	0	-118	-109	-106	-102	-99	-97	-89	-86	-78	-79	-73	-71	-1 106
Varhaiskasvatus	0	-170	-241	-200	-108	-170	19	-137	-45	-30	-43	-37	-12	-1 174
Perusopetus + lukio	0	-290	-181	-377	-464	-244	-418	-218	-461	-324	-307	-333	-336	-3 953
Vapaa-aikapalvelut jne	0	-27	-26	-21	-24	-46	-39	-37	-24	-34	-28	-24	-26	-356
Perusterveydenhuolto (hmsl, avolaitos jne)	0	-107	-70	-64	-52	-54	-48	-74	-28	-73	-53	-55	-36	-714
Erikoissairaanhoido	0	-156	-127	-119	-122	-118	-114	-104	-98	-90	-97	-89	-98	-1 333
Ikä-ihmiset	0	137	273	222	273	217	252	55	352	34	142	112	222	2 289
Muu sosiaalitoimi	0	-182	-150	-164	-140	-148	-122	-131	-101	-126	-110	-103	-82	-1 561
Summa	0	-912	-630	-829	-739	-664	-569	-735	-491	-720	-576	-602	-441	-7 908
Kumulatiivinen netto 2018 -->	0	-912	-1 542	-2 371	-3 110	-3 774	-4 342	-5 078	-5 568	-6 289	-6 864	-7 467	-7 908	

Taulukko 16: Väestön muutosten mahdollistama palvelurakenteen sopeutuminen uudessa kunnassa 2018-2030

Liitos johtaisi erityisesti kolmen pienimmän näkökulmasta siihen, että niille voidaan järjestää palvelut järkeviksi jäävillä kustannuksilla. Ennen talouden nykytilan tarkastelua voidaan todeta, että pelkätään edellisen tarkastelun perusteella kuntien olisi kannattanut harkita kuntaliitosta kauan ennen tätä prosessia.

1.10.2. Talouden nykytilan tarkastelu

1.10.2.1. Tulot ja menot

Suurin syy kuntien talouden epätasapainoon johtuu siitä, että toimintakate (kunnan varsinaisen toiminnan toimintatulojen ja -menojen erotus) heikkenee nopeammin kuin oma verotettava tulo kasvaa.

Alla olevissa taulukoissa on kuvattuna kunnittain eräiden tulokseen vaikuttavien erien muutokset eri ajanjaksoissa. Karstulan ja Kyyjärven aikajakso on rajoitettu vuoteen 2018, koska kunnat kirjäsivat valokuituyhtiön rasitteet toimintakatevaikutteisiksi kahden muun kunnan kirjatessa erät muihin rahoitusmenoihin.

Kaikki kunnat ovat sopeuttaneet toimintaansa tarkastelujakson lopulla niin, että toimintakate ei kasvaisi nopeammin kuin verorahoitus kasvaa. Kannonkosken ja Kyyjärven kasvut ovat suurimmat, mutta silti maltilliset. Kivijärven toimintakatteen kasvu tarkastelujakson lopulla on ollut jopa negatiivinen. Jokaisen neljän kunnan verotettavan tulon ja valtionosuuden kasvu on ollut negatiivinen tarkastelujaksolla 2015-2018/19.

Verorahoituksen edelleen hiipuessa asukasluvun aleneman ja ikääntymisen jatkuessa aletaan olla pian tilanteessa, missä toimintakatteen alenemiseksi pitää pystyä yhdistämään kokonaisuuksia suuremmiksi, jotta tämän dokumentin alussa kuvattu sopeutuminen voi jatkua tehokkaimmalla tavalla ilman, että yksittäisiä palvelupisteitä jouduttaisiin ainakaan välittömästi sulkemaan. Sopeutuminen toteutuu tällöin parhaiten hallinnosta ja tukipalveluista ilman, että kuntalainen huomaa itse palvelussa negatiivista kehitystä.

Kannonkoski			-0,88 %			-1,99 %			-2,17 %		
Kasvu eur	2008...2012			2012...2015			2015...2019				
	Kannonkoski	Sama kasvu	Koko maa	Kannonkoski	Sama kasvu	Koko maa	Kannonkoski	Sama kasvu	Koko maa		
Toimintakate	2,34 %	4,13 %	4,38 %	2,15 %	1,06 %	1,77 %	0,98 %	0,63 %	1,55 %		
Verotettava tulo	-1,21 %	0,43 %	1,01 %	2,40 %	1,13 %	1,92 %	-0,96 %	-1,85 %	-0,41 %		
Valtionosuudet	5,35 %	5,69 %	3,52 %	1,36 %	2,12 %	0,47 %	-1,94 %	0,48 %	0,32 %		
Yhteisöverot	-12,48 %	-8,41 %	-7,33 %	18,70 %	15,79 %	14,32 %	2,38 %	0,58 %	0,90 %		
Kiinteistöverot	4,36 %	7,99 %	8,81 %	10,10 %	10,29 %	9,53 %	3,75 %	2,95 %	3,51 %		

Taulukko 17: Eräiden tuloerien muutoksia aikajaksoissa, Kannonkoski

Karstula			-1,34 %			-0,83 %			-1,89 %		
Kasvu eur	2008...2012			2012...2015			2015...2018				
	Karstula	Sama kasvu	Koko maa	Karstula	Sama kasvu	Koko maa	Karstula	Sama kasvu	Koko maa		
Toimintakate	2,99 %	3,92 %	4,38 %	-0,44 %	1,66 %	1,77 %	0,55 %	0,24 %	0,91 %		
Verotettava tulo	-0,84 %	-0,07 %	1,01 %	1,56 %	1,80 %	1,92 %	-3,39 %	-2,70 %	-1,27 %		
Valtionosuudet	4,51 %	7,54 %	3,52 %	1,13 %	0,73 %	0,47 %	-0,42 %	0,47 %	-0,21 %		
Yhteisöverot	-6,71 %	-9,34 %	-7,33 %	8,88 %	14,55 %	14,32 %	1,70 %	0,00 %	0,52 %		
Kiinteistöverot	7,81 %	7,30 %	8,81 %	11,61 %	9,65 %	9,53 %	5,55 %	3,18 %	3,62 %		

Taulukko 18: Eräiden tuloerien muutoksia aikajaksoissa, Karstula

Kivijärvi			-1,12 %			-2,71 %			-2,24 %		
Kasvu eur	2008...2012			2012...2015			2015...2019				
	Kivijärvi	Sama kasvu	Koko maa	Kivijärvi	Sama kasvu	Koko maa	Kivijärvi	Sama kasvu	Koko maa		
Toimintakate	2,91 %	4,02 %	4,38 %	0,67 %	0,69 %	1,77 %	-0,50 %	0,58 %	1,55 %		
Verotettava tulo	0,05 %	0,17 %	1,01 %	1,03 %	0,72 %	1,92 %	-2,19 %	-1,92 %	-0,41 %		
Valtionosuudet	6,61 %	6,65 %	3,52 %	1,26 %	2,98 %	0,47 %	-4,06 %	0,49 %	0,32 %		
Yhteisöverot	-11,43 %	-8,90 %	-7,33 %	2,62 %	16,56 %	14,32 %	15,18 %	0,57 %	0,90 %		
Kiinteistöverot	1,47 %	7,63 %	8,81 %	29,84 %	10,68 %	9,53 %	-6,30 %	2,92 %	3,51 %		

Taulukko 19: Eräiden tuloerien muutoksia aikajaksoissa, Kivijärvi

Kyyjärvi			-1,46 %			-2,09 %			-0,88 %		
Kasvu eur	2008...2012			2012...2015			2015...2018				
	Kyyjärvi	Sama kasvu	Koko maa	Kyyjärvi	Sama kasvu	Koko maa	Kyyjärvi	Sama kasvu	Koko maa		
Toimintakate	5,78 %	3,86 %	4,38 %	-0,88 %	1,01 %	1,77 %	1,07 %	0,92 %	0,91 %		
Verotettava tulo	-0,37 %	-0,21 %	1,01 %	1,73 %	1,08 %	1,92 %	-3,01 %	-1,25 %	-1,27 %		
Valtionosuudet	0,94 %	8,04 %	3,52 %	1,01 %	2,23 %	0,47 %	-2,87 %	-0,22 %	-0,21 %		
Yhteisöverot	-13,95 %	-9,59 %	-7,33 %	28,47 %	15,89 %	14,32 %	-6,18 %	0,52 %	0,52 %		
Kiinteistöverot	5,86 %	7,11 %	8,81 %	9,68 %	10,34 %	9,53 %	10,16 %	3,62 %	3,62 %		

Taulukko 20: Eräiden tuloerien muutoksia aikajaksoissa, Kyyjärvi

Kun tarkastelu ulotetaan kuntien tuloslaskelmiin, huomataan, että kaikilla neljällä kunnalla vuosi 2019 oli alijäämäinen, mutta alijäämän suuruuteen vaikutti eniten valokuituyhtiön rasite. Kannonkoski, Karstula ja Kyyjärvi olivat alijäämäisiä myös 2018. Kivijärvi on tehnyt alijäämäisen tuloksen neljänä peräkkäisenä vuonna.

Kannonkoski on selvinnyt koko tarkastelujakson samalla veroprosentilla, muilla veroprosentin taso on noussut.

Kannonkoski	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Toimintatuotot 1000 €	5 484	5 284	5 413	5 279	5 623	5 689
Toimintamenot 1000 €	14 716	14 392	14 071	14 135	14 597	15 161
Toimintakate 1000 €	-9 232	-9 108	-8 658	-8 856	-8 974	-9 472
Verotulot yhteensä 1000 €	4 220	4 311	4 204	4 229	4 049	4 304
Valtionosuudet 1000 €	6 379	6 196	6 414	5 963	5 907	5 729
Rahoitustulot ja -menot netto 1000 €	56	29	-11	66	75	-2 386
Vuosikate 1000 €	1 423	1 428	1 949	1 402	1 057	-1 825
Poistot 1000 €	919	943	1 048	1 349	1 077	1 144
Satunnaiset tuotot 1000 €	0	0	0	320	79	9
Satunnaiset kulut 1000 €	0	37	0	0	61	143
Tuloslaskelman tulos 1000 €	504	448	901	373	-2	-3 103
Ali/ylijäämä 1000 €	505	449	902	374	-1	-3 102
Kumulat. edell. tilik. ja kuluvan tilikauden jäämät 1000 €	9 633	10 082	11 279	11 652	11 651	8 549
Asukasluku	1 475	1 462	1 424	1 408	1 353	1 339
Verotettava tulo (laskennallisesti)	15 738	15 919	15 519	15 314	14 448	15 319
Veroprosentti	21,00	21,00	21,00	21,00	21,00	21,00

Taulukko 21: Tuloslaskelma 2014-2019, Kannonkoski

Kommentit:

- Toimintakatteen maltillinen kasvu
- Verotulojen taso vuonna 2019 samalla tasolla kuin 2014
- Valtionosuuden taso laskeva
- Valokuidun kirjauksesta johtuva poikkeama rahoitustuloissa ja menoissa
- Pieniä satunnaisia tuloja
- Laskeva asukasluku
- Laskeva verotettava tulo
- Samana pysynyt veroprosentti

Karstula	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Toimintatuotot 1000 €	10 322	9 681	8 331	4 541	4 423	4 628
Toimintamenot 1000 €	35 548	34 434	33 366	29 392	29 587	34 950
Toimintakate 1000 €	-25 226	-24 753	-25 035	-24 851	-25 164	-30 322
Verotulot yhteensä 1000 €	12 120	12 328	11 721	12 130	12 013	12 537
Valtionosuudet 1000 €	15 682	15 067	15 297	15 375	14 876	14 685
Rahoitustulot ja -menot netto 1000 €	2	96	38	83	83	83
Vuosikate 1000 €	2 578	2 738	2 021	2 737	1 808	-3 017
Poistot 1000 €	1 727	1 892	2 021	1 954	1 839	1 890
Satunnaiset tuotot 1000 €	0	0	0	0	0	0
Satunnaiset kulut 1000 €	0	0	0	0	0	0
Tuloslaskelman tulos 1000 €	851	846	0	783	-31	-4 907
Ali/ylijäämä 1000 €	1 493	846	0	783	-31	-4 895
Kumulat. edell. tilik. ja kuluvan tilikauden jäämät 1000 €	2 231	3 077	3 299	4 082	4 052	-843
Asukasluku	4 286	4 268	4 232	4 146	4 031	3 949
Verotettava tulo (laskennallisesti)	51 764	50 840	48 135	49 015	45 838	46 860
Veroprosentti	19,50	20,00	20,00	20,00	21,00	21,50

Taulukko 22: Tuloslaskelma 2014-2019, Karstula

Kommentit:

- Toimintakatteen maltillinen kasvu, valokuiturajauksesta johtuva poikkeama 2019
- Verotulojen taso vuonna 2019 lähes samalla tasolla kuin 2014
- Valtionosuuden taso laskeva
- Laskeva asukasluku
- Laskeva verotettava tulo
- Kolmeen kertaan nostettu veroprosentti

Kivijärvi	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Toimintatuotot 1000 €	1 727	1 706	1 699	1 548	1 596	1 537
Toimintamenot 1000 €	10 324	10 020	10 214	9 382	9 632	9 685
Toimintakate 1000 €	-8 597	-8 314	-8 515	-7 834	-8 036	-8 148
Verotulot yhteensä 1000 €	3 476	3 585	3 427	3 516	3 489	3 571
Valtionosuudet 1000 €	5 859	5 474	5 513	5 252	4 825	4 637
Rahoitustulot ja -menot netto 1000 €	-12	4	-33	-32	-239	-1 740
Vuosikate 1000 €	726	749	392	902	39	-1 680
Poistot 1000 €	388	476	1 027	1 010	777	620
Satunnaiset tuotot 1000 €	0	0	0	0	0	0
Satunnaiset kulut 1000 €	0	0	0	0	0	0
Tuloslaskelman tulos 1000 €	338	273	-635	-108	-738	-2 300
Ali/ylijäämä 1000 €	338	273	-614	-88	-718	-2 280
Kumulat. edell. tilik. ja kuluvan tilikauden jäämät 1000 €	3 916	4 189	3 929	3 841	3 123	843
Asukasluku	1 244	1 200	1 161	1 132	1 103	1 096
Verotettava tulo (laskennallisesti)	13 085	12 524	11 957	11 990	11 353	11 460
Veroprosentti	20,00	21,00	21,00	21,00	21,50	21,50

Taulukko 23: Tuloslaskelma 2014-2019, Kivijärvi

Kommentit:

- Toimintakatteen jopa negatiivinen kasvu (edelleen heikkeneminen)
- Verotulojen taso vuonna 2019 samalla tasolla kuin 2014
- Valtionosuuden taso laskeva
- Valokuidun kirjauksesta johtuva poikkeama rahoitustuloissa ja menoissa
- Laskeva asukasluku
- Voimakkaasti laskeva verotettava tulo
- Kahteen kertaan nostettu veroprosentti

Kyyjärvi	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Toimintatuotot 1000 €	1 751	1 689	1 581	1 541	1 522	2 034
Toimintamenot 1000 €	11 034	10 364	10 747	10 100	10 440	12 782
Toimintakate 1000 €	-9 283	-8 611	-9 139	-8 519	-8 891	-10 748
Verotulot yhteensä 1000 €	4 283	4 527	3 907	4 319	4 384	4 415
Valtionosuudet 1000 €	4 878	4 528	4 259	4 420	4 149	4 342
Rahoitustulot ja -menot netto 1000 €	151	419	104	358	443	473
Vuosikate 1000 €	29	863	-869	578	85	-1 518
Poistot 1000 €	505	523	565	556	470	2 662
Satunnaiset tuotot 1000 €	510	0	0	0	0	196
Satunnaiset kulut 1000 €	0	0	0	0	0	0
Tuloslaskelman tulos 1000 €	34	340	-1 434	22	-385	-3 984
Ali/ylijäämä 1000 €	34	340	-1 434	22	-385	-3 981
Kumulat. edell. tilik. ja kuluvan tilikauden jäämät 1000 €	942	1 282	574	596	211	-3 769
Asukasluku	1 399	1 379	1 375	1 352	1 343	1 313
Verotettava tulo (laskennallisesti)	16 039	17 166	15 039	16 290	15 660	15 218
Veroprosentti	20,50	20,50	20,50	21,00	21,75	21,75

Taulukko 24: Tuloslaskelma 2014-2019, Kyyjärvi

Kommentit:

- Toimintakatteen maltillinen kasvu – jopa lasku, valokuitukirjauksesta johtuva poikkeama 2019
- Verotulojen taso vuonna 2019 lähes samalla tasolla kuin 2014
- Valtionosuuden taso laskeva
- Laskeva asukasluku
- Laskeva verotettava tulo
- Kahteen kertaan nostettu veroprosentti

1.11. Veroprosentit ja eräitä muita verotietoja

Vuosi 2021	Kannonkoski	Karstula	Kivijärvi	Kyyjärvi
Tuloveroprosentti	21,50	21,50	21,75	22,50
Yleinen kiinteistöveroprosentti	0,95 %	1,03 %	1,20 %	1,25 %
Vakituisten asuntojen kiinteistöveroprosentti	0,50 %	0,48 %	0,60 %	0,75 %
Muiden kuin vakituisten asuntojen kiinteistöveroprosentti	1,60 %	1,36 %	1,50 %	1,60 %
Voimalaitokset, kiinteistöveroprosentti	3,10 %	3,10 %	1,10 %	3,10 %
Laskennallinen verotettava tulo eur/as	11 768	12 691	11 808	12 162
Tuloverotulo eur/as	2 530	2 729	2 568	2 737
Yhteisöverotulot eur/as	652	470	891	862
Kiinteistöverotulot eur/as	413	288	522	346
Yleinen kiinteistöverotulopohja eur/as	15 075	10 561	15 829	9 468
Vakituinen asuinrakennus, veropohja eur/as	18 993	22 346	22 220	21 339
Muu kuin vakit asuinrakennus, veropohja eur/as	10 945	5 172	13 274	4 112
Veroprosentilla tuloja	151 213	486 962	118 435	156 163

Taulukko 25: Vuodelle 2021 hyväksytyt

Kuntien verotettavat tulot ovat heikot, joskin samalla tasolla. Kannonkosken ja Karstulan tuloveroprosentti on vuonna 2021 pienin, Kyyjärven suurin. Veroprosenttiyksikön kertymät ovat pieniä, Kivijärvi kerää veroprosenttiyksiköllä tuloja noin 120.000 euroa, Karstula lähes 500.000 euroa. Tiedossa olevat koronakompensaatiot ylittävät vuonna 2020 jopa veroprosenttiyksikön tuoton.

Veroprosentit kompensoitunevat Karstulan ja Kannonkosken tasolle, jolloin Kyyjärven ja Kivijärven kuntalaiset maksavat nykyistä pienempää tuloveroprosenttia.

Kyyjärvi ja Kivijärvi verottavat kiinteistöveroja yleisellä kiinteistöverolla yli maan keskiarvon, Kyyjärvi myös vakituissa asunnoissa. Ainoastaan Kannonkoski verottaa alle keskiarvon vapaa-ajan asuntoja.

Sekä tuloveroprosentin että kiinteistöverojen taso määrätään, kun uudelle kunnalle tehdään talousarviota. Kuntien yhdistämislaskelmat tehdään tuloveroissa nyt esitetyllä tavalla ja kiinteistöverot harmonisoidaan keskimmaiselle tasolle.

1.12. Palvelurakenteen kustannukset

Seuraavassa tarkastellaan kuntien palvelurakenteiden kustannusta vuoden 2019 nettomenojen tasolla. Tarkastelussa kuntia vertaillaan keskenään niin, että toiminnon menoista vähennetään tulot (→ nettomenot), ja tämä nettomeno jaetaan kunnan asukasluvulla. Saadaan siis nettomenot eur/asukas.

Hyvinvointi	Kannonkoski	Karstula	Kivijärvi	Kyyjärvi	Keskiarvo
Sairastavuus	1,34	1,19	1,44	1,28	1,09
Sote-tarvekerroin	1,42	1,29	1,50	1,37	1,18
Sote nettomeno eur/as	4 469	3 806	5 010	4 246	3 680
Työkyvyttöm eläkettä saavat 25-64 -vuotiaat %:ia	13,90	10,50	14,20	12,60	9,11
Toimeentulotukea saavat 25-64 -vuotiaat	7,2	7,1	9,4	7,8	7,1
Gini-kerroin	24,2	23,4	21,3	24,9	24,8
Yli 75-vuotiaat %	15 %	14 %	17 %	13 %	11 %

Taulukko 26: Hyvinvoinnin mittausta kunnittain

Nettomenojen vertailu tällä tavalla ei ole lainkaan täysin aukoton tarkastelutapa, koska kuntien palveluiden tarve (ikärakenteet, sairastavuudet jne.) vaihtelee eikä palveluiden keskinäinen laatu tule selville. Toisaalta sektoreiden kesken voi olla virheellisiä kirjauksia. Nämä kirjaukset kuitenkin oikenevat, kun lasketaan kunnan lopulliset nettomenot eur/asukas. Tarveperusteisista poikkeamista huolimatta kokemus on osoittanut, että menetelmä on riittävän tarkka tämän tasoiseen tarkasteluun.

Yllä oleva taulukko eräistä hyvinvointimittareista johtanee myös siihen, että alueen sote-kustannukset ovat todennäköisesti keskimääräisiä korkeammat: sairastavuus on huomattavan suuri, samoin sote-tarvekerroin ja nykyinen sote-nettomeno eur/asukas. Kuntien alueella on myös erittäin paljon jo nyt työkyvyttömyyseläkkeellä olevia työkäisiä. Toimeentulotukea saavien määrä on kohtuullinen, ainoastaan Kivijärven tunnusluku poikkeaa paljon muista kunnista ja keskiarvosta. Kivijärveä lukuun ottamatta tuloeroa kuvaava gini-kerroin osoittaa tuloerojen olevan kuntien kesken samalla tasolla sekä keskenään että maan keskiarvoon verrattuna. Kivijärven gini-kerroin osoittaa, että kunnan alueella tuloerot ovat muita pienemmät.

Yleishallinnon ja muiden palveluiden yhteenlaskettu palvelurakenne oli Kyyjärvellä edullisin yhdessä Kannonkosken kanssa. Tässä tarkastellaan vuoden 2018 lukuja, jotta valokuidun kirjaus ei tee luvuista vertailukelvottomia kokonaistasolla. Tarkastelussa lasketaan yleishallinto ja muut palvelut yhteen siksi, että mahdolliset kirjauspoikkeamat ovat mahdollisimman pienet. Kuntien viiteryhmät poikkeavat hieman toisistaan, koska viiteryhmän muodostavat kuntien asukasluvuista laskettu kuntajoukko. Olennaisinta on kuntien keskinäinen ero.

	Kannonkoski	Karstula	Kivijärvi	Kyyjärvi
Yleishallinto eur/asukas	89	150	209	153
Manner-Suomen kuntien keskiarvo	153	153	153	153
Viiteryhmän keskiarvo eur/asukas	278	164	310	275
Rahankulutus viiteryhmän keskiarvoon nähden	255 844	55 107	112 182	163 117
	Kannonkoski	Karstula	Kivijärvi	Kyyjärvi
Muut palvelut eur/asukas	695	662	739	310
Manner-Suomen kuntien keskiarvo	428	428	428	428
Viiteryhmän keskiarvo eur/asukas	524	468	539	542
Rahankulutus viiteryhmän keskiarvoon nähden	-230 585	-782 407	-220 559	311 674
	Kannonkoski	Karstula	Kivijärvi	Kyyjärvi
Yleishallinto ja muut palvelut eur/as	783	812	947	463
Manner-Suomen kuntien keskiarvo	581	581	581	581
Viiteryhmän keskiarvo eur/asukas	802	631	849	817
Rahankulutus viiteryhmän keskiarvoon nähden	25 258	-727 300	-108 376	474 790

Taulukko 27: Yleishallinnon ja muiden palveluiden nettomenot eur/as ja poikkeama keskiarvoista 2018

Alla oleva taulukko osoittaa muista palveluista toiminnoittain kuntien välisiä eroja. Nämä erot tulevat harmonisoitumaan uuden kunnan aloitettua toimintansa. Suurimpia kuntien keskinäisiä eroja on yhdyskuntasuunnittelussa, liikenneväylissä, puistoissa, tila- ja vuokrauspalveluissa (Kyyjärvi?), sekä tukipalveluissa että elinkeinoelämän edistämiseen käytetyissä varoissa. Kivijärven ja Kannonkosken vesihuolto ei saisi olla kunnan kustannettava. Tämä on hoidettava tulevaisuudessa koko kunnan kannalta positiiviseksi. Myös energiahuollossa on poikkeama.

Karstulan ja Kyyjärven muussa toiminnassa ilmenee valokuidun kirjaus.

Nettokäyttökustannus eur/as	Kannonkoski Karstula		Kivijärvi	Kyyjärvi	Koko maa	Kunta tyyppi
	2019	2019	2019	2019	2019	
YLEISHALLINTO	87	157	215	113	96	162
MUUT PALVELUT YHTEENSÄ	857	1 690	656	3 376	380	83
Yhdyskuntasuunnittelu	28	54	175	121	45	-10
Rakennusvalvonta	11	2	14	9	1	28
Ympäristön huolto	7	9	20	15	12	41
Liikenneväylät	87	140	76	62	156	104
Puistot ja yleiset alueet	56	19	38	5	56	28
Palo- ja pelastustoiminta	88	85	81	86	80	96
Lomituspalvelut	0	2	0	0	0	-701
Tila- ja vuokrauspalvelut	150	62	71	1 654	-38	75
Tukipalvelut	273	111	130	87	74	-19
Elinkeinoelämän edistäminen	134	127	93	96	58	101
Vesihuolto	29	-35	16	-56	-19	20
Jätehuolto	4	-3	1	0	1	-26
Joukkoliikenne	0	15	4	0	73	11
Energiahuolto	17	0	-50	0	-1	-9
Satamatoiminta	2	0	0	0	-1	14
Maa- ja metsätilat	-41	-1	-11	-447	-8	-73
Muu toiminta	10	1 103	-1	1 743	-201	128

Taulukko 28: Yleishallinnon ja muiden palveluiden keskinäiset poikkeamat eur/asukas vuonna 2019

	Kannonkoski	Karstula	Kivijärvi	Kyyjärvi
Opetus ja kulttuuri eur/asukas	1 877	1 789	1 947	2 072
Manner-Suomen kuntien keskiarvo	1 925	1 925	1 925	1 925
Viiteryhmän keskiarvo eur/asukas	1 920	1 938	1 927	1 911
Rahankulutus viiteryhmän keskiarvoon nähden	57 509	600 567	-21 719	-216 588

Taulukko 29: Opetuksen ja kulttuurin nettomenot eur/as ja poikkeama keskiarvoista 2019

Lasten suhteellisen vähäisestä määrästä huolimatta Kivijärven ja Kyyjärven opetuksen ja kulttuurin kustannukset ovat myös viiteryhmää suuremmat. Varsinkin Kyyjärvellä tilanteen selittänee kunnan kokoon nähden runsaat vapaa-ajan palvelut.

Nettokäyttökustannus eur/as	Kannonkoski	Karstula	Kivijärvi	Kyyjärvi	Koko maa	Kuntatyyppi
OPETUS- JA KULTTUURITOIMINTA	1 907	1 889	1 962	2 104	2070	1963
Lasten päivähoito	220	322	264	485	539	387
Esiopetus	75	57	56	125	67	79
Perusopetus	1 396	1 041	1 339	1 233	951	1141
Lukiokoulutus	0	227	0	0	120	258
Ammatillinen koulutus	0	0	0	0	68	5
Kansalaisopistojen vapaa sivistystyö	22	62	18	24	25	18
Taiteen perusopetus	0	0	9	6	13	8
Muu opetustoiminta	0	0	0	0	2	-15
Kirjastoiminta	80	79	122	95	60	93
Liikunta ja ulkoilu	64	53	109	94	113	113
Nuorisotoiminta	28	32	36	35	34	74
Museo- ja näyttelytoiminta	0	0	0	0	23	17
Teatteri-, tanssi- ja sirkustoiminta	0	0	0	0	13	-1
Musiikkitoiminta	8	6	0	0	14	-7
Muu kulttuuritoiminta	13	11	10	6	27	22

Taulukko 30: Opetuksen ja kulttuurin nettomenot eur/as toiminnoittain 2019

Vapaa-ajan palveluista eniten euroja näyttää käyttävän Karstula kansalaisopistopalveluissa, mutta Karstula järjestää palvelut muiden kuntien puolesta. Nettomeno kevenee, kun lukuun otetaan huomioon saatava valtionosuus. Kivijärvi käyttää muita enemmän varojaan kirjastoon ja liikuntaan, samalla tasolla toimii Kyyjärvi.

Varhaiskasvatuksen yksikkökustannuksista havaitaan, että kaikilla kunnilla palvelu on alle koko maan keskiarvon. Karstulan lukemaa selittää sen maksama kotihoidontuen kuntalisä. Kuntalisästä on laajasti luovuttu.

Lasten päivähoito Nettokäyttökustannukset	Kannonkoski	Karstula	Kivijärvi	Kyyjärvi	Keskiarvo
Nettokäyttökustannukset yhteensä 1000€	323	1286	278	650	9628
Nettokäyttökustannukset ilman palveluseleitä, yksityistä tukea ja kotihoidon tukea	269	1134	256	614	7639
..josta yksityisen hoidon tuki	0	0	0	0	293
..kotihoidon tuki	49	135	19	34	935
..osittainen hoitoraha	4	6	0	0	34
..joustava hoitoraha	0	10	0	0	65
..palvelusetelikulut	0	0	0	0	615
					keskiarvo
Nettokäyttökustannukset lasta kohden (1-6 + 0,25*0)	6 152	8 010	5 940	7 510	8106
Nettokäyttökustannukset ilman palveluseleitä, yksityistä tukea ja kotihoidon tukea	8 406	9 947	11 636	9 303	10711
...hoitopäivää kohden	61	58	100	72	72

Taulukko 31: Päivähoidon kokonaisnettokustannus euroa/lapsi 2019

Esiopetus Kustannukset euroa/oppilas	Kannonkoski	Karstula	Kivijärvi	Kyyjärvi	Keskiarvo
Opetus	3 000	3 216	5 000	2 833	3 468
Kuljetus	1 000	1 000	1 000	2 167	653
Ruokailu	538	676	750	611	657
Muu oppilashuolto	1 462	0	2 500	1 778	635
Sisäinen hallinto	385	108	125	444	333
Kiinteistöjen ylläpito	154	162	0	556	1016
Yhteensä ilman pieniä hankkeita	6 538	5 162	9 375	8 389	6 762
Pienet hankkeet	0	0	0	0	57
Käyttömenot yht ilman sairaita ja vammaisia oppilaita	6 538	5 162	9 375	8 389	6 819
Toiminnoittaiset käyttömenot yhteensä	7 231	6 973	9 500	8 722	7 331

Taulukko 32: Esiopetuksen kokonaisnettokustannus euroa/lapsi 2019

Esiopetuksen nettokustannus vaihtelee vuosittain ja kunnittain paljon – varsinkin pienissä kunnissa esiopetuksessa olevien oppilaiden määrä vaihtelee. Kivijärven kohdalla sekä opetus että myös muu oppilashuolto ovat hyvin kalliit.

Perusopetus Kustannukset, euroa/oppilas	Kannonkoski	Karstula	Kivijärvi	Kyyjärvi	Keskiarvo
Opetus	6 106	6 060	8 418	6 378	5 339
Majoitus ja kuljetus	1 576	859	1 077	1 344	769
Ruokailu	770	602	747	649	651
Muu opiskelijahuolto	686	0	1 538	618	451
Sisäinen hallinto	926	349	484	1 568	540
Kiinteistöjen ylläpito	1 498	1 117	4 033	1 290	1 585
Yhteensä ilman pieniä hankkeita	11 562	8 987	16 297	11 846	9 336
Pienet hankkeet	353	0	165	193	156
Yhteensä ml pienet hankkeet	11 915	8 987	16 462	12 039	9 492
Toiminnoittaiset käyttömenot yht	12 452	9 425	16 758	12 541	10 128

Taulukko 33: Perusopetuksen kokonaisnettokustannus euroa/lapsi 2019

Kuntien perusopetus on kauttaaltaan – Karstulaa lukuun ottamatta – keskiarvoa kalliimpi. Erityisesti Kivijärven kustannus on iso ja se näyttää muodostuvan sekä opetuksen hinnasta mutta myös kiinteistöistä. Vaikka uuteen kuntaan on suunniteltu jätettäväksi nykyinen kouluverkko, on uuden kunnan rakenteista löydyttävä myös tehostavia elementtejä.

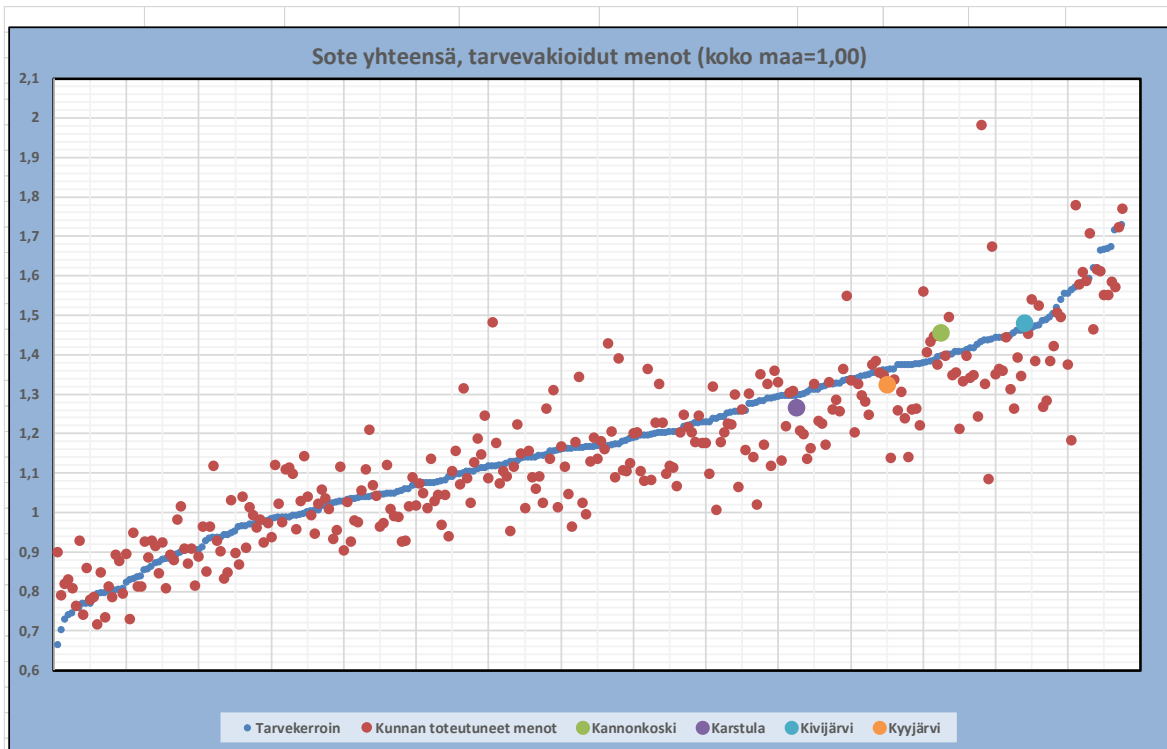
Kivijärven kunnan edustaja kertoi erikseen kunnan kustannusten aleneman olevan huomattava vuonna 2020 tehtyjen säästötoimenpiteiden vuoksi. Työssä noudatetaan kuitenkin kaikkien kuntien kesken tilinpäätösvuoden 2019 tilastoja, joita kunnat ovat itse toimittaneet Tilastokeskukselle ja ope-shallitukseen.

	Kannonkoski	Karstula	Kivijärvi	Kyyjärvi
Sosiaalitoimi €/as	2 742	2 053	3 114	2 055
Manner-Suomen kuntien keskiarvo	1 770	1 770	1 770	1 770
Viiteryhmän keskiarvo eur/asukas	2 407	2 637	2 283	2 636
Rahankulutus viiteryhmän keskiarvoon nähden	-447 438	2 303 836	-910 516	763 541
	Kannonkoski	Karstula	Kivijärvi	Kyyjärvi
Terveydenhuolto eur/asukas	2 335	2 365	2 055	2 561
Manner-Suomen kuntien keskiarvo	2 246	2 246	2 246	2 246
Viiteryhmän keskiarvo eur/asukas	2 327	2 317	2 420	2 252
Rahankulutus viiteryhmän keskiarvoon nähden	-11 279	-187 668	400 789	-406 685
	Kannonkoski	Karstula	Kivijärvi	Kyyjärvi
Perusturva yhteensä eur/asukas	5 077	4 418	5 169	4 616
Manner-Suomen kuntien keskiarvo	4 016	4 016	4 016	4 016
Viiteryhmän keskiarvo eur/asukas	4 734	4 954	4 704	4 888
Rahankulutus viiteryhmän keskiarvoon nähden	-458 718	2 116 168	-509 727	356 856

Taulukko 34: Perusturvan nettomenot eur/asukas 2019

Vaikka uusi kunta ei voikaan yksin päättää perusturvastaan, on silti hyvä huomata, kuinka paljon kustannukset vaihtelevat kuntakohtaisesti huolimatta siitä, että väestöt ovat taustaoletuksineen melko samanlaiset. Kivijärven nettomenot ovat huomattavasti muita kalliimmat, myös Kannonkosken etumerkki on väärä. Suurin poikkeama näissä kunnissa tulee erityisesti ikääntyneiden palveluista.

	Nettomenot Euroa/asukas	Nettomenot, indeksi Koko maa=1,00	Tarvekerroin Koko maa=1,00	Tarvevakioidut menot, indeksi Koko maa=1,00	Tarve netto	Erotus	As luku	Ero tarpeesta
Kannonkoski	5 077	1,455	1,395	1,043	4 870	-207	1 339	-277 197
Karstula	4 418	1,266	1,296	0,977	4 522	104	3 949	412 065
Kivijärvi	5 169	1,481	1,462	1,013	5 102	-66	1 096	-72 733
Kyyjärvi	4 616	1,323	1,360	0,972	4 748	132	1 313	173 596

Taulukko 35: Kuntien sote-kokonaisuus tarvevakiolla tarkasteltuna

Sotekokonaisuuden tarpeeseen perustuva tarkastelu osoittaa, että myös tarpeeseen nähden palveluiden käyttö on tarvetta suurempi Kannonkoskella ja Kivijärvellä. Kun toimitaan yhteistoiminta-alueena, tämä tarkoittaa jossain määrin sitä, että muut kunnat rahoittavat tarpeeseen nähden enemmän palveluita käyttävien toimintaa.

Kun palvelurakenteen kustannusta tarkastellaan kokonaisuutena vuoden 2018 tasolla, havaitaan, että edullisimmat palvelut ovat Karstulassa ja melko lähellä Karstulaa Kyyjärvellä. Kallein palvelurakenne on Kivijärvellä.

	Kannonkoski	Karstula	Kivijärvi	Kyyjärvi
Kaikki yhteensä eur/asukas	7 429	6 699	7 990	6 966
Manner-Suomen kuntien keskiarvo	6 371	6 371	6 371	6 371
Viiteryhmän keskiarvo eur/asukas	7 385	6 678	7 576	7 406
Rahankulutus viiteryhmän keskiarvoon nähden	-59 265	-85 297	-456 937	590 100

Taulukko 36: Kaikkien palveluiden nettomenot eur/asukas keskiarvoista 2018

1.12.1. Rahoitus

Kuntien rahoituslaskelma kuvaa sitä, kuinka kunta on rahoittanut investointinsa tai esimerkiksi maksanut lainaa tai kerryttänyt rahavaroja. Rahoituslaskelmasta saadaan selville esimerkiksi se, kuinka

kunnan säännölliset tulot ovat riittäneet rahoittamaan säännölliset menot ja sen osuuden investoinneista, joka jää kunnan maksettavaksi. Tätä tarkastellaan tuloslaskelmasta nostetun erän, vuosikatteen avulla.

Rahoituslaskelmaakin on hyvä tarkastella hiukan pidemmällä aikajaksolla, silloin selviää esimerkiksi se, onko kunta velkaantunut vai ei, ja esimerkiksi arvioida investointien suuruutta.

Suurten kaupunkien tarkastelu on hyvä toteuttaa rahoituslaskelmalla koko konsernista, koska kaupungit investoivat usein enemmän konsernitaseeseen kuin peruskunnan taseeseen. Tässä kuntajoukossa riittää peruskuntatarkastelu.

Kannonkoski	2014	2015	2016	2017	2018	2019	Summa
Vuosikate 1000 €	1 423	1 428	1 949	1 402	1 057	-1 825	5 434
Satunnaiset tuotot 1000 €	0	0	0	320	79	9	408
Satunnaiset kulut 1000 €	0	37	0	0	61	143	241
Tulorahoituksen korjaukset 1000 €	-2	-42	0	0	0	2 365	2 321
Investoinnit							
Investointimenot 1000 €	1 707	2 121	1 298	2 297	1 029	523	8 975
Rahoitusosuudet investointeihin 1000 €	1 159	1 273	20	21	0	13	2 486
Investointien omahankintamenot	548	848	1 278	2 276	1 029	510	6 489
Investointihyödykkeiden myyntitulot 1000 €	100	51	0	320	0	18	489
Nettoinvestoinnit 1000 €	448	797	1 278	1 956	1 029	492	6 000
Varsinaisen toiminnan ja investointien kassavirta, netto 1000 €	973	552	671	-234	46	-86	1 922
Nettoantolainaus 1000 €	0	0	0	0	0	0	0
Lainakannan muutos, netto 1000 €	-165	-41	-418	-342	-197	242	-921
Muut maksuvalmiuden muutokset, netto	-64	-737	-96	256	553	480	392
Rahoitustoiminnan nettokassavirta	-229	-484	-514	-86	356	722	-235
Rahavarat 1.1. 1000 €	2 122	2 866	2 934	3 091	2 771	3 174	
Rahavarojen muutos 1000 €	744	68	157	-320	402	636	
Rahavarat 31.12. 1000 €	2 866	2 934	3 091	2 771	3 173	3 810	
Vuosikate - nettoinvestoinnit	975	631	671	-554	28	-2 317	
...kumulatiivinen	975	1 606	2 277	1 723	1 751	-566	
Vuosikate - poistot	504	485	901	53	-20	-2 969	
...kumulatiivinen	504	989	1 890	1 943	1 923	-1 046	

Taulukko 37: Rahoituslaskelma 2014-2019, Kannonkoski

Kommentit

- Vuosikate ei ole rahoittanut täysin investointeja, vaikka rahoitusosuudet investointeihin ovatkin olleet suuret.
- Vuosikate ei ole kattanut poistoja (tuloslaskelman erä)

Karstula	2014	2015	2016	2017	2018	2019	Summa
Vuosikate 1000 €	2 578	2 738	2 021	2 737	1 808	-3 005	8 877
Satunnaiset tuotot 1000 €	0	0	0	0	0	0	0
Satunnaiset kulut 1000 €	0	0	0	0	0	0	0
Tulorahoituksen korjauserät 1000 €	0	0	0	0	-5	4 158	4 153
Investoinnit							
Investointimenot 1000 €	1 940	1 082	740	904	1 022	965	6 653
Rahoitusosuudet investointeihin 1000 €	68	0	0	238	100	-1	405
Investointien omahankintamenot	1 872	1 082	740	666	922	966	6 248
Investointihyödykkeiden myyntitulot 1000 €	389	34	142	8	71	209	853
Nettoinvestoinnit 1000 €	1 483	1 048	598	658	851	757	5 395
Varsinaisen toiminnan ja investointien kassavirta, netto 1000 €	1 095	1 690	1 423	2 079	952	396	7 635
Nettoantolainaus 1000 €	27	-234	97	65	283	36	274
Lainakannan muutos, netto 1000 €	-403	0	-1 600	0	0	0	-2 003
Muut maksuvalmiuden muutokset, netto	1 029	-1 738	1 593	-916	595	-115	448
Rahoitustoiminnan nettokassavirta	653	-1 750	90	-851	878	-79	-1 059
Rahavarat 1.1. 1000 €	3 100	4 848	4 788	6 300	7 531	9 362	
Rahavarojen muutos 1000 €	1 748	-60	1 512	1 231	1 831	317	
Rahavarat 31.12. 1000 €	4 848	4 788	6 300	7 531	9 362	9 679	
Vuosikate - nettoinvestoinnit	1 095	1 690	1 423	2 079	957	-3 762	
...kumulatiivinen	1 095	2 785	4 208	6 287	7 244	3 482	
Vuosikate - poistot	851	846	0	783	-31	-4 895	
...kumulatiivinen	851	1 697	1 697	2 480	2 449	-2 446	

Taulukko 38: Rahoituslaskelma 2014-2019, Karstula

Kommentit

- Vuosikate on rahoittanut investoinnit
- Kunta ei ole erityisesti velkaantunut: lainakanta on kasvanut, mutta rahavarat vielä enemmän.
- Vuosikate ei ole kattanut poistoja (tuloslaskelman erä)

Kivijärvi	2014	2015	2016	2017	2018	2019	Summa
Vuosikate 1000 €	726	749	392	902	39	-1 680	1 128
Satunnaiset tuotot 1000 €	0	0	0	0	0	0	0
Satunnaiset kulut 1000 €	0	0	0	0	0	0	0
Tulorahoituksen korjauserät 1000 €	1	0	-113	0	0	1 830	1 718
Investoinnit							
Investointimenot 1000 €	1 095	4 063	713	233	396	274	6 774
Rahoitusosuudet investointeihin 1000 €	121	837	240	0	44	101	1 343
Investointien omahankintamenot	974	3 226	473	233	352	173	5 431
Investointihyödykkeiden myyntitulot 1000 €	3	9	288	2	0	27	329
Nettoinvestoinnit 1000 €	971	3 217	185	231	352	146	5 102
Varsinaisen toiminnan ja investointien kassavirta, netto 1000 €	-244	-2 468	94	671	-313	4	-2 256
Nettoantolainaus 1000 €	0	0	0	0	330	0	330
Lainakannan muutos, netto 1000 €	-97	4 224	-308	-308	-308	-308	2 895
Muut maksuvalmiuden muutokset, netto	312	-622	69	-379	316	-251	-555
Rahoitustoiminnan nettokassavirta	215	3 956	-239	-687	338	-559	3 024
Rahavarat 1.1. 1000 €	157	128	1 616	1 471	1 455	1 480	
Rahavarojen muutos 1000 €	-29	1 488	-145	-16	25	-555	
Rahavarat 31.12. 1000 €	128	1 616	1 471	1 455	1 480	925	
Vuosikate - nettoinvestoinnit	-245	-2 468	207	671	-313	-1 826	
...kumulatiivinen	-245	-2 713	-2 506	-1 835	-2 148	-3 974	
Vuosikate - poistot	338	273	-635	-108	-738	-2 300	
...kumulatiivinen	338	611	-24	-132	-870	-3 170	

Taulukko 39: Rahoituslaskelma 2014-2019, Kivijärvi

Kommentit

- Vuosikate ei ole rahoittanut investointeja
- Kunta on velkaantunut, lainakanta on kasvanut enemmän kuin rahavarat
- Vuosikate ei ole kattanut poistoja (tuloslaskelman erä)

Kyyjärvi	2014	2015	2016	2017	2018	2019	Summa
Vuosikate 1000 €	29	863	-869	578	85	-1 515	-829
Satunnaiset tuotot 1000 €	510	0	0	0	0	196	706
Satunnaiset kulut 1000 €	0	0	0	0	0	0	0
Tulorahoituksen korjaukset 1000 €	-510	0	-3	0	-2	3 258	2 743
Investoinnit							
Investointimenot 1000 €	1 057	1 507	493	538	811	196	4 602
Rahoitusosuudet investointeihin 1000 €	51	169	22	2	32	0	276
Investointien omahankintamenot	1 006	1 338	471	536	779	196	4 326
Investointihyödykkeiden myyntitulot 1000 €	781	3	5	0	43	709	1 541
Nettoinvestoinnit 1000 €	225	1 335	466	536	736	-513	2 785
Varsinaisen toiminnan ja investointien kassavirta, netto 1000 €	-196	-472	-1 338	42	-653	2 452	-165
Nettoantolainaus 1000 €	-428	-17	102	43	44	43	-213
Lainakannan muutos, netto 1000 €	695	1 935	-30	150	920	-240	3 430
Muut maksuvalmiuden muutokset, netto	-38	-898	1 463	-480	85	-101	31
Rahoitustoiminnan nettokassavirta	229	1 745	1 535	-287	1 049	-298	3 973
Rahavarat 1.1. 1000 €	4 724	4 757	5 305	5 501	5 256	5 652	
Rahavarojen muutos 1000 €	33	548	197	-245	396	364	
Rahavarat 31.12. 1000 €	4 757	5 305	5 502	5 256	5 652	6 016	
Vuosikate - nettoinvestoinnit	-196	-472	-1 335	42	-651	-1 002	
...kumulatiivinen	-196	-668	-2 003	-1 961	-2 612	-3 614	
Vuosikate - poistot	-476	340	-1 434	22	-385	-4 177	
...kumulatiivinen	-476	-136	-1 570	-1 548	-1 933	-6 110	

Taulukko 40: Rahoituslaskelma 2014-2019, Kyyjärvi

Kommentit

- Vuosikate ei ole rahoittanut investointeja.
- Kunnan lainakanta on kasvanut, mutta niin ovat rahavaratkin.
- Vuosikate ei ole kattanut poistoja (tuloslaskelman erä)

Bruttoinvestoinnit eur/asukas										
	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Kannonkoski	1 085	2 990	2 802	1 694	1 157	1 451	912	1 631	761	391
Karstula	499	345	526	1 780	453	254	175	218	254	244
Kivijärvi	129	852	511	601	880	3 386	614	206	359	250
Kyyjärvi	1 098	281	350	410	756	1 093	359	398	604	149
Koko maa	692	665	694	704	1 248	660	634	637	665	737

Taulukko 41: Rahoituslaskelma 2014-2019, Kyyjärvi

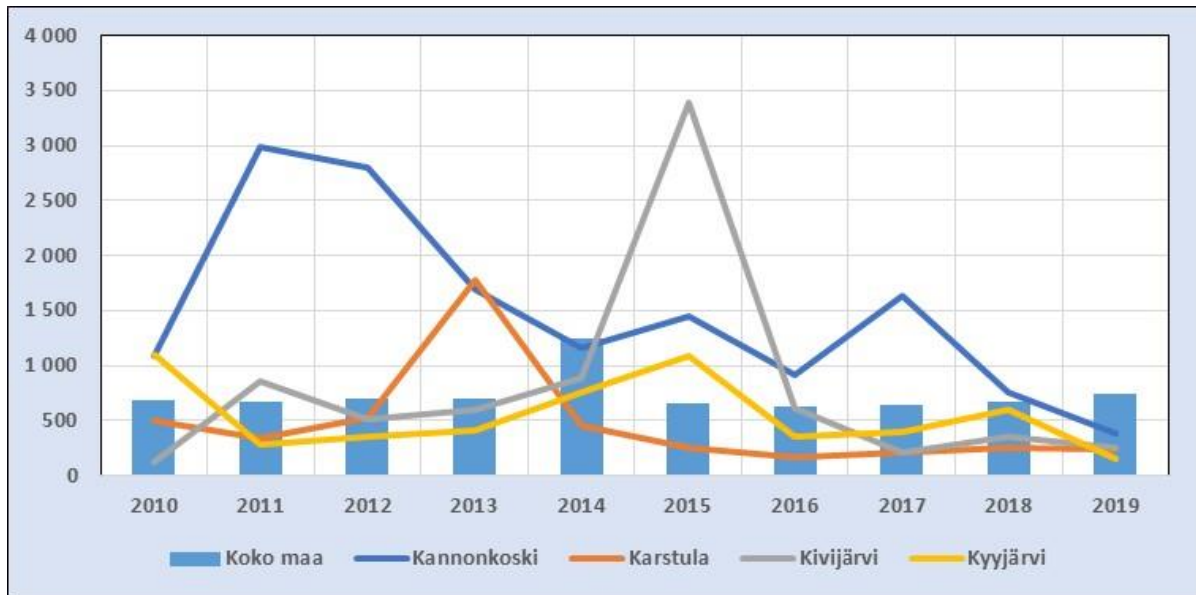
Yllä olevassa taulukossa on kuntakohtaisesti bruttoinvestointien määrä eur/asukas vuosittain. Bruttoinvestoinnit kuvaavat sitä määrää, minkä investointi maksaa ilman sitä rahoittavia muita eriä, esimerkiksi omaisuuden myyntiä. Mitä suurempi luku, sitä suuremmat investoinnit.

Alueella on investoitu paljon, jos vertailukohtaksi otetaan maan keskiarvo. Varsinkin Kannonkosken tarkastelujakson alun investoinnit ovat hyvin suuret, samoin Kivijärven vuoden 2015 investointi investoinnit. Karstulan ja Kyyjärven investoinnit ovat olleet hyvin paljon pienemmät.

Jos paljon investointeja tehneiden kuntien investoinnit ovat kohdistuneet varsinaisen palveluntuotannon infraan, ei vastaisia investointitarpeita ole.

Kuva 6: Bruttoinvestoinnit eur/asukas kunnissa

1.12.2. Tase

Lainakanta

Kuntien velkaantumista voidaan tarkastella useilla mittareilla, kuten lainakanta euroa/asukas, suhteellisella velkaantumisasteella jne. Tässä velkaantumista tarkastellaan peruskunnan lainakantana suhteutettuna veroprosenttiin. Mittari kertoo, kuinka paljon veroprosenttia olisi nostettava yhtenä vuotena, jos lainat haluttaisiin maksaa yhdellä kertaa pois.

Lainakanta on kolmella pienimmällä kunnalla erityisen suuri, myös Karstula on sadan velkaisimman kunnan joukossa. Kyyjärven kunnan lainakanta on Suomen suurin, eikä Kannonkoskikaan ole kaukana velkaisimman peruskunnan statuksesta. Karstulaa lukuun ottamatta kaikki kunnat ovat myös velkaantuneet lisää viimeisten vuosien aikana.

Lainakanta vero-%												Muutos	Sijoitus ryhmässä	Sijoitus maassa
2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019					
Kannonkoski	42,8	54,1	58,9	57,2	58,0	57,1	55,8	54,3	56,2	54,6	11,8	3	290	
Karstula	29,6	29,3	27,6	30,5	28,2	28,7	27,0	26,5	28,4	27,7	-1,8	1	206	
Kivijärvi	11,0	10,3	9,4	8,4	7,3	41,3	40,7	38,0	37,4	34,4	23,4	2	248	
Kyyjärvi	37,2	35,1	43,1	50,5	55,8	59,1	67,3	63,1	71,5	72,0	34,8	4	295	
Keskimäärin	30,5	32,0	33,0	35,6	34,8	40,4	40,4	39,0	41,9	40,8	10,3		271	

Taulukko 42: Lainakannat veroprosenttiyksiköiksi suhteutettuna

Rahavarat

Kuntien taseessa keventävänä taseen tekijänä on rahavarat. Kuntien rahavarat ovat kohtuullisen hyvät, Kyyjärvellä jopa maan kolmanneksi parhaat, mutta netotettunakin lainakannan kanssa tilanne on hyvin huono. Kannonkosken ja Kivijärven rahavarat ovat pienentyneet kymmenen vuoden tarkastelujaksolla mitattuna.

Rahavarojen purkaminen lainakannan pienentämiseksi ei ole perusteltua, koska sijoitusten tuotto on tällä hetkellä hyvä. Tärkeintä on huolehtia lainakannan järkevästä korkosuojauksesta, mihin järkevän hintainen pitkä kiinteäkorko antaa hyvän, edullisen ja spekulatioista vapaan menetelmän.

Rahavarat vero-%													
	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	Muutos	Sijoitus ryhmässä	Sijoitus maassa
Kannonkoski	26,4	29,6	15,1	13,1	18,2	18,4	19,9	18,1	22,0	24,9	-1,5	2	11
Karstula	18,9	19,7	16,6	6,3	9,4	9,4	13,1	15,4	20,4	20,7	1,7	3	17
Kivijärvi	18,0	7,6	3,1	1,3	1,0	12,9	12,3	12,1	13,0	8,1	-10,0	4	70
Kyyjärvi	31,6	29,2	29,6	28,9	29,7	30,9	36,6	32,3	36,1	39,5	7,9	1	3
Keskimäärin	22,2	21,5	16,9	10,7	13,0	15,2	18,1	18,4	22,5	23,0	0,8		12

Taulukko 43: Rahoitusvarallisuus 1000 euroa

Taseen riskit

Kuntien taseissa on myös riskejä. Todennäköisesti kansantaloudellisesti ajatellen suurin riski on laiskassa käyttöomaisuudessa (kunnan omistukseen hankittu omaisuus, joka ei palvelle sillä tavalla, mitä varten investointi on tehty), mutta riskejä voi olla myös antolainasaamisissa, sijoituksissa ja takauksissa. Riskit ovat yleensä erissä, joita on myönnetty muille kuin ei-konserniyhteisöille. Keskusteluissa varsinkin Kivijärvi on ilmoittanut suuresta käyttöomaisuusriskistä.

Vuoden 2019 lopulla jokaisella kunnalla oli takauksia muiden kuin konserniyhtiöiden puolesta, Kannonkoskella kuntajoukon eniten.

Takaukset muiden kuin konserniyhtiöiden puolesta vero-%									
	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	Muutos	Sijoitus ryhmässä
Kannonkoski	6,1	5,1	17,2	21,9	17,1	17,9	16,0	10,0	4
Karstula	2,9	2,6	10,8	11,0	10,5	11,0	12,0	9,1	1
Kivijärvi	1,6	0,9	3,3	14,5	14,3	15,1	14,9	13,3	2
Kyyjärvi	0,4	9,3	14,1	16,0	14,8	15,0	15,2	14,8	3
Keskimäärin	2,9	3,9	11,4	14,1	12,8	13,4	13,7	10,8	

Taulukko 44: Takaukset ei-konserniyhtiöille vuonna 2019

Kumulatiiviset jäämät €/as												
	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	Muutos	Sijoitus ryhmässä
Kannonkoski	4 853	5 541	5 626	6 005	6 531	6 896	7 921	8 276	8 611	6 385	1 532	1
Karstula	-85	35	1	170	521	721	780	985	1 005	-213	-129	14
Kivijärvi	745	516	431	2 842	3 148	3 491	3 384	3 393	2 831	769	24	2
Kyyjärvi	2 285	2 264	1 451	635	673	930	417	441	157	-2 871	-5 156	15
Keskimäärin	1 535	1 675	1 545	1 914	2 229	2 485	2 575	2 760	2 689	883	-651	

Taulukko 45: Taseen jäämät euroa/asukas

Vuoden 2019 lopulla Kannonkosken ja Kivijärven taseissa oli vielä ylijäämää, Karstula ja erityisesti Kannonkoski ovat kääntyneet alijäämäisiksi. Kyyjärven joutuminen erityiseen kuntajakoselvitykseen perustuu juuri taseen alijäämälle.

1.12.2.1. Konsernitase

Konsernin vieras pääoma eur/asukas	2015	2016	2017	2018	2019	Konsernin rahoitusvarallisuus eur/asukas	2015	2016	2017	2018	2019	Konsernin "nettovelka" eur/asukas	2015	2016	2017	2018	2019
	Kannonkoski	8 810	9 159	9 504	11 108		12 394	Kannonkoski	4 442	4 982	4 658		5 010	5 077	Kannonkoski	4 368	4 176
Karstula	7 043	7 017	7 442	8 229	8 708	Karstula	3 139	3 456	3 918	4 342	4 127	Karstula	3 905	3 561	3 524	3 887	4 581
Kivijärvi	8 438	8 497	8 862	9 932	10 317	Kivijärvi	3 896	3 707	3 993	3 785	2 909	Kivijärvi	4 542	4 790	4 869	6 147	7 408
Kyyjärvi	11 748	12 410	12 669	13 961	14 316	Kyyjärvi	6 160	5 593	5 658	5 885	5 895	Kyyjärvi	5 589	6 817	7 011	8 076	8 421

Taulukko 46: Konsernin vieras pääoma, rahoitusvarallisuus ja nettovelka eur/asukas 2015-2019

Kuntakonsernin vieras pääoma on kaikilla kunnilla suuri, mutta Karstulassa konsernin vieras pääoma on kuitenkin noin puolet Kyyjärven ja Kannonkosken vastaavasta määrästä. Rahoitusvarallisuudet ovat nekin hyvät ja samalla tasolla Kannonkoskella, Karstulassa ja Kyyjärvellä. Netotettuna vieras pääoma ja rahoitusvarallisuus havaitaan, että Karstula on vähävelkaisin muttei vähävelkainen, ja kolmen muun konsernin nettovelka on lähes keskenään samalla tasolla.

Kunnat ovat siis nettovelkaisia, mutta kohtalokkain mittari on kuitenkin taseessa olevan ali/ylijäämän määrä. Kyyjärven konsernitase on ollut jo useita vuosia alijäämäinen ja käytännössä vuodesta 2017 arviointimenettelyyn johtava, myös Karstulan ja Kivijärven tase on painunut vuonna 2019 negatiiviseksi. Uusi kunta olisi lievästi konsernitaseeltaan ylijäämäinen vuonna 2019 Kannonkoski-konsernin vuoksi. Vuoden 2020 tulokset näyttävät olevan sellaiset, että konsernitaseet voivat hiukan vahvistua.

Kaikilla kunnilla on edelleen taseissaan alas kirjattavaa käyttöomaisuutta. Tämä voi johtaa vakavaan tilanteeseen hyvin pian, jos alaskirjauksen menettelyyn ei saada helpotusta (alas kirjaaminen peruspääomasta).

Konsernin ali/ylijäämä eur/asukas	2015	2016	2017	2018	2019
Kannonkoski	7 039	7 979	8 425	8 720	6 398
Karstula	940	988	1 235	872	-469
Kivijärvi	2 370	1 938	1 820	1 460	-919
Kyyjärvi	743	-286	-1 138	-1 390	-3 188
Uusi kunta	2 187	2 124	2 177	1 923	197

Taulukko 47: Konsernin taseessa oleva ali/ylijäämä eur/asukas 2015-2019

1.12.2.2. Kuka maksaa kenen velat?

Kuntalaiskeskusteluissa ja valtuutettujen kesken keskustellessa vedotaan itsenäisenä pysymiseen sillä, että joku ei halua maksaa jonkun toisen velkoja. Jos samalla tavalla ajateltaisiin kunnissa yleensä ajaututtaisiin myös keskusteluun siitä, miksi joku kunta tasaa toisen kunnan tuloja tai miksi kaikki kunnat takaavat toistensa lainat. Kannonkosken takausvastuu muiden kuntien lainoista 2018-2019 oli 8,1 ME, Karstulan 24,3 ME, Kivijärven 6,6 ME ja Kyyjärvenkin sama kuin Kannonkoskella, 8,1 ME.

On vielä muistutettava, että velkaa ei voida tarkastella ilman varallisuustarkastelua, ja kuntaliitoksen toteuduttua ollaan kuitenkin yhtä ja samaa kuntaa – jonkun toisen kuntalaisen vanha kunnanosa-alue saattaa hyötyä myös siitä, että paremman tulotason kuntalaiset tulevat mukaan jakamaan kustannuksia.

On myös otettava huomioon se, että voimakkaasti alenevan väkiluvun vaikutus lainan takaisinmaksukykyyn voi olla hyvinkin suuri.

Alla olevassa tarkastelussa koetetaan avata asia.

Kuntien itsensä ilmoittama konsernivastuu lainakannasta ja vuokravastuista vaihtelee kunnittain hyvin paljon. Kun tase-eriä suhteutetaan tulonmuodostuskykyyn, verotettavaan tuloon, saadaan selville kuinka montaa veroprosenttiyksikköä lainakanta vastaa. Konsernitarkastelussa eniten vastuita on Kyyjärvellä (129,17 veroprosenttiyksikköä) ja pienin Karstulassa (65,48 veroprosenttiyksikköä). Kannonkoski on hyvin lähellä Kyyjärveä ja Kivijärven vastuut ovat hieman Karstulaa suuremmat. Konsernin rahoitusvarallisuutta on eniten Kyyjärvellä, vähiten Kivijärvellä. Kun erät netotetaan, huomataan, että ”voimasuhteet” säilyvät sijoitusten suhteen, mutta varsinkin Kivijärven nettovelka on hyvin lähellä Kannonkoskea. Karstula on edelleen vähävelkaisin.

Tarkastelu on syytä ulottaa myös siihen, että voidaan katsoa tulonmuodostuskykyä vuonna 2025, kun asukaslukuihin tulee huomattava muutos. Samalla nettovelkapääomalla Kivijärven nettovelka kasvaa suhteessa jopa 11,6 veroprosenttiyksikköä vastaavalla määrällä, mikä johtuu siitä, että kunnan asukasluku alenee niin nopeasti. Myös muiden kuntien suhteellinen osuus muuttuu paljon, mutta Kivijärven eniten – siitä tulee jopa nettovelkaisin konsernitaso kuntanelikossa. Samalla asukasluvun laskulla tilanne heikkenee edelleen.

Lainakanta ja leasing						
	euroa	veroprosenttia	ASL 2019	ASL2025	ASL2030	
Kannonkoski	15 722 550	102,63		1 339	1 206	1 130
Karstula	30 685 653	65,48		3 949	3 597	3 349
Kivijärvi	9 333 265	81,44		1 096	901	808
Kyyjärvi	19 657 025	129,17		1 313	1 213	1 131
Yhteensä	75 398 493	84,85		7 697	6 917	6 418
Konsernin rahoitusvarallisuus 1000 €						
	euroa	veroprosenttia				
Kannonkoski	6 798 000	44,38				
Karstula	16 296 000	34,78				
Kivijärvi	3 188 000	27,82				
Kyyjärvi	7 740 000	50,86				
Yhteensä	34 022 000	38,29				
Konsernin nettovelka (lainakanta - rahoitusvarallisuus) 1000 €						
	euroa			Nettovelka veroprosenttia		
			ASL 2019	ASL2025	Muutos	
Kannonkoski	8 924 550			58,26	64,68	6,42
Karstula	14 389 653			30,71	33,71	3,01
Kivijärvi	6 145 265			53,62	65,23	11,61
Kyyjärvi	11 917 025			78,31	84,76	6,46
Yhteensä	41 376 493			46,56	51,75	5,18

Taulukko 48: Konsernin taseessa lainakanta ja leasing-vastuut, rahoitusvarallisuus, näiden netto ja muutos asukasluvun muuttuessa.

1.12.3. Yhteenveto

Kun tarkastelu kohdennetaan tuloslaskelman, rahoituslaskelman ja taseen osatekijöihin huomataan, että Karstulan talous on muita vahvempi, mutta sekään ei ole vahva. Kyyjärven ongelmat johtuvat taseesta, käyttötalous on kohtuullisessa kunnossa ja sopeutunut. Käyttötaloudessa on niin suuria poikkeamia, joita ei voida selittää väestönmuutoksilla tai väestön ominaisuuksilla, että on todennäköistä, että kunnista joko löytyisi sopeutettavaa tai jollei löydy, kunta alkaa olla liian pieni yksikkö järjestämään palveluita.

Kyyjärvi on joutunut erityiseen kuntajakomenettelyyn taseensa alijäämänsä vuoksi. Tosiasia on, että myös muut kunnat ovat hyvin lähellä menettelyä, jo pelkästään tuloslaskelman tarkastelu osoittaa talouksien ohuuden. Talouden tarkasteluakin tärkeämpi asia nousee väestöstä: kuntien olisi pyrittävä tehostavaan yhteistyöhön yhtenä kuntana jo pelkästään siitä syystä, että väestöpohjainen riski saadaan – jollei poistettua, niin ainakin vähennettyä.

1.13. Kuntien talous tulevaisuudessa – kuntakohtainen paine

Myöhemmin tarkastellaan kummankin kunnan arvioitavissa olevaa talouden kehitystä. Tarkastelu perustuu painelaskentaan, joka on yleisesti käytetty menetelmä paineen (veroprosenttipaine, velkapaine, sopeutustarve) kasvun selvittämiseksi. Painelaskenta perustuu trendiin, jota oikaistaan niillä tekijöillä, joiden tiedetään suurella todennäköisyydellä muuttuvan. *Painelaskenta ei ole ennuste tulevasta, se on kuvaus tulevaisuudesta, jos asioiden (toimintakate eur/asukas) annetaan kehittyä kuin mennessä.* Painelaskelmaan on huomioitu toimintakateen ja verotettavan tulon kasvukertoimiksi tässä selvityksessä trendi on 2015–2020, koska tällä ajanjaksolla kuntien toimintaympäristö on muuttunut nykyiselleen. Kunnat ovat myös sopeuttaneet toimintaansa viimeisinä vuosina. Verotulokehitys arvioidaan 2020–2023 Kuntaliiton veroennustekehikon avulla.

Valtionosuudet on määritelty uuden järjestelmän mukaisiksi ja niiden muutos arvioidaan tarveperusteisesti. Vuodet 2020–2022 perustuvat Kuntaliiton laskentaan, tästä eteenpäin FCG-Perlaconin laskentamalliin. Korot arvioidaan vuoden 2019 lasketun kuntakohtaisen keskikoron perusteella.

Kuntien investointitasoja on kunnioitettu vuoteen 2023 – ainoastaan Kivijärven nollatasoa ei ole hyväksytty. Vuodesta 2023 eteenpäin uskotaan investointien tasoittuvan keskimääräiselle tasolle.

Aluksi veroprosentit ”jäädytetään” vuoden 2020 tiedossa olevalle tasolle. Tämän jälkeen on laskettava, kuinka paljon käyttötalouden ja nettoinvestointien rahoittaminen edellyttää nettovelkaantumista.

Laskennassa on otettu huomioon vuoden 2020 ja 2021 tiedossa olevat korona-kompensaatio. Lisäksi uskotaan, että soteuudistus toteutuisi 17.10.2020 olevien tietojen mukaisesti (rahoitus). Kuntien itsensä ilmoittamat tuulivoimatiedot on myös otettu huomioon, myös Kannonkosken, vaikka Kannonkosken tuulivoiman toteutuminen onkin eri tasolla kuin Karstulassa ja Kyyjärvellä, joissa päätökset on tehty jo sitovammin kuin Kannonkoskella.

1.13.1. Tuulivoiman mahdollisuus

• Kyyjärvi, Peuralinna 2022 (7)	→ 229.459 €	
• Kyyjärvi, Hallakangas 2022 (8)	→ 352.461 €	
• Kyyjärvi, Harsunneva (?) –suunnitteilla		→ 320.000 €
• Kyyjärvi, Kauniskangas (8) –suunnitteilla		→ 320.000 €
• Karstula, Korkeakangas 2021 (9)	→ 360.000 €	
• Karstula, Vihisuo (6), rakennusluvut myönnetty		→ 240.000 €
• Karstula, Mustalamminmäki (6), rakennusluvut myönnetty		→ 240.000 €
• Kannonkoski,(60) -kaavoitus käynnissä/vireillä		→ 2.400.000 €

Taulukko 49: Tuulivoiman tuotto-odotukset

Kiinteistöveron arvioitu tuotto vuonna 2022 on noin 700.000 euroa

1.14. Kuntakohtainen paine Kannonkoskella

	Kannonkoski			Trendi:	2010-2020						
	TP 2018	TP 2019	Tpe 2020		2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027
Asukasluku	1 353	1 339	1 305		1 285	1 264	1 243	1 223	1 206	1 188	1 173
Verotettava tulo	14 448	15 319	14 887		15 121	14 983	15 291	15 489	15 725	15 948	16 212
Veroprosentti	21,00	21,00	21,00		21,50	21,50	8,24	8,24	8,24	8,24	8,24
Toimintakate	-8 974	-9 472	-10 054		-10 197	-10 652	-3 549	-3 721	-3 911	-4 107	-4 324
Muutos 1000 e	-118	-498	-582		-143	-455	7 103	-172	-191	-195	-217
Verorahoitus	9 956	10 033	10 618		10 583	10 479	3 248	4 283	4 376	4 428	4 486
Verorahoituksen muutos 1000 e		77	585		-35	-104	-7 231	1 035	93	52	58
Käyttökate	982	561	564		386	-173	-301	563	465	322	162
Rahoitustuotot ja -kulut	75	-2 386	-19		-21	-22	-24	-25	-25	-26	-27
Vuosikate	1 057	-1 825	544		365	-195	-324	538	440	296	136
Poistot	1 077	1 144	657		653	686	692	698	702	707	710
Ylijäämä/alijäämä	-1	-3 102	-712		-288	-881	-1 017	-160	-263	-411	-574
Kumulatiivinen ylij/alij.	11 651	8 549	7 837		7 549	6 667	5 650	5 491	5 228	4 817	4 243
Kumulatiivinen ylij/alij./as	8 611	6 385	6 005		5 874	5 275	4 546	4 489	4 335	4 055	3 617
Nettoinvestoinnit	1 029	492	555		1 620	875	650	836	825	812	802

Taulukko 50: Laskelma Kannonkosken talouden kehityksestä toimintakatteen kasvulla, joka perustuu vuosien 2010-2020 keskikasvuun

Yllä oleva taulukko kuvaa Kannonkosken talouden kehitysnäkymää vuoteen 2027. Toimintakatteen kasvu arvio perustuu suotuisalle jaksolle 2010–2020. Jos jaksoa lyhennettäisiin, laskelman tulos muuttuisi negatiivisemmaksi. **Painelaskelma kuvaa talouden painetta eikä ole perusteiltaan sama kuin esimerkiksi kunnan talousarvio on. Verorahoituslaskelma (verotulot ja valtionosuudet) perustuvat Kuntaliiton ja VM:n ja tiedossa olevan SOTEn rahoitusperusteisiin.**

Toimintakatteen kasvu perustuu kunnan itsensä ilmoittamalle arviolle 2020. Laskelmassa oletetaan, että tuulivoima hyödyttää kunnan tulosta noin 960.000 euroa.

Jos sopeutuspakettia ei tehtäisi, veroja korotettaisiin ja tuulivoima ei toteutuisi, Kannonkoski ajautuisi sellaiseen vuotuiseseen alijäämään, jota tase ei kestäisi. Lisäksi soten toteutuminen on edellytys positiiviselle kiertelulle. Tämän hetken oletuksilla Kannonkosken talous olisi juuri taseeltaan niin vahva, että se kannattelis uutta kuntaa. *Piispalan järjestelyjen merkitys peruskunnan taseelle on vielä selvittämättä. Tämän hetken tietojen mukaan Piispalan siirtäminen omaksi y-tunnukseksi, esimerkiksi säätiömuodossa, poistaisi Kannonkosken kunnan taseesta merkittävän osan ylijäämää.*

Konsernin kriisimittarit	TP 2018	TP 2019	Tpe 2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027
Peruskunnan alijäämä	11 651	8 549	7 837	7 549	6 673	5 664	5 512	5 257	4 853	4 286
..Alijäämää 4 peräkkäisenä vuonna					Ei täyty	Ei täyty	Ei täyty	Ei täyty	Ei täyty	Ei täyty
Konsernin alijäämä €/as	8 720	6 398	6 019	5 888	5 294	4 571	4 522	4 374	4 100	3 669
... 500 €/as ja 1000 €/as		Ei täyty	Ei täyty	Ei täyty	Ei täyty	Ei täyty	Ei täyty	Ei täyty	Ei täyty	Ei täyty
Konsernivuositote / poistot		-132 %	70 %	50 %	-16 %	-30 %	67 %	56 %	39 %	21 %
Kunnan veroprosentti		21,00	21,00	21,50	21,50	8,24	8,24	8,24	8,24	8,24
Kons. lainakanta ja vuokravast.		10 084	12 048	15 489	16 474	17 632	18 101	18 621	19 280	20 045
Kons. Laskennallinen lainanhoitok.		-105 %	35 %	23 %	-6 %	-11 %	28 %	23 %	16 %	9 %
Konsernivuositote / poistot			Täyttyy	Täyttyy	Täyttyy	Täyttyy	Täyttyy	Täyttyy	Täyttyy	Täyttyy
Kunnan veroprosentti			Ei täyty	Ei täyty	Ei täyty	Ei täyty	Ei täyty	Ei täyty	Ei täyty	Ei täyty
Kons. lainakanta ja vuokravast.			Ei täyty	Ei täyty	Täyttyy	Täyttyy	Täyttyy	Täyttyy	Täyttyy	Täyttyy
Kons. Laskennallinen lainanhoitok.			Täyttyy	Täyttyy	Täyttyy	Täyttyy	Täyttyy	Täyttyy	Täyttyy	Täyttyy
Montako		0	2	2	3	3	3	3	3	3

Taulukko 51: Kriisimittarit, Kannonkoski

Kommentit

- Kannonkosken talous on ollut useita vuosia tasapainotalous, mutta se on nyt painumassa alijäämäiseksi.
- Kunnan talousarviovuoden 2021 toimintakatteessa on otettu huomioon sopeutuspaketti. Samoin vuosien 2022 sopeutuspaketin summaa kasvattava 20.000 euroa ja 2022 10.000 euroa. Lisäksi kunta korottaa veroprosenttiaan 0,5 veroprosenttiyksiköllä ja muiden kuin vakituisten asuntojen kiinteistövero 0,5 veroprosenttiyksiköllä.
- vuonna 2022 tulos heikkenee verotulon ja valtionosuuden aleneman vuoksi
- kunnan suuri investointi vuonna 2021 heikentää tulosta ja velkaannuttaa kuntaa
- soten toteutumisen jälkeen kunta vahvistuu, mutta käyttötaloutta on vaikea oikaista
- Kannonkosken taloutta on laskettu vahvistamaan vuodesta 2024 suuri tuulivoimapuisto, vaikka todellisia päätöksiä ei olekaan tehty.

Kannonkoskelaisilta itseltään on tullut epäily tuulivoiman toteutumismahdollisuudesta. Jotta tarkastelu olisi mahdollisimman läpinäkyvä, seuraavassa taulukossa esitellään Kannonkosken tilanne silloin, jos tuulivoima ei toteudukaan.

	Kannonkoski			Trendi:	2010-2020							
	TP 2018	TP 2019	Tpe 2020		2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	
Asukasluku	1 353	1 339	1 305		1 285	1 264	1 243	1 223	1 206	1 188	1 173	
Verotettava tulo	14 448	15 319	14 887		15 121	14 983	15 291	15 489	15 725	15 948	16 212	
Veroprosentti	21,00	21,00	21,00		21,50	21,50	8,24	8,24	8,24	8,24	8,24	
Toimintakate	-8 974	-9 472	-10 054		-10 197	-10 652	-3 551	-3 723	-3 913	-4 108	-4 326	
Muutos 1000 e	-118	-498	-582		-143	-455	7 102	-172	-191	-195	-217	
Verorahoitus	9 956	10 033	10 618		10 583	10 479	3 250	3 325	3 418	3 470	3 528	
Verorahoituksen muutos 1000 e		77	585		-35	-104	-7 229	75	93	52	58	
Käyttökate	982	561	564		386	-173	-301	-397	-495	-638	-798	
Rahoitustuotot ja -kulut	75	-2 386	-19		-20	-22	-24	-25	-27	-29	-32	
Vuosikate	1 057	-1 825	544		365	-195	-324	-423	-522	-668	-829	
Poistot	1 077	1 144	657		653	680	685	690	695	700	703	
Ylijäämä/alijäämä	-1	-3 102	-712		-288	-875	-1 009	-1 113	-1 217	-1 367	-1 532	
Kumulatiivinen ylij/alij.	11 651	8 549	7 837		7 549	6 673	5 664	4 551	3 334	1 967	434	
Kumulatiivinen ylij/alij./as	8 611	6 385	6 005		5 874	5 279	4 557	3 722	2 765	1 656	370	
Nettoinvestoinnit	1 029	492	555		1 455	805	850	836	825	812	802	

Taulukko 52: Kannonkosken vaihtoehtoinen paine siinä tapauksessa, että tuulivoima ei toteudu 2024

Tuolloin vuotuinen tulos heikkenee lähes miljoonalla eurolla, mikä johtaa säännölliseen, vastaavansuuruiseen negatiiviseen tulokseen. Tulos olisi soten toteuduttua noin neljannes toimintakatteesta. Vuosikate olisi pysyvästi negatiivinen ilman hyvin suurta veronkorotusta. Kunta joutuisi rahoittamaan toimintansa velkarahoituksella.

1.15. Kuntakohtainen paine Karstulassa

Painelaskelma kuvaa talouden painetta eikä ole perusteiltaan sama kuin esimerkiksi kunnan talousarvio on. Verorahoituslaskelma (verotulot ja valtionosuudet) perustuvat Kuntaliiton ja VM:n ja tiedossa olevan SOTEn rahoitusperusteisiin.

Karstulan kunnan taloustilanteen tarkastelu on muita vaikeampaa sen investointivauhdin ja erityisesti taseen ulkoisten investointien vuoksi. Karstulan investoinnit omaan taseeseen ovat suunnitelman mukaan 9,5 ME vuonna 2021, 2,0 ME 2022 ja tästä laskevasti tulevaisuuteen. 9,5 ME:n investoinnista yli neljä miljoonaa rahoitetaan rahavaroista, loput lainalla. Investointi koostuu liikuntahallista, paloasemasta, viemärilaitoksesta ja muista investointikohteista. Investoinnit ovat korvaus- tai korjaustyyppejä investointeja, jotka eivät kasvata toimintakatetta.

Taseen ulkoiset investoinnit ovat vuonna 2021 yhtenäiskoulu 14 ME ja vuonna 2022 Sotekeskus, 5,0 ME. Yhtenäiskoulun maksuerä alkaa arviolta kesäkuussa 2021 ja sotekeskuksen samaan aikaan vuonna 2022. Yhtenäiskoulun maksuerä on n. 570.000 euroa ja sotekeskuksen 190.000 euroa. Sotekeskuksen on arvioitu kantavan vuokrallaan, mutta yhtenäiskoulun maksuerä rasittaa toimintakatetta erikseen puolella vuosikustannuksesta. Sekä yhtenäiskoulun että SOTEKE:n todennäköisissä rahoitusehdoissa pidetään 20:n vuoden juoksuajan jälkeen 33,33%:n lunastusoptiota. Lunastusoptio on kuitenkin pikemminkin velvoittava kuin helpottava: jos kunta ei löydä kohteelle ostajaa eikä käytä optiota, kunta joutuu käyttämään option.

Yhtenäiskoulun vuokrasta kirjattiin kaupungin ohjeen mukaisesti puolet toimintakatevaikutteisesti. Kirjausta perustellaan sillä, että uudet tilat ovat kustannus- ja toimintatehokkaammat.

Karstulan oman ja ulkoisen taseen ja investoinnit ovat suuret, vuonna 2021-2022 hiukan yli 30 ME. Jos Karstulan lainakanta ja vuokravastuut konsernitason tasolla ovat 2020 30,686 ME, kasvavat vastuut hiukan yli 50 ME:oon vuoden 2022 lopulla, minkä jälkeen vastuu vähenee. Konsernin lainakanta on suurimmillaan yli 16 ME ja vastuut 40 ME.

	Karstula			Trendi:	2010-2020					
	TP 2018	TP 2019	Tpe 2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027
Asukasluku	4 031	3 949	3 901	3 837	3 773	3 712	3 652	3 597	3 543	3 492
Verotettava tulo	45 838	46 860	46 275	48 696	47 204	48 534	48 802	49 126	49 455	49 817
Veroprosentti	21,00	21,50	21,50	21,50	21,50	8,24	8,24	8,24	8,24	8,24
Toimintakate	-25 164	-30 310	-25 498	-26 266	-26 954	-11 429	-11 599	-11 790	-11 985	-12 193
Muutos 1000 e	-313	-5 146	4 812	-768	-688	15 526	-171	-191	-195	-208
Verorahoitus	26 889	27 222	29 175	29 059	28 370	13 128	13 703	13 842	13 942	14 056
Verorahoituksen muutos 1000 e		333	1 953	-116	-689	-15 243	576	139	99	114
Käyttökate	1 725	-3 088	3 677	2 793	1 416	1 699	2 104	2 052	1 957	1 863
Rahoitustuotot ja -kulut	83	83	-55	-72	-91	-91	-86	-80	-74	-69
Vuosikate	1 808	-3 005	3 622	2 721	1 325	1 608	2 019	1 972	1 883	1 795
Poistot	1 839	1 890	1 861	1 989	2 601	2 553	2 401	2 281	2 158	2 045
Ylijäämä/alijäämä	-31	-4 895	1 761	732	-1 276	-945	-383	-309	-275	-250
Kumulatiivinen ylij/alij.	4 052	-843	918	1 650	374	-571	-953	-1 262	-1 537	-1 787
Kumulatiivinen ylij/alij./as	1 005	-213	235	430	99	-154	-261	-351	-434	-512
Nettoinvestoinnit	851	757	3 437	9 542	2 013	680	913	766	755	744

Taulukko 53: Laskelma Karstulan talouden kehityksestä toimintakateen kasvulla, joka perustuu vuosien 2010-2020 keskiarvoon

Konsernin kriisimittarit	TP 2018	TP 2019	Tpe 2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027
Peruskunnan alijäämä	4 052	-843	918	1 650	660	4	-87	-99	-76	-23
..Alijäämä 4 peräkkäisenä vuonna					Ei täyty	Ei täyty	Ei täyty	Ei täyty	Ei täyty	Ei täyty
Konsernin alijäämä €/as	872	-469	-24	166	-93	-271	-301	-309	-307	-296
... 500 €/as ja 1000 €/as		Ei täyty	Ei täyty	Ei täyty	Ei täyty	Ei täyty	Ei täyty	Ei täyty	Ei täyty	Ei täyty
Konsernivuositote / poistot		-103 %	150 %	110 %	57 %	66 %	83 %	85 %	85 %	86 %
Kunnan veroprosentti		21,50	21,50	21,50	21,50	8,24	8,24	8,24	8,24	8,24
Kons. lainakanta ja vuokravast. e/as		7 659	8 101	13 728	14 842	14 272	13 542	12 832	12 155	11 500
Kons. Laskennallinen lainanhoitok.		-79 %	119 %	83 %	52 %	62 %	78 %	81 %	83 %	85 %
Konsernivuositote / poistot			Ei täyty	Ei täyty	Ei täyty	Täyttyy	Ei täyty	Ei täyty	Ei täyty	Ei täyty
Kunnan veroprosentti			Ei täyty	Ei täyty	Ei täyty	Ei täyty	Ei täyty	Ei täyty	Ei täyty	Ei täyty
Kons. lainakanta ja vuokravast. e/as			Ei täyty	Ei täyty	Täyttyy	Täyttyy	Täyttyy	Täyttyy	Ei täyty	Ei täyty
Kons. Laskennallinen lainanhoitok.			Ei täyty	Ei täyty	Ei täyty	Täyttyy	Täyttyy	Ei täyty	Ei täyty	Ei täyty
Montako		0	0	0	1	3	2	1	0	0

Taulukko 54: Kriisimittarit, Karstula

Kommentit

- Karstulassa on ollut jossain määrin tasapainotalous, vaikka erityismenot ovatkin rasittaneet kunnan taloutta.
- Koronan (valtion suuret kompensatit) ja lomautusten seurauksena tulos nousi kahdeksi vuodeksi positiiviseksi.

- vuonna 2022 tulos heikkenee verotulon ja valtionosuuden aleneman vuoksi
- kunnan suuret investoinnit vuosina 2020 ja 2021 heikentävät tulosta ja velkaannuttavat kuntaa niin, että konsernin lainakanta ja vuokravastuut eur/asukas nousevat hetkeksi yhdeksi kriisimittarin ylittäväksi tunnusluvuksi, Karstula on investoimassa myös toimintakatevaikutteisesti terveyspalveluihinsa – näiden investointien uskotaan olevan tulosvaikutukseltaan lähes neutraalit.
- Karstulalla on useita todellisuudessa toteutettavissa olevia ja positiivisesti tulokseen vaikuttavia sopeutusmahdollisuuksia.
- soten toteutumisen jälkeen kunta vahvistuu, mutta käyttötaloutta on vaikea oikaista ilman toimenpiteitä
- Karstulalla on tuulivoimapäätökset

1.16. Kuntakohtainen paine Kivijärvellä

	Kivijärvi			Trendi: 2010-2020 2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027
	TP 2018	TP 2019	Tpe 2020							
Asukasluku	1 103	1 096	1 034	1 003	977	951	925	901	880	861
Verotettava tulo	11 353	11 460	12 090	11 844	11 603	11 723	11 725	11 743	11 794	11 865
Veroprosentti	21,50	21,50	21,75	21,75	21,75	8,49	8,49	8,49	8,49	8,49
Toimintakate	-8 036	-8 148	-7 837	-8 350	-8 494	-2 542	-2 586	-2 635	-2 694	-2 760
Muutos 1000 e	-202	-112	312	-513	-144	5 951	-44	-49	-59	-66
Verorahoitus	8 314	8 208	9 032	9 135	9 015	2 978	3 043	3 081	3 121	3 158
Verorahoituksen muutos 1000 e		-106	824	104	-120	-6 037	65	38	40	38
Käyttökate	278	60	1 195	785	521	436	457	446	427	398
Rahoitustuotot ja -kulut	-239	-1 740	-28	-27	-29	-28	-28	-27	-27	-26
Vuosikate	39	-1 680	1 168	758	492	408	430	419	401	372
Poistot	777	620	582	554	617	591	578	564	551	538
Ylijäämä/alijäämä	-718	-2 280	492	204	-124	-183	-148	-145	-151	-166
Kumulatiivinen ylij/alij.	3 123	843	1 335	1 539	1 414	1 231	1 083	938	788	622
Kumulatiivinen ylij/alij./as	2 831	769	1 291	1 534	1 448	1 295	1 171	1 042	895	722
Nettoinvestoinnit	352	146	137	1 570	200	371	361	351	343	336

Taulukko 55: Laskelma Kivijärven talouden kehityksestä toimintakatteen kasvulla, joka perustuu vuosien 2010-2020 keskiarvoon

Konsernin kriisimittarit	TP 2018	TP 2019	Tpe 2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027
Peruskunnan alijäämä	3 123	843	1 335	1 539	1 414	1 231	1 083	938	788	622
..Alijäämää 4 peräkkäisenä vuonna					Ei täyty	Ei täyty	Ei täyty	Ei täyty	Ei täyty	Ei täyty
Konsernin alijäämä €/as	1 460	-919	-498	-310	-446	-650	-829	-1 012	-1 207	-1 427
... 500 €/as ja 1000 €/as		Ei täyty	Ei täyty	Ei täyty	Ei täyty	Ei täyty	Ei täyty	Täyttyy	Täyttyy	Täyttyy
Konsernivuositote / poistot		-180 %	134 %	90 %	55 %	48 %	51 %	50 %	49 %	46 %
Kunnan veroprosentti		21,50	21,75	21,75	21,75	8,49	8,49	8,49	8,49	8,49
Kons. lainakanta ja vuokravast.		9 196	8 208	9 185	9 124	9 326	9 506	9 676	9 833	9 999
Kons. Laskennallinen lainanhoitok.		-135 %	112 %	69 %	48 %	41 %	43 %	42 %	41 %	38 %
Konsernivuositote / poistot			Ei täyty	Ei täyty	Ei täyty	Täyttyy	Täyttyy	Täyttyy	Täyttyy	Täyttyy
Kunnan veroprosentti			Ei täyty	Ei täyty	Ei täyty	Ei täyty	Ei täyty	Ei täyty	Ei täyty	Ei täyty
Kons. lainakanta ja vuokravast.			Ei täyty	Ei täyty	Ei täyty	Ei täyty	Ei täyty	Ei täyty	Ei täyty	Ei täyty
Kons. Laskennallinen lainanhoitok.			Ei täyty	Ei täyty	Täyttyy	Täyttyy	Täyttyy	Täyttyy	Täyttyy	Täyttyy
Montako		0	0	0	1	2	2	2	2	2

Taulukko 56: Kriisimittarit, Kivijärvi

Kommentit

- Kivijärven talous on ollut useita vuosia alijäämäinen, mutta koronan (valtion suuret kompensatiot) ja lomautusten seurauksena tulos todennäköisesti nousee kahdeksi vuodeksi positiiviseksi.
- Kivijärven tulos vaihtelee paljon jopa vuosittain riippuen siitä, millainen trendiaika toimintakateen muutokselle valitaan. Tämän vuoksi Kivijärven paine lasketaan pitkällä trendillä, 2010-2020.
- vuonna 2022 tulos heikkenee verotulon ja valtionosuuden aleneman vuoksi
- kunnalle suuri investointi vuonna 2021 heikentää tulosta ja velkaannuttaa kuntaa
- soten toteutumisen jälkeen kunta vahvistuu, mutta käyttötaloutta on vaikea oikaista
- Kivijärvellä ei tule tuulivoimaa

1.17. Kuntakohtainen paine Kyyjärvellä

	Kyyjärvi			Trendi:						
	TP 2018	TP 2019	Tpe 2020	2010-2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026
Asukasluku	1 343	1 313	1 304	1 284	1 265	1 247	1 230	1 213	1 196	1 181
Verotettava tulo	15 660	15 218	14 625	15 616	15 352	15 602	15 783	15 962	16 141	16 345
Veroprosentti	21,75	21,75	22,50	22,50	22,50	9,24	9,24	9,24	9,24	9,24
Toimintakate	-8 891	-10 745	-9 027	-8 945	-9 284	-5 039	-5 194	-5 352	-5 513	-5 691
Muutos 1000 e	-372	-1 854	1 718	82	-339	4 245	-155	-158	-162	-178
Verorahoitus	8 533	8 757	9 786	9 906	9 753	5 716	5 794	5 897	6 000	6 068
Verorahoituksen muutos 1000 e		224	1 029	120	-153	-4 037	78	103	104	67
Käyttökate	-358	-1 988	759	961	469	677	600	545	487	377
Rahoitustuotot ja -kulut	443	473	147	156	156	156	156	156	156	156
Vuosikate	85	-1 515	906	1 117	625	833	756	701	643	532
Poistot	470	2 662	387	374	385	389	393	397	400	403
Ylijäämä/alijäämä	-385	-3 981	-1 294	743	240	443	363	304	243	130
Kumulatiivinen ylij./alij.	211	-3 769	-5 063	-4 320	-4 081	-3 637	-3 274	-2 970	-2 727	-2 597
Kumulatiivinen ylij./alij./as	157	-2 871	-3 883	-3 365	-3 226	-2 917	-2 662	-2 449	-2 280	-2 199
Nettoinvestoinnit	736	-513	76	646	481	486	480	473	466	461

Taulukko 57: Laskelma Kyyjärven talouden kehityksestä toimintakateen kasvulla, joka perustuu vuosien 2010-2020 keskiarvoon (puuttuu 2020 alaskirjaukset, on liikaa etunojaa tuulivoimasta)

Konsernin kriisimittarit	TP 2018	TP 2019	Tpe 2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027
Peruskunnan alijäämä	211	-3 769	-5 063	-4 320	-4 081	-3 637	-3 274	-2 970	-2 727	-2 597
..Alijäämää 4 peräkkäisenä vuonna					Ei täyty	Täyttyy	Täyttyy	Täyttyy	Täyttyy	Täyttyy
Konsernin alijäämä €/as	-1 390	-3 188	-4 203	-3 690	-3 555	-3 251	-3 001	-2 792	-2 629	-2 552
... 500 €/as ja 1000 €/as		Täyttyy	Täyttyy	Täyttyy	Täyttyy	Täyttyy	Täyttyy	Täyttyy	Täyttyy	Täyttyy
Konsernivuositote / poistot		-118 %	-93 %	-112 %	-66 %	-86 %	-79 %	-74 %	-69 %	-59 %
Kunnan veroprosentti		21,75	22,50	22,50	22,50	9,24	9,24	9,24	9,24	9,24
Kons. lainakanta ja vuokravast.		15 950	14 240	15 659	15 741	15 652	15 606	15 599	15 634	15 736
Kons. Laskennallinen lainanhoitok.		-66 %	44 %	55 %	33 %	43 %	40 %	38 %	36 %	31 %
Konsernivuositote / poistot			Täyttyy	Täyttyy	Täyttyy	Täyttyy	Täyttyy	Täyttyy	Täyttyy	Täyttyy
Kunnan veroprosentti			Ei täyty	Täyttyy	Täyttyy	Täyttyy	Täyttyy	Täyttyy	Täyttyy	Täyttyy
Kons. lainakanta ja vuokravast.			Täyttyy	Täyttyy	Täyttyy	Täyttyy	Täyttyy	Täyttyy	Täyttyy	Täyttyy
Kons. Laskennallinen lainanhoitok.			Täyttyy	Täyttyy	Täyttyy	Täyttyy	Täyttyy	Täyttyy	Täyttyy	Täyttyy
Montako		0	3	4	4	4	4	4	4	4

Taulukko 58: Kriisimittarit, Kyyjärvi

Kommentit

- käyttötalous on vahvistunut, mutta tase on heikko
- heikkoon taseeseen kuuluu myös lainakannan suuruus
- soten toteutumisen jälkeen kunta vahvistuu, mutta tase on päässyt jo hyvin huonoksi
- Kyyjärvi on saanut alueelleen tuulivoimapäätökset

1.18. Tarkastelu kuntakonsernien lainakannoista, vuokravastuista ja rahavaroista aikajaksoissa

Tarkastelun perusteena pidetään kuntien itsensä toimittamia lukuja, jotka perustuvat kunnilta kerättyihin tietoihin per 11/2020. Näitä lukuja velkapääomista käytetään tulevaisuuteen suuntautuvan laskennan pohjana. Luvut eivät kuitenkaan tule olemaan lopullisia tilinpäätöslukuja 2020.

Peruskunnan lainakanta euroa ja euroa/asukas 1.1.2020

	Karstula	Kyyjärvi	Kannonkoski	Kivijärvi	YHTEENSÄ
Lainamäärä	13 440 000	13 000 000	10 700 000	5 290 000	42 430 000
Asukasmäärä 9/20	3 868	1 297	1 324	1 100	7 589
eur/asukas	3 475	10 023	8 082	4 809	5 591

Kuntakonsernin lainakanta euroa ja euroa/asukas 1.1.20

	Karstula	Kyyjärvi	Kannonkoski	Kivijärvi	YHTEENSÄ
Lainamäärä	27 599 000	16 989 000	10 700 000	9 333 265	64 621 265
Asukasmäärä 9/20	3 868	1 297	1 324	1 100	7 589
eur/asukas	7 135	13 099	8 082	8 485	8 515

Kiinteistöleasing-vastuut per 1.11.20, kunta (alv 0%)

	Karstula	Kyyjärvi	Kannonkoski	Kivijärvi	YHTEENSÄ
Kiinteistöleasing	3 086 653	2 455 176	5 022 550	0	10 564 379
Asukasmäärä 9/20	3 868	1 297	1 324	1 100	7 589
eur/asukas	798	1 893	3 793	0	1 392

Leasing-vastuut per 1.11.20, konserni (alv =0%)

	Karstula	Kyyjärvi	Kannonkoski	Kivijärvi	YHTEENSÄ
Kiinteistöleasing	3 086 653	2 668 025	5 022 550	0	10 777 228
Asukasmäärä 9/20	3 868	1 297	1 324	1 100	7 589
eur/asukas	798	2 057	3 793	0	1 420

Lainakanta ja leasing-vastuut per 1.11.20, konserni (alv =0%)

	Karstula	Kyyjärvi	Kannonkoski	Kivijärvi	YHTEENSÄ
Kiinteistöleasing	30 685 653	19 657 025	15 722 550	9 333 265	75 398 493
Asukasmäärä 9/20	3 868	1 297	1 324	1 100	7 589
eur/asukas	7 933	15 156	11 875	8 485	9 935

Taulukko 59: 4K-kuntien lainakannat ja leasing-vastuut, kunta ja konserni per 11/2020

Kunnat ovat jo jonkin aikaa investoineet sekä omaan että ulkoiseen taseeseen. Ulkoisen taseen investoinnit eivät ole tähän saakka näkyneet velkana eivätkä toisaalta käyttöomaisuuden määrässä, mistä on ollut seurauksena myös se, että poistot eivät ole tulleet näkyviin tuloslaskelmaan. Koska ulkoiseen taseeseen investoinnissa kyseessä on vuokra, ei vuokrasta ole voitu erottaa koron ja lyhennyksen-kään osuutta. Vuokra kirjataan toimintakatevaikutteisesti.

Myös 4K-kuntien alueella kunnat investoivat investointisuunnitelmiansa mukaisesti sekä omaan että ulkoiseen taseeseen. Ulkoisen taseen investointien vuokran pääoma otetaan huomioon vastuuna täysimääräisesti, koska mahdollisen osto-option käyttämättä jättäminen tai ostajan kohteille löytäminen on epätodennäköistä. Näin toimien noudatetaan myös varovaisuuden periaatetta.

Seuraavaksi tarkastellaan lyhyesti kuntien investointeja historiallisesti, jotta voidaan arvioida tulevien investointipakettien tarkoituksenmukaisuus, toisaalta se, onko ehkä jotain jäänyt tekemättä. Kuntien investointi tahti *omaan taseeseen* onkin ollut hyvin erilainen.

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	Br inv yht Inv eur/as
Kannonkoski												
Bruttoinv 1000 eur	1 711	4 616	4 352	2 575	1 707	2 121	1 298	2 297	1 029	523	555	22 784
Asluku	1 577	1 544	1 553	1 520	1 475	1 462	1 424	1 408	1 353	1 339	1 305	15 584
												Br inv yht Inv eur/as
Karstula												
Bruttoinv 1000 eur	2 251	1 540	2 302	7 730	1 940	1 082	740	904	1 022	965	3 437	23 913
Asluku	4 507	4 462	4 376	4 343	4 286	4 268	4 232	4 146	4 031	3 949	3 901	5 603
												Br inv yht Inv eur/as
Kivijärvi												
Bruttoinv 1000 eur	176	1 136	666	757	1 095	4 063	713	233	396	274	137	9646
Asluku	1 364	1 334	1 303	1 259	1 244	1 200	1 161	1 132	1 103	1 096	1 034	8 038
												Br inv yht Inv eur/as
Kyyjärvi												
Bruttoinv 1000 eur	1 656	422	514	587	1 057	1 507	493	538	811	196	75	7856
Asluku	1 508	1 503	1 469	1 431	1 399	1 379	1 375	1 352	1 343	1 313	1 304	5 697

Taulukko 60: 4K-kuntien omaan taseeseen tehdyt investoinnit 2010-2020 (2020 on arvio)

Vuosien 2010-2020 aikana Kannonkosken investointivauhti on ollut euromääräisesti samalla tasolla Karstulan kanssa, mutta molemmilla on taseen ulkoisia investointeja. Kyyjärvi on investoinut kaksikkoa vähemmän ja Kyyjärven investoinnit antavat jo aiheen kysyä, millainen investointivelka kunnassa on – ovatko pienet investoinnit osoitusta siitä, että jotain jopa välttämätöntä olisi jäänyt tekemättä. Kun investoinnit lasketaan asukaslukuun suhteuttaen, huomataan, että Karstula on investoinut jopa samalla tasolla kuin Kivijärvi ja Karstulan raskaat lähitulevaisuuden investoinnit lienevät osoitus siitä, että infra on laitettava kuntoon.

Investoinnit, brutto 2021-2025	2021-2025					2010-2020		2010-2025	
	2021	2022	2023	2024	2025	Yht.	eur/as	Yht.	eur/as
Kannonkoski	1 620	875	650	836	825	4 806	3 866	22 784	15 584
Karstula, oma tase	9 542	2 013	680	913	766				
Karstula, taseen ulkoinen	14 000	5 000							
Karstula	23 542	7 013	680	913	766	32 914	8 867	23 913	5 603
Kivijärvi	1 570	200	371	361	351	2 853	3 000	9 646	8 038
Kyyjärvi	646	481	486	480	473	2 566	2 058	7 856	5 697
Investoinnit brutto, yhteensä	27 378	8 569	2 187	2 590	2 415				

Taulukko 61: 4K-kuntien omaan taseeseen tehdyt investoinnit 2010-2025 (2020 on arvio ja 2021-2025 perustuu kuntien suunnitelmiin)

Taulukko osoittaa hyvin selvästi, että Karstula ottaa kiinni tekemättä jääneitä investointejaan, investoinnit ylittävät vuoteen 2025 tultaessa yli 32 miljoonaa euroa. Myös Kannonkoski investoi edelleen enemmän kuin Kivijärvi ja Kyyjärvi, jonka investointitaso on jo hyvin matala. Kun kuntien investoinnit lasketaan yhteen, huomataan Kannonkosken investointien ja investoivan huomattavasti muita enemmän – muistaen myös, että Kannonkosken investointimäärässä ei ole vuoteen 2020 tehtyjä taseen ulkoisia investointeja. Karstulan investoinnit ylittävät hiukan Kivijärven investoinnit.

Vuokravastuut									
	TP 2019	Tpe 2020	TASU 2021	TASU 2022	TASU 2023	TE 2024	TE 2025	TE 2026	TE 2027
Kannonkoski	245 000	5 022 550	4 703 346	4 388 211	4 080 993	3 784 787	3 504 839	3 228 583	2 966 701
Karstula	3 756 000	3 191 369	16 654 632	16 198 825	14 456 849	12 193 853	10 113 525	8 217 380	6 481 057
Kivijärvi	747 000	0	0	0	0	0	0	0	0
Kyyjärvi	3 953 000	2 668 025	2 459 712	2 258 398	2 063 694	1 875 208	1 691 154	1 511 532	1 338 610
Summa	8 701 000	10 881 944	23 817 690	22 845 435	20 601 536	17 853 848	15 309 518	12 957 496	10 786 368
Konsernilaina									
	TP 2019	Tpe 2020	TASU 2021	TASU 2022	TASU 2023	TE 2024	TE 2025	TE 2026	TE 2027
Kannonkoski	13 258 000	10 700 000	15 123 428	16 193 787	17 168 226	17 466 527	17 851 353	18 367 904	19 034 324
Karstula	26 490 000	28 411 467	36 020 607	35 241 782	33 191 928	30 626 103	28 268 181	26 099 489	24 105 760
Kivijärvi	9 332 000	8 487 017	9 213 056	8 913 676	8 869 244	8 793 068	8 717 963	8 653 238	8 609 475
Kyyjärvi	16 990 000	15 901 153	17 479 311	17 323 925	16 966 240	16 678 384	16 439 334	16 251 657	16 168 413
Summa	66 070 000	63 499 636	77 836 402	77 673 170	76 195 638	73 564 081	71 276 831	69 372 288	67 917 972
Yhteensä euroa									
	TP 2019	Tpe 2020	TASU 2021	TASU 2022	TASU 2023	TE 2024	TE 2025	TE 2026	TE 2027
Kannonkoski	13 503 000	15 722 550	19 826 774	20 581 997	21 249 219	21 251 314	21 356 193	21 596 488	22 001 025
Karstula	30 246 000	31 602 835	52 675 238	51 440 607	47 648 777	42 819 956	38 381 706	34 316 869	30 586 817
Kivijärvi	10 079 000	8 487 017	9 213 056	8 913 676	8 869 244	8 793 068	8 717 963	8 653 238	8 609 475
Kyyjärvi	20 943 000	18 569 178	19 939 023	19 582 323	19 029 934	18 553 591	18 130 488	17 763 189	17 507 023
Summa	74 771 000	74 381 580	101 654 092	100 518 604	96 797 174	91 417 929	86 586 350	82 329 784	78 704 340

Taulukko 62: 4K-kuntakonsernien vuokravastuut ja lainakannat euroa

Investoiminen vaikuttaa luonnollisesti kuntien vastuisiin, jotka kasvavat hyvin paljon. Konsernitasolla eniten velkaantuu Karstula, joka velkaantuu sekä omaan että ulkoiseen taseeseen. Ulkoisen taseen vastuita kuvaa leasing-vastuu vuokravastuina. 4K-kuntien vastuut ovat suurimmillaan 2021-2022, jolloin vastuut kasvavat yli 100 miljoonan euron – tästä Karstula vastaa noin puolesta vastuista – kuten asukasluvun suhteenkin voisi olettaa. Lainamäärän on suunniteltu laskevan melko nopeasti – erityisesti Karstulan vastuisiin on laskettu tässä laskelmassa alenemaa, joka vastaa vuotuisia poistoja.

Vuokravastuut e/as										
	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	
Kannonkoski	183	3 849	3 660	3 472	3 283	3 095	2 906	2 718	2 529	
Karstula	951	818	4 341	4 293	3 895	3 339	2 812	2 319	1 856	
Kivijärvi	682	0	0	0	0	0	0	0	0	
Kyyjärvi	3 011	2 046	1 916	1 785	1 655	1 525	1 394	1 264	1 133	
Summa	1 130	1 442	3 215	3 139	2 880	2 540	2 213	1 904	1 608	
Konsernilaina e/as										
	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	
Kannonkoski	9 901	8 199	11 769	12 812	13 812	14 282	14 802	15 461	16 227	
Karstula	6 708	7 283	9 388	9 341	8 942	8 386	7 859	7 366	6 903	
Kivijärvi	8 515	8 208	9 185	9 124	9 326	9 506	9 676	9 833	9 999	
Kyyjärvi	12 940	12 194	13 613	13 695	13 606	13 560	13 553	13 588	13 690	
Summa	8 584	8 417	10 506	10 671	10 652	10 464	10 305	10 191	10 126	
Konsernilaina ja vuokravastuut e/as										
	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	
Kannonkoski	10 084	12 048	15 429	16 283	17 095	17 376	17 708	18 179	18 756	
Karstula	7 659	8 101	13 728	13 634	12 836	11 725	10 670	9 686	8 759	
Kivijärvi	9 196	8 208	9 185	9 124	9 326	9 506	9 676	9 833	9 999	
Kyyjärvi	15 950	14 240	15 529	15 480	15 261	15 084	14 947	14 852	14 824	
Summa	9 714	9 860	13 720	13 809	13 532	13 004	12 518	12 095	11 735	

Taulukko 63: 4K-kuntakonsernien vuokravastuut ja lainakannat euroa/asukas

Netto: Velat - rahavarat yhteensä euroa									
	TP 2019	Tpe 2020	TASU 2021	TASU 2022	TASU 2023	TE 2024	TE 2025	TE 2026	TE 2027
Kannonkoski	9 693 000	11 912 550	16 093 884	17 013 128	18 106 536	19 288 505	20 569 936	21 980 628	23 554 114
Karstula	20 567 000	21 923 835	46 996 238	45 761 607	41 969 777	37 140 956	32 702 706	28 637 869	24 907 817
Kivijärvi	9 154 000	7 562 017	8 288 056	7 988 676	7 944 244	7 868 068	7 792 963	7 728 238	7 684 475
Kyyjärvi	14 927 000	12 553 178	14 090 415	13 896 155	13 501 641	13 179 002	12 905 170	12 682 710	12 568 776
Summa	54 341 000	53 951 580	85 468 594	84 659 567	81 522 197	77 476 531	73 970 775	71 029 445	68 715 182
Netto: Velat - rahavarat yhteensä euroa/asukas									
	TP 2019	Tpe 2020	TASU 2021	TASU 2022	TASU 2023	TE 2024	TE 2025	TE 2026	TE 2027
Kannonkoski	7 239	9 128	12 524	13 460	14 567	15 771	17 056	18 502	20 080
Karstula	5 208	5 620	12 248	12 129	11 307	10 170	9 092	8 083	7 133
Kivijärvi	8 352	7 313	8 263	8 177	8 354	8 506	8 649	8 782	8 925
Kyyjärvi	11 369	9 627	10 974	10 985	10 827	10 715	10 639	10 604	10 642
Summa	7 060	7 152	11 536	11 631	11 397	11 021	10 694	10 435	10 245

Taulukko 64: 4K-kuntakonsernien nettovelka euroa ja eur/asukas omaan taseeseen tehdyt investoinnit 2010-2025 (2020 on arvio ja 2021-2025 perustuu kuntien suunnitelmiin)

Kun vastuista vähennetään rahavarat päästään lähelle todellista tilannetta: Kannonkoski velkaantuu edelleen, Kyyjärvi pysyy lähellä nykytilannetta ja Karstula ja Kivijärvi ”taistelevat” nettovelattomimman kunnan paikasta – kumpikin sijoittuu edelleen korkealle niiden kuntien joukossa, jotka ovat osanneet velkaantua.

2. Uuden kunnan kehittäminen – kuntastrategia uudelle kunnalle

Olemme luokitelleet FT Arto Kosken kanssa kuntaliitoksia kuntalaisten palvelut varmistaviin – mekaniistiin, sopeuttaviin ja strategiaan kuntaliitoksiin. Erityinen kuntajakoselvitys on useimmiten palveluita varmistava liitos. **Tässä yhteydessä on jo käynyt selville, että neljän pienen kunnan kuntaliitos ei nykyisillä palvelurakenteilla voi olla erityisen sopeuttava, koska rakenteissa ei ole suhteettomasti ylikorostuneita palvelurakenteita.** Pikemminkin päinvastoin; pienissä kunnissa pitää koettaa ylläpitää olemassa olevat peruspalvelut edes jollakin tolalla esimerkiksi jatkuvasti alenevissa oppilasmäärissä ja kasvavissa yksikköhinnoissa. Isomman kehittyvän kokonaisuuden pitää pystyä ylläpitämään palveluverkkoa tehostamalla esimerkiksi hallintoa ja tukipalveluita niin paljon, että resursseja voidaan kohdentaa mahdollisimman kauan asiallisesti ottaen tehottomiksi käyviin palveluihin. Tämä on myös suurin syy kuntanelikon liitoksen tarpeeseen.

Uuden kunnan taloudellinen tilanne on vaikea, mutta yhdistymisavustus helpottaa sitä hetkellisesti. Uuden kunnan on saatava tehostettua toimintaansa ensi sijassa muusta kuin pienimpien kuntien palvelurakenteista. Tämä johtaa tehostumisen tarpeeseen työn tekemisen tavoissa ja eläköitymisten ja määräraikaisuusien hyväksi käyttämisessä. Jos Uuden kunnan palveluksessa on selvästi päällekkäisyyttä tai tyhjäkäyntiä, sen pitää näkyä henkilöstömäärässä.

Tärkeintä on kuitenkin saada uusi kunta elinvoimaltaan kestävämmäksi. Tämä tarkoittaa eniten sitä, että elinkeinopoliittisin avuin pitää pystyä saamaan alueelle paitsi työntekijöitä olemassa oleville yrityksille, myös mahdollisuuksien mukaan uutta yritystoimintaa. Soten toteutuessa on tunnistettava myös se, että ikääntynyt, terve, eläkkeellä oleva kuntalainen ei ole peruskunnalle rasite. Ikääntymisen vuoksi kunnan on kuitenkin pystyttävä panostamaan myös ikääntyneiden kasvavaan vapaa-ajan palveluiden tarpeeseen.

Edellisiin kysymyksiin keskitytään seuraavassa uuden kunnan strategiassa: keskeiset uhkat on poistettava ja mahdollisuudet käytettävä; sisäiset heikkoudet muutettava vahvuuksiksi. Vahvuuksia vahvistetaan, jos mahdollista. Koska strategian toimeenpano edellyttää suurempaa aluetta, on mahdollista, että edes kunnista suurimman Karstulan voima ei yksin, taitavastikaan johdettuna, riittäisi omaehtoiseen elinvoiman vahvistamiseen.

Edellinen perustuu eniten väestönmuutoksiin; asukasluku ei itsestään lähde kasvuun eikä luonnollinen väestönlisäys käänny itsestään nousuun – toisaalta pelkkää puhdasta luontoa ja rauhaa ei voida pitää vetovoimatekijänä seudulla, joka on kaukana kaikesta ja jonne ei päädytä vahingossa. Alueella ja alueelle on saatava aikaan jotain, minkä vuoksi sinne hakeudutaan mielellään pidemmäksikin aikaa, mieluiten töihin tai eläkkeelle. Alueella on erityispiirteitä, mutta ne eivät nykyisellään ole olleet, eivätkä ole, riittävän suuria vetovoimatekijöitä.

2.1. Kuntien kehittämisen painopisteet – nykyiset kunnat

Kannonkosken kehittämisen painopiste on matkailun ja vapaa-ajan asumisen kehittämisessä, biotaloudessa ja palveluissa. Kannonkoskella tuetaan yrittäjyyttä ja huomioidaan vapaa-ajan asumisen suuri merkitys.

Karstulan maankäytön kehittämisen painopiste on erityisesti Humpin Puulaakson ja kuntakeskuksen alueilla ja niiden välillä. Karstulassa pyritään turvaamaan hyvät toimintaedellytykset alueen yrityksille ja kehittämään logistisia mahdollisuuksia.

Kivijärven kehittämisen painopistealue on erityisesti matkailun ja vapaa-ajan palvelujen kehittämisessä sekä luovien alojen elävöittämisessä.

Kyyjärven kehittämisen painopiste on kaupan palvelujen, teollisuusalueiden, etätyön ja digitaalisten alustojen ja ympäristöjen kehittämisessä. Kyyjärvellä panostetaan yhteisöllisyyteen, hyvinvointipalveluihin ja viihtyisään elinympäristöön. Kyyjärvelle suunnattuja tietoverkkoinvestointeja pyritään hyödyntämään monipuolisesti.

Kuva 7: Kannonkoski-Karstula-Kivijärvi-Kyyjärvi osana maakuntaa - kuntastrategiat

 KANNONKOSKI	 KARSTULA	 KIVIJÄRVI	 KYYJÄRVI
KUNTASTRATEGIA	KUNTASTRATEGIA	KUNTASTRATEGIA	KUNTASTRATEGIA
<p>Kannonkosken kunnan visio on hyvän elämän maaseudun kotikunta!</p> <ul style="list-style-type: none"> Kunta on kotini <ul style="list-style-type: none"> • Seniorit yhteisöme voimavara • Kyläkuntien asukkaiden huomioiminen • Kesäasukkaiden osallistaminen Hyvinvointi ja kestävät arvot <ul style="list-style-type: none"> • Painopistealueena aluetalous • Lähipalveluiden säilyttäminen • Kunnan yleisilmeen parantaminen • Puhdas teknologia Elinvoimaa yrittäjyydestä <ul style="list-style-type: none"> • Yrittäjämönityyisyys päätöksenteossa • Palveluja senioreille / toimeentuloa lapsiperheille • Nopeat laajakaistayhteydet Talous, johtaminen ja yhteistyö yli kuntarajojen <ul style="list-style-type: none"> • Talouden tasapaino • Väkiluvun vähenemisen pysäyttäminen • Seutukunnan edun edistäminen EU:n rakennerahastojen tukien jaossa • Rakentava yhteistyö yli kuntarajojen 	<ul style="list-style-type: none"> • Monipuolinen tontti- ja vuokra-asunto tarjonta • Kunta panostaa kaikkien kuntalaisten hyvinvointiin. Kunnassa on ajantasainen hyvinvointiohjelma ja hyvinvointia seurataan hyvinvointikertomusten avulla • Huolehdimme liikuntapaikoista, luontoreiteistä, laduista ja virkistysalueista • Peruspalvelujen asiakaslähtöisyyden, laadun, saatavuuden ja saavutettavuuden turvaaminen seurannan ja arvioinnin avulla • Osallistumme kehittämishankkeisiin, jotka lisäävät kunnan vetovoimaisuutta 	<ul style="list-style-type: none"> • Elinvoima-arkkitehtuurin toteuttaminen <ul style="list-style-type: none"> ○ <i>Matkailu ja vapaa-ajanseutu</i> ○ <i>Vahva maaseutu</i> ○ <i>Luovien alojen esiintulo</i> ○ <i>Kulttuurin kehityskeskus</i> 	<ul style="list-style-type: none"> Kyyjärvi on sopivan kokoinen kunta asua, olla ja elää. Kodikkuus, turvallinen elinympäristö sekä vesistöt ja kaunis rantamaisema luovat kunnasta kaiken ikäisille viihtyisän asuinpaikan ja vierailukohteen. Kuntana Kyyjärvi haluaa olla: <ul style="list-style-type: none"> • Yhteistyötahtoinen ja -kykyinen • Joustava ja uusiutumiskykyinen • Kustannustehokas ja yrittäjämäinen • Kodikas ja turvallinen

2.2. Kuntien profiilit ja vahvuudet

Kuva 8: Kannonkoski-Karstula-Kivijärvi-Kyyjärvi vahvuusalueet

2.3. Kuntien yhteiset SWOTit

Alla olevissa taulukoissa on hahmoteltuna kuntien yhteisiä ulkoisia uhkia ja mahdollisuuksia. Kuntaliiton seurauksena uhkien ja heikkouksien pitäisi poistua edes osittain ja mahdollisuuksien ja vahvuuksien kasvaa – edes osittain.

Sisäiset vahvuudet	Sisäiset heikkoudet
työllisyys ja työpaikkaomavaraisuus	Väestökehitys ja –rakenne
aktiivista pienyritystä	huoltosuhte, alhainen syntyvyys, muuttoliike
tietoliikenneyhteydet	Pienenevät resurssit
puitteet vapaaajan viettoon	Taloudellinen kehitys
puu, metalli ja betonteollisuus	suuri velkamäärä
turvallinen asuinympäristö luonnon keskellä	ikäntyvä infra
edullinen asuminen ja harrastaminen	välimatkat, hajaasutus
yhteisöllisyys ja vahva 3. sektori	koulutusmahdollisuudet
asenneilmapiiri ja suvaitsevaisuus	matkailun oheispalvelut
kansainvälinen Kyyjärven kylä	
Ulkoiset mahdollisuudet	Ulkoiset uhkat
elinvoimaiset seniorit	Suomen aluepolitiikka
vapaaajan asuminen	turvatuotannon alasajo
paljon kaavoitettua rantakaavaa	liikenneväylien ylläpito
Matkailu	kasvukeskusten vetovoima
tuulivoima	osaavan työvoiman puute
biotalouden kehittyminen	isojen työllistäjien poismuutto
etätyöskentelyn lisääntyminen	yrittäjien ikääntyminen
sijainnin hyödyntäminen	3. sektorin hiipuminen
tunnetut yritykset ja yrittäjähenkisyys	syntyvyyden lasku
EU rakennerahastot	
logistiset mahdollisuudet	
maaseudun ”come back” paluu	
lisääntyvä maahanmuutto	
englanninkielinen varhaiskasvatus ja koulu	

Taulukko 65: Kuntien miniswot

TAULUKKOA KORJATAAN

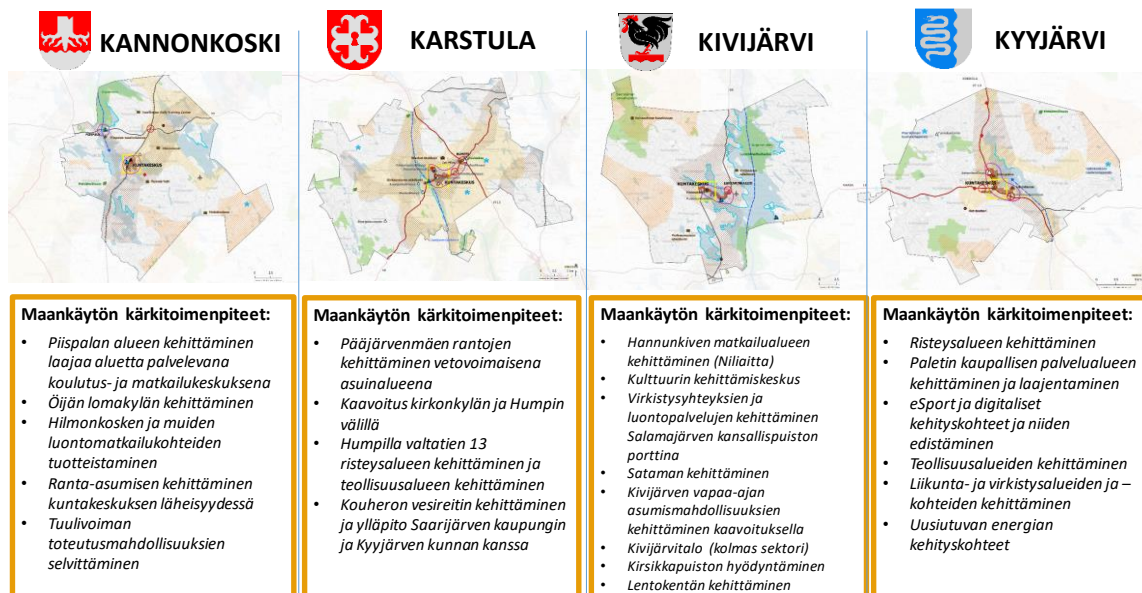
2.4. Sijainti maakuntakaavassa

Kuva 9: Kannonkoski-Karstula-Kivijärvi-Kyyjärvi – osana maakuntakaavaa

Maankäytön kärkitoimenpiteet

Kuva 10: Kannonkoski-Karstula-Kivijärvi-Kyyjärvi – maankäytön kärkitoimenpiteet

2.5. Visio ja strategiset painopisteet

Seuraavassa esitellään yhdistyneen kunnan alustava ja täydennettävä – ei sitova – strategiapohdinta – uuden kunnan perustuminen on seurausta em. strategisesta kuntaliitospolusta. Varsinaisen lopullisen strategian ja sen toteuttamisen käytäntöön yhdistynyt kunta valmistelee yhdistymishallituksen johdolla.

Keskeinen uusi asia strategiassa on tulojen riittävyys menojen rahoittamiseen. Tämä on erityisesti tämän kuntaliitoksen kuntien ehkä keskeisin kokonaisuus samalla, kun palvelurakennetta supistetaan strategisesti sieltä, mistä voidaan ja panostetaan sinne, mihin pitää.

Uuden kunnan missio:

4K luo perustan asukkaiden hyvälle elämälle

Uuden kunnan visio:

Uudessa kunnassa on tilaa suurille unelmille ja kestäväälle yhteistyölle

Tämä tarkoittaa ...

...Suuria unelmia

- Kannustamme ideoimaan, uudistumaan ja kasvamaan.
- Hyvinvointia edistävä, viihtyisä ja turvallinen elinympäristö.

...Kestävää kehitystä

- Toimintamme on yrittäjämäistä ja palvelumme ovat laadukkaita ja kustannustehokkaita.
- Toimintaamme ohjaa kestävä kehitys.

...Yhteistyötä

- Vaalimme vahvaa Me-henkeä, joka tukee yhteistoimintaa sekä päätöksentekoa.
- Teemme yhteistyötä paikallisesti, kansallisesti ja kansainvälisesti.
- Olemme luotettava, avoin, yhteistyötahtoinen ja -kykyinen kumppani.

2.6. Kuntien rooli ja mahdollisuudet elinvoiman ja kilpailukyvyyn lisäämisessä – strategian keihäänkärjet

Uutta kuntaa kehitetään yrittämistä kestäväällä yhteistyöllä

Uusi kunta on lähien energian ja uusiutuvien luonnontuotteiden tuottaja ja jalostaja sekä puu- ja betonirakentamisen ja biotalouden edelläkävijä.

- Paikallisen ja kestäväen tuotannon edistäminen vahvistaa alueellista osaamista, sen kilpailukykyä ja omavaraisuutta.
- Elinkeino toiminta monipuolistuu ja tehostuu: biotalouden innovaatiot, uudistuva maa- ja metsätalous, matkailu ja uudet palvelutoiminnan muodot luovat yrittäjyyttä ja toimeentuloa.

- Puu-, metalli- ja betonirakentaminen kehittyä alueen elinkeinotoiminnan kärkenä ja luo ympärilleen uutta yritystoimintaa, tuotteita ja alihankintaa.
- Työskentelyyn kehitetään uusia etä- ja ryhmätyöskentelytiloja ja -mahdollisuuksia (vanhat kunnanvirastot).
- Biotalouskehittämisen myötä työpaikkoja syntyy erityisesti tuotanto- ja jalostusalueille paikallisia raaka-aineita ja osaamista hyödyntäen.
- Osaamista kehitetään yhteistyössä oppilaitosten ja yritysten kanssa esim. Betsset Akatemia -mallin monistaminen.
- Naistyöntekijöiden profiilinnosto myös tehdastyöpaikkoihin.
- Potentiaalia perustaa tuulivoimapuistojen käyttö- ja huoltokeskus.
- Potentiaalina kansainvälinen kasvu ja viennin edistäminen (kansainväliset osaajat ja oma englannin kielinen koulu)
- Potentiaalina yksityisyritysten innovatiivinen ajattelukyky ja uusien yhteistyökuvioiden synnyttäminen.
(Paikallisten yrittäjäyhdistysten risteys ja pölytys, sukupolven vaihdokset)

Uudessa kunnassa käytetään uudistuvan infran mahdollisuudet, digitalisaatiota, logistisia mahdollisuuksia ja osaamista hyödyntävä, monipuolisen teollisuus- ja palvelutuotannon keskittymä.

- Valtatien liittymät ovat liiketoiminnallisesti kehitettäviä paikkoja (Valtatie 13, Sininen tie 77, Suomenselkätie 58).
- Alueen teollisuusyritykset kehittyvät logistisissa solmukohtissa ja hyödyntävät paikallista, osaavaa työvoimaa.
- Liikenteen siirtyessä uusiutuvaan energiaan tankkauspisteisiin panostetaan.
- Alueen sisäisiä yhteyksiä taajamien ja elinvoimaisten kylien välillä ylläpidetään.
- Raideliikenteen hyödyntäminen tulevaisuuden logistisena väylänä (Kannonkoski).
- Lentokenttien jatkojalostaminen (Kivijärvi)
- Potentiaalia perustaa logistiikan palvelukeskus.
Verkkokauppa tuo uusia jakelukanavia ja palvelutuotannon muotoja, jotka edellyttävät logistiikan toimivuutta.
Raskaan liikenteen kuljettajille turvallinen pysäköintialue, jonka yhteydessä on ravitsemuspalveluita, lepo- ja virkistätymistiloja sekä pyörillä liikkuva raskaan kaluston huolto- ja korjauspalvelu. Logistiikkakeskuksen yhteyteen voisi sijoittua muita ajoneuvoliikenteen palveluja, tuotantotiloja ja myyntiä.
- Potentiaalia kasvaa Suomen eSport harjoittelun keskuksiksi.
Kattava valokuituverkko mahdollistaa eSport-toiminnan alueella. Harjoittelukeskukseen voidaan yhdistää myös luonnonläheisiä oppimisympäristöjä. eSport-urheilun yhteyteen rakennettavat harjoitus- ja majoitustilat ja muut fasilitetit toimivat myös muiden lajien ja matkailijoiden kohteena ja virkistätymisympäristönä.

Uusi kunta kehittää luontomatkailusta elinvoimaa

Kehitämme ainutlaatuisia matkailuelämyksiä luontoon, kulttuuriympäristöön, liikkumiseen ja tapahtumiin liittyen. Matkailuyritykset tarjoavat monipuolisia matkailupalveluita ympäri vuoden.

- Luonnon ja kulttuurin ympärille syntyvä matkailu kehittyä ja luo ympärilleen uutta liiketoimintaa.
- **Matkailualueina kehittyviä kohteita ovat Piispala, Wanhat Wehkeet, Karavaanialue Iso Mies, Hanunkivi, Salamajärven kansallispuisto, Paletti, Kalliorannan leirintäalue.**

- Matkailuyritykset tarjoavat matkailijoille kattavat majoitus-, ravitsemus- ja aktiviteettipalvelut ympäri vuoden.
- Matkailukeskukset ovat samalla kuntalaisten lähivirkistyspalveluja ja tarjoavat liikuntaan ja kulttuuriin liittyviä aktiviteetteja.
- Retkeily- ja vesistöreittejä sekä satamapalveluja kehitetään.
- Potentiaalina tuulivoimamatkailun kehittyminen
- Potentiaalina Kivijärven ja Kannonkosken elämyskylät ja vesiristeilyt.
- Potentiaalina luontomatkailun tuotteistaminen.
- Luonto tuotteistetaan osaksi matkailukokemusta mm. ympärivuotisten aktiviteettien, ohjatun retkeilyn ja ohjelmapakettien muodossa. Tuotteistettuihin palveluihin liittyvät keskeisesti paikallinen kulttuuri, ruoka ja elämykset. Alueella on runsaasti vetovoimaisia luonto- ja historiakohteita sekä patikointi-, melonta-, veneily-, pyöräily- ja moottorikelkkareittejä sekä potentiaalia uusien reittien, kuten maastopyöräreittien kehittämiseksi.

Uusi kunta perustelee olemassaoloaan onnellisten ihmisten viihtyisänä asuinpaikkana, jossa edistetään iloa, eloa ja suuria unelmia.

Tarjoamme turvallista ja kansainvälistä asumista monipuolisten hyvinvointipalveluiden tukemana

- Laadukasta varhaiskasvatusta ja perusopetusta tarjotaan uudistuneissa tiloissa
- Potentiaalina englanninkielinen varhaiskasvatus ja koulutus (1 kansainvälinen kylä, Kyyjärven päiväkodissa nyt 10,5 %)
- Monipuolisia kirjasto- ja kulttuuripalveluita kaiken ikäisille
- Runsaita vapaa-ajanvietto - ja harrastusmahdollisuuksia edullisin kustannuksin
- Ketään ei jätetä yksin
- Uusia vapaa-aikaa, työssäkäyntiä ja asumista yhdistäviä konsepteja sekä asumisen palveluja kehitetään kaiken ikäisille asukkaille.
- Potentiaalina paikkariippumattoman työn mahdollistaminen, etä- ja ryhmätyötilojen kehittäminen
- Potentiaalina hyvinvointipalvelujen tarjoaminen etänä ja verkon kautta (esim. etäsairaanhoido, etäoppiminen).
- Potentiaalina maaseudun ”come backin” hyödyntäminen ja uuden kunnan markkinointimahdollisuus.

...iloa, eloa ja suuria unelmia.

Kuudesta kunnasta muodostuu kulttuurin ja elävien kyläyhteisöjen kokonaisuus, jossa on tapahtumia ja yhteisöllistä toimintaa ympäri vuoden. Kulttuurin ja elävien kyläyhteisöjen kokonaisuus, jossa on tapahtumia ja yhteisöllistä toimintaa ympäri vuoden. Arvostetut kolmannen sektorin toimijat monipuolistavat kunnan palveluita.

- Potentiaalina olemassa olevien tapahtumien maksimaalinen hyödyntäminen
Ruokkivat myös paikallista muuta yritystoimintaa, markkinointia jne.
Tapahtumien ympärille rakennettavissa matkailupaketteja, jotka sisältävät majoitusta ja erilaisia aktiviteetteja. Näin matkailuun saadaan kaivattua viipymää, joka puolestaan lisää merkittävästi matkailutuloa ihmisten viiptyessä alueella entistä pidempään.
- Potentiaalina 3. sektorin aktivoiminen hyvinvointitoimijana
Aktiivisia yhdistyksiä ja kylien tapahtumajärjestäjiä
Monipuolista ja vilkasta tapahtuma- ja harrastustoimintaa (urheilua, musiikkia, kulttuuria)
Tärkeitä virkistyspalveluita ja sosiaalisen ympäristön paikkoja.

Kuinka tämä viedään operaatioiksi?

YRITTÄMISTÄ KESTÄVÄLLÄ YHTEISTYÖLLÄ		
Toimenpide-ehdotus	Aikataulu	Vastuutahot
Markkinointikanava /alusta yrityksille ja yhteisöille	2021 >	Kehittämissyhtiöt, kunnat, yritykset, järjestöt
Elinkeinostrategian luominen	2022 >	Elinkeinoyhdistys, yritykset
Uusien yritysten sijoittautumismahdollisuuksien kartoittaminen ja niiden mahdollistaminen	2024 >	Elinkeinoyhdistys

Taulukko 66: Yrittämistä yhteistyöllä

UIDISTUVA INFRAN MAHDOLLISUUDET		
Logistiikan palvelujen tarveselvitys	2023 >	Elinkeinoyhdistys
Logistiikan palvelukeskuksen konseptointi	2025 >	Elinkeinoyhdistys
Selvitys e-sport Training harjoitteluympäristön kehittämismahdollisuuksista	2024 >	Elinkeinoyhdistys, kunta

Taulukko 67: Uudistuvan infra mahdollisuudet

LUONTOMATKAILUSTA VOIMAA		
Toimenpide-ehdotus	Aikataulu	Vastuutahot
Pohjoisen Keski-Suomen yhteinen Matkailustrategia /Master Plan	2022 >	Kehittämissyhtiöt, kunnat
Matkailun tuotteistaminen ja Markkinointisuunnitelma	2023>	Kehittämissyhtiöt, kunnat
Kansallispuistoja, retkeilyalueita ja lähivirkistyspaikkoja yhdistävä Reittien kokonaissuunnitelma	2023 >	Kehittämissyhtiöt, kunnat, matkailuyritykset, Metsähallitus

Taulukko 68: Luontomatkailu strategiassa

ONNELLISTEN IHMISTEN VIIHTYISÄ ASUINPAIKKA		
Toimenpide-ehdotus	Aikataulu	Vastuutahot
Kuntamarkkinointimateriaalin luominen	2021 >	Kunta
Markkinointi- ja viestintäsuunnitelman tekeminen	2022 >	Kunta
Asuintarjonnan monipuolistaaminen ja olemassa olevan kiinteistökannan hyödyntäminen	2023 >	Kunta
Etätyöskentelytilat	2024 >	Elinkeinoyhdistys, kunta
Englanninkielisen varhaiskasvatuksen ja opetuksen käynnistäminen	2024 >	Kunta

Taulukko 69: Onnelliset ihmiset

ILOA JA ELOA JA SUURIA UNELMIA		
Toimenpide-ehdotus	Aikataulu	Vastuutahot
Tapahtumien yhteensovittaminen markkinointi	2022 >	Alueen järjestöt, yritykset ja kunta ja elinkeino-yhtiöt
Tapahtumien paketoiminen majoituksen ja muita palveluita sisältäviksi matkailutuotteiksi	2023>	Alueen matkailuyritykset elinkeino-yhtiöiden tukemana tapahtumajärjestäjät
Hyvinvointi-hankkeita, joilla aktivoidaan arvostettua 3. sektoria	2024>	Elinkeino-yhtiöt, kunta

Taulukko 70: Iloa, eloa ja suuria unelmia

3. Yhdyskuntarakenne ja palvelurakenne yhdistyvässä kunnassa

Kunnilla ei ole yhtenäistä yhdyskuntarakennetta, toisin sanoen asutus ei ole kasvanut yhteen. Keskustaajamat ovat selkeästi erillään noin 30-40 km päässä toisistaan ja liikenneyhteydet ovat hankalat.

Taajamien välimatka on niin pitkä, että uuden kunnan päätösvallassa ja yhdistymissopimuksessa olevat peruspalvelut (mm. perusopetus, lukio) säilyttävät nykyisen palveluverkon. Uuden kunnan päätösvalta ei kasva Saarikan palveluissa, mutta sen yhteisvoima on suurempi kuin ennen. Näin uusi kunta koettaa turvata myös perusturvan palveluiden (mm. lääkärin vastaanotto, neuvola) säilymisen. *Sote-uudistuksen jälkeen palveluista ei päätetä enää edes Saarikan alueella.*

Kuntalaisille varmistetaan lähipalvelujen saatavuus ja riittävän toimiva palveluverkosto. Lähipalvelut tuotetaan asukkaille yhteneväisin perusteina ottaen huomioon palvelun käyttäjien määrä ja ikä, palveluiden käyttöiheyden sekä alueelliset erityispiirteet etäisyyksissä ja liikenneyhteyksissä.

Yhdistymissopimuksen perusteella kuntien palveluverkoista säilytetään nykytasolla seuraavat palvelupisteet palveluverkossa, joka koskee vain kuntien omassa päätösvallassa olevia palveluita / Yhdistymissopimuksella säilytetään nykytasolla palvelupisteet vain kuntien oman päätösvallassa olevassa palveluverkossa, mikä sulkee pois Saarikan ja aluepelastustoimen palvelupisteet. Näiden toiminta jatkuu, jos sopimus Saarikan ja/tai aluepelastuskeskuksen kanssa jatkuu.

3.1. Palvelurakenteen kannalta jokaisen kunnan erityispiirteet

Yhdistymissopimuksen perusteella kunnat ja uusi kunta eivät voi ottaa kantaa siihen, järjestääkö Saarikka tai aluepelastuskeskus kunnan alueella palveluitaan, mutta uusi kunta sitoutuu ohjaamaan näitä esimerkiksi toimijoita niin, että nykyiset palvelut säilyvät. Nykyisen kuntien omassa suvereenissa päätösvallassa oleva palveluverkko varmistetaan seuraavaksi:

Kannonkoski

Kunnantalo, Järvitie 1
 Koulu, Opintie 2 (varhaiskasvatus, alakoulu ja yläkoulu)
 Teknisen työn opetustila, Mannilantie 9
 Kirjasto, Opintie 2
 Nuorisotalo (Koulutie 10)
 Teollisuustilat, Mannilantie 4
 Teollisuustilat, Yhteisahontie 79
 Yritystila, Mannilantie 9
 Kunnanvarasto, Mannilantie 7
 Kylätalo, Nappulakuja 3
 Nuottala (tapahtuma- ja kokoontumistila, kotiseutumuseo)
 Vartioliina (jatkojalostettava kiinteistö, myydään)
 Opettajain asuntola, uusi (jatkojalostettava kiinteistö, myydään)
 Rivitalo I ja II
 Kujatien vuokra-asunnot
 Iltakujan vuokra-asunnot
 Jätevedenpuhdistamo
 Vesilaitos

Sote ja aluepelastuskeskus – kiinteistöt ovat käytössä ainakin niin kauan, kuin on sopimus voimassa kolmannen osapuolen kanssa

Terveysasema
 Päiväkeskus Oksala

Juurela/Käpylä tukiasunnot
Havula, palveluasunnot
Dementiakoti Honkala
Palvelutalo Kotipiha
Paloasema
Haapalahden jäähileasema (jatkojalostettava kiinteistö, myydään)
Hilmonkosken kiinteistö 7 (jatkojalostettava kiinteistö, myydään)

Karstula

Jätevedenpuhdistamo
Kirjasto
Kopeskaari
Kruukkila
Kunnantalo Himmeli
Liikuntahalli
Lossitupa, uimaranta
Museo
Nuorisotalo
Paloasema (uusi)
Rantatien koulu
Ropotti: uusi ja vanha osa
Rypäle
Soteku (sosiaali-, terveys- ja kuntoutuskeskus) (uusi)
Toimintakeskus
Vanha paloasema (varastotila)
Vastaanottohalli, uusyrityksille
Yhtenäiskoulu (uusi)

Kivijärvi

Jätevedenpuhdistamo
Jäähileasemat
Kirjasto- liikuntatila
Kukkoaho (Aho)
Kuntotupa
Tainion koulu (alakoulu ja yläkoulu)
Tenholan koulu / Kivijärvi-talo
Tori / Myyntikojut
Valoharjun koulu (koulumuseokäytössä, voidaan luopua)
Virastotalo

Sote ja aluepelastuskeskus – kiinteistöt ovat käytössä ainakin niin kauan, kuin on sopimus voimassa kolmannen osapuolen kanssa

Asuntola Kotikivi
Haltin talo
Palvelukeskus
Virastotalo / Paloasema
Virastotalo / Wallesmanni

Kyyjärvi

Huoltorakennus
Jätevedenpuhdistamo
Kirjasto
Kisarinne (Tekninen varasto)
Kiviranta (vanhainkoti, keskuskeittiö, etätyöpiste uuden kunnan työntekijöille, kuntosali)

Kyyjärven Liikekeskus oy (yksityisiä vuokralla ja kunnan ”työpaja” vaikeasti työllistyville.
Liikuntahalli
Muksula, vanha päiväkotiki
Nopolan yhtenäiskoulu (alakoulu ja yläkoulu) ja päiväkotiki
Paloasema
Rientola (Nuorisotilat)
Tammipuuhalli (Tulostekniikka)
Terveysasema (terveysasemana ja teknisen osaston etätyöpiste)

3.2. Varhaiskasvatus

3.2.1. Päivähoito

Kannonkoski

Kaikki keskitettynä kampuksen yhteyteen

Rakenne kevyt, ei vuorohoitoa, eläköityminen käytettävissä.

Ei tiivistämistä palvelupisteissä.

Karstula

Tällä hetkellä useampia päivähoiton yksiköitä, mutta kunnassa on tehty päätökset rakenteen tiivistämisestä – Tippamäen päiväkotiki siirtyy valmistuvan uuden koulun tiloihin. Vuorohoito jää Rypäleen päiväkodin tiloihin.

Karstulassa on vielä kuusi perhepäivähoitajaa.

Karstulassa on erityispiirteensä 12 kuukauden maksuton päivähoito. Eläköitymistä on käytettävissä.

Karstula on tavoittelemassa kampusmallia, tähän johtanee lasten lukumäärän väheneminen siinä tilanteessa, kun lapsia ei riitä enää kahteen päiväkotikiin. Lasten lukumäärän väheneminen ei ole tulevan kolmen – neljän vuoden aikana arvioiden mukaan niin suuri, että tänä aikana päiväkotia olisi tarpeen sulkea.

Karstulan resurssi on suurin.

Ei tiivistämistä palvelupisteissä.

Tiivistämisen paikka muutaman vuoden kuluttua.

Kivijärvi

Kivijärvellä ei ole päiväkotia, vaan ryhmäperhepäivähoitoa tarjoava yksikkö, jonka tilat ovat kirjastossa. Kivijärven ”päiväkodittomuus” on suurimmalta osaltaan seurausta koulutetun työvoiman puutteesta.

Kivijärvellä on kaksi perhepäivähoitajaa. Eläköityminen on käytettävissä hyväksi, koska käyttöaste on vähitellen heikkenemässä. Kivijärvellä ei ole vuorohoitoa tarvetta. Kivijärvi maksaa vauvarahaa, 100 euroa lasta kohden. Varattu määräraha on riittänyt.

Ei tiivistämistä palvelupisteissä.

Kyyjärvi

Kyyjärvellä on päiväkotiki koulun yhteydessä – kampusratkaisu. Vuoropäivähoitolle on suuri tarve ja sitä tarjotaan.

Kyyjärvi on maksanut vauvarahaa, 300 euroa/lapsi. Määräraha on riittänyt.

Ei tiivistämistä palvelupisteissä.

3.2.2. Esiopetus

Kannonkoski

Esiopetus on yhdysluokkaopetuksena osana ekaluokkaa.

Ei tiivistämistä palvelupisteissä.

Karstula

Kaksi eskariryhmää, toinen Tippamäellä, toinen koulun yhteydessä. Päätös toisen ryhmän siirrosta koulun yhteyteen on tehty.

Eläköityminen käytettävissä, esiopetus tiivistyy liitoksesta huolimatta.

Kivijärvi

Kivijärven eskari toimii koulun yhteydessä.

Ei tiivistämistä palvelupisteissä.

Kyyjärvi

Kyyjärvellä on yksi eskariryhmä, joka toimii koululla. Ei tiivistämistä palvelupisteissä.

3.2.3. AP-IP -toiminta

Kannonkoski – koulun yhteydessä. Ei tiivistämistä.

Karstula – AP-IP -toiminta omassa tilassa. Siirtyy omasta tilasta koulun yhteyteen. Päätökset on jo tehty. Tila jää kunnan omistukseen. Ei tiivistämistä palvelupisteissä.

Kivijärvi

Tällä hetkellä IP-toiminta järjestetään koulun tiloissa. Määräraha tulee varhaiskasvatuksesta. Ei tiivistämistä palvelupisteissä.

Kyyjärvi

AP-IP järjestetään koulun tiloissa varhaiskasvatuksen yhteydessä. Ei tiivistämistä palvelupisteissä.

Varhaiskasvatuksen kokonaisuuteen liittyvä tietotekniikka käsitellään omassa osiossaan.

Varhaiskasvatuksen kokonaisuus on kolmessa kunnassa osana kampusta ja Karstulassa kampusmalli toteutuu lähitulevaisuudessa. Varhaiskasvatuksen tukipalvelut yhdenmukaistetaan, mutta lopullinen tapa organisoidaan, kun liitos on toteutunut. Kokonaisuudessa on luontaisen sopeutuksen mahdollisuus lasten lukumäärän alenemisen vuoksi.

3.3. Perusopetus ja lukio

3.3.1. Perusopetus

Kannonkoski

Yhtenäiskoulu, tuntijako 228, ei rakenteellisen tiivistämisen mahdollisuutta.

Karstula

Karstula on kehittymässä yhtenäiskoulun suuntaan ja tehdyt päätökset johtavat yhtenäiskoulun malliin. Kolmeen muuhun kuntaan verrattuna Karstulassa on runsas resurssi, tuntijako 228, ei rakenteellisen tiivistämisen mahdollisuutta.

Kivijärvi

Pieni resurssi, ei tiivistämistä palvelurakenteissa, erityispiirteenä oma koulukuljetus, jota organisoivat laitospäälliköt. Yhtenäiskoulu, tuntijako 228.

Kyyjärvi

Yhtenäiskoulu, tuntijako 228, ei rakenteellisen tiivistämisen mahdollisuutta.

3.3.2. Lukio

Lukio on vain Karstulassa. Liitoksen jälkeen pitäisi pystyä rakentamaan ”oman kunnan” lukion veto-voimaa niin, että uuden kunnan alueen toisen asteen ikäisten lasten /nuorten määrä kohdistuisi omaan lukioon. Karstula maksaa tällä hetkellä tarpeen mukaan 200 euroa/opiskelija/kk asumisrahaa lukiolaiselle. Pienempien kuntien lukiopalveluiden tarve vaihtelee 5–10 oppilasta vuodessa. Muista kunnista käydään lukiossa enemmän muualla kuin Karstulassa. Liitoksen tavoitteena on vahvistaa lukion toimintaa ja lisätä sen alueellista veto-voimaa ja elinvoimaa.

Uudessa kunnassa yhtenäistetään koulukuljetukset ja mahdollisuuksien mukaan tukipalvelut: ruoka-huolto, siivous ja tekniset tukipalvelut. Jossain määrin poikkeamia on kuljetuksissa – Karstulan rakenteet ovat muita runsaammat, rakenteita käytetään jo nyt muualla ostopalveluina eikä näihin asioihin ole tarvetta muutoksille. Palveluntarvitsijoiden määrän vähentyessä neljän kunnan yhteinen tarve kasvattaa tehoa.

3.4. Vapaa-ajan palvelut (esim. kirjasto, kulttuuri, nuoriso, liikunta, museot)

Muiden vapaa-ajan palveluiden tarjonta on minimissään pienimmissä kunnissa. Kirjastot turvataan. Kansalaisopiston palvelut järjestetään Karstulasta käsin Kivijärvelle ja Kyyjärvelle, Kannonkoski ostaa palvelut Saarijärveltä. Järjestely mietittävä uudestaan. Muissa vapaa-ajanpalveluissa puretaan eniten hyvin monipuolisia toimenkuvia, minkä jälkeen työntekijät pystyvät paremmin ja tehokkaammin keskittymään yhteen asiaan, näin myös kunta hyötyy järjestelystä.

3.5. Tekninen toiminta

Tekniset palvelut

Tekniset palvelut säilyvät lähipalveluina niiltä osin, joka liittyy esimerkiksi kiinteistöjen yms. kunnossa- ja ylläpitoon.

Kaukolämpö

Kaukolämmön toimittaa Karstulassa Puulaakson Energia Oy. Yhtiössä on yhteisomistus Honkarakenteen ja Karstulan Lämpöverkon kanssa ja jakelun hoitaa Karstulan Lämpöverkko Oy. Kyyjärvellä kaukolämmön toimittaa Kyyjärven Lämpö Oy. Kannonkoskella Helppo Lämpö Oy tuottaa lämmön 2024 saakka. Kivijärvi ostaa lämpönsä.

Kaukolämpö voi jatkaa nykyisellään, mutta uuden kunnan käynnistyttyä on perusteltua miettiä yhtiöiden roolia ja ostopalveluiden kokonaisuutta. Todennäköisin vaihtoehto on, että kaukolämpö jatkaa nykyisellä mallilla.

Vesihuolto

Vesihuollon järjestelyt on hoidettu Kyyjärvellä taseyksikössä, Karstulassa on oma taseyksikkö ja kaksi vesiosuuskuntaa, Kannonkoskella on oma taseyksikkö ja seitsemän vesiosuuskuntaa ja Kivijärvellä oma taseyksikkönsä sekä yksi vesiosuuskunta. Kivijärven vesihuolto on ollut tappiollinen.

Uudessa kunnassa vesihuollon kokonaisuus on saatava voitolliseksi. Veden ja jäteveden hinta voi vaihdella kunnan eri osissa. Vesiosuuskuntien kanssa voidaan käynnistää neuvottelut liitoksen toteuttua.

ULKOISTUKSET, OSTOPALVELUT JA VUOKRAVASTUUT				
Merkittävät palvelu-ulkoistukset	Kyyjärvi	Karstula	Kivijärvi	Kannonkoski
	Katujen ja pihojen (+vuokra-asunnot) talvikunnossapito	Kiinteistöhuolto	Traktoriyöt	katujen kunnossapito
		Projektijohtopalvelut Siivouspalvelu	Kaivinkonetyöt	
Teknisen päivityksen järjestelyt	Kyyjärvi	Karstula	Kivijärvi	Kannonkoski
	3 laitosiestä, päivystävät myös tytäryhtiöiden kiinteistöpäivityksen, Liikekeskus, Vuokra-asunnot	Kiinteistöhuolto, ostopalvelu, Karhus Oy suurimmassa osassa kiinteistöjä.	Oma päivistysrinki.	3 laitosiemien päivistysrinki, oma
		Vesi- ja viemäri-laitos, 4 henkilön päivistysrinki.		
Merkittävät yhteistyösopimukset/-järjestelyt	Kyyjärvi	Karstula	Kivijärvi	Kannonkoski
	PKYT	Kiinteistöhuolto, Karhus Oy	PKYT	PKYT
	Aluearkkitehtipalvelut	Investointiprojektien projektijohtosopimukset	Aluearkkitehtipalvelut	Aluearkkitehtipalvelut
	KSPELA	Siivouspalvelu, Karhus Oy	Sammakkokangas Oy	Sammakkokangas Oy
	Millespakka Oy		Jätelautakunta	Sydän-Suomen Jätelautakunta
			KSPELA	K-S Pela
Ohjelmistolisenssit (vain teknisen toimen käytössä)	Kyyjärvi	Karstula	Kivijärvi	Kannonkoski
	Lupapiste	BuilderCom	Louhi- kuntapalvelin	Louhi-kuntapalvelin
	Louhi	AutoCAD	Abilita vesilaskutusohjelma	Buildercom (irtisanotaan sopimus)
	SlatekLogiikka, jäteveden l	RT, Rakennustiedon lisenssit		KotoPro
	Archicad (1,5 lisenssiä, ver 3D-win			
	Kameravalvonta Viria, kou	Yt-cad		
	Granlund Manager koulu+	Louhi-ympäristö (tämä on tosin käytössä myös muilla palvelukeskuksilla)		
	RAU-Service, liikuntahallin automaatio			
	ATN-Automaatio, koulun e	Mapinfo		
Vuokra- ja leasingvastuut	Kyyjärvi	Karstula	Kivijärvi	Kannonkoski
		Yhtenäiskoulu, Kuntarahoitus, kiinteistöleasing, 14,8 M€		Yritystilan kiinteistöleasing
		Soteku-keskus, kiinteistöleasing, Kuntarahoitus, 5,4 M€ (tulossa)		Mäntykodin kiinteistöleasing
				Kotipiha kiinteistöleasing
				Teknisen työn opetuskalusteiden ja keittiölaitteiden leasing
				traktorimönkijän leasing/vuokra
				pakettiauton leasingsopimus

Taulukko 71: Teknisen sektorin ulkoistukset, ostopalvelut ja vuokravastuut

3.6. Yleishallinto, muut hallinnon tukipalvelut

Kuntaliitoksen yhtenä tavoitteena on oltava myös kustannusten vähentäminen. Yksi tapa vähentää henkilöstökustannuksia irtisanomatta on eläköitymisten hyväksikäyttö. Eläköitymisiäkään ei voida

käyttää hyväksi, jos palvelurakenne tai/tai palvelutarve eivät muutu. Eläköityminen tapahtuu usein työntekemisen kannalta väärästä kohdasta. Täysimittainen eläköityminen tarkoittaisi noin neljän miljoonan euron kustannussäästöä. Tähän liittyen jokainen eläköityminen on harkittava.

Palkanlaskenta: Karstulan kunta hoitaa kaikkien K-kuntien palkanlaskennan. Myy myös palkanlaskentapalvelut Saarikalle.

Laskutus: Kuntien omaa toimintaa Karstulassa, Kivijärvellä ja Kannonkoskella, *Kannonkoskella on ulkoistettu Monetralle*

Kirjanpito; Omana työnä Karstulassa, Kivijärvellä ja Kyyjärvellä, *Kannonkoskella ostopalveluna.*

Yhdistymisen jälkeen palkanlaskenta jatkuu omana toimintona, laskutus ja kirjanpito on siirrettävä yksiiin käsiin. Aluksi ensisijainen vaihtoehto ei ole kokonaisuuden ulkoistus.

Kunnantalot

Kannonkoskella, Karstulassa ja Kivijärvellä on edelleen omat kunnanvirastot, Kyyjärven kunnanvirasto on osa suurempaa kokonaisuutta. Kannonkosken, Kivijärven ja Kyyjärven virastot jatkavat toimintaansa etätyöpisteinä, myöhemmin valmisteltavain tavoin kunnanvirastoja voidaan käyttää myös yhdistysten kokoontumispaikkoina sekä perustettavien kunnanosatoimikuntien kokoontumispaikkoina.

Kunnanvirastoille jätetään seuraavat lähipalvelut kahtena päivänä viikossa:

Kaikissa kunnanvirastoissa tuotetaan lomitukseen liittyvät asiakas- ja hallintopalvelut sekä tarjotaan tarkoituksenmukaisessa laajuudessa (esimerkiksi 2 pv/vk) asuntotoimen, teknisten palvelujen sekä maaseututoimen palveluja. Kunnanviraston tiloja voidaan jatkossa hyödyntää myös kansalaisopiston ja musiikkiopiston toiminnassa.

Etäpalvelut yhteispalvelupisteessä Kannonkoskella, Kivijärvellä ja Kyyjärvellä (2pv/viikossa kunnanvirastolla/kirjastossa, esimerkiksi KELA, maistraatti, verottaja, poliisi, TE-toimisto).

Karstulan kunnanvirastolle keskitetään poliittinen toiminta ja muu, koko uutta kuntaa hyödyntävä työskentely.

3.7. Elinkeinopalvelut, maaseutupalvelut

Elinkeinopalvelut on organisoitu vaihtelevimmin. Osa kunnista järjestää palvelut yhtiöiden kautta, osa omana tekemisenä omalla henkilöresurssilla.

Kehittämissyhtiö Karstulanseutu Oy tuottaa palvelut Karstulalle ja se on vahvasti resursoitu erityisesti ottaen huomioon kunnan koon. Yhtiössä on toimitusjohtaja, kaksi yrityskehittäjää ja yksi hanketyöntekijä. Yhtiö antaa yritystakauksia ja sillä on tyttävät Puulaakson Oy ja Aloha Tietotalo Oy (kiinteistön vuokraustoimintaa).

Kivijärvi on osakkaana Kehittämissyhtiö Witas Oy:ssä. Witaksessa on toimitusjohtaja, kolme yrityskehittäjää, matkailupäällikkö, toimistosihiteeri, viestintäkoordinaattori, taluspäällikkö, innovaatioasiantuntija sekä 5-8 projektipäällikköä. Uusi kunta edustaisi noin 40% Witaksesta. Uusi kunta maksaisi järjestelystä noin 465.000 e/v

Kannonkoskella ja Kyyjärvellä on yhteinen, jaettu resurssi, elinkeinokoordinaattori.

Uuden kunnan yhteisresurssina elinkeinopalveluiden resursointi on suuri. Yhdistymishallitus valmistelee uudelle kunnalle sen kokoon ja tarpeeseen nähden järkevän elinkeinotoimen organisaation. Uuden kunnan toiminta perustuu elinvoiman kasvattamiselle ja kunnianhimoisen strategian toteuttamiselle, tämän vuoksi uuden kunnan johtoryhmään on perusteltua nimetä kehittämissyhtiö, joka valmistelee organisoitumisen uudelle kunnalle.

Maaseutupalvelut tuotetaan Kannonkoskelle Saarijärveltä ja Karstulalle, Kivijärvelle ja Kyyjärvelle Pih-tiputaalta.

3.8. Tietotekniikka

Tietojärjestelmien kesken on melko vähän poikkeamia ja järjestelmät ovat ajassa yhteensovitettavissa. Suurimmat muutokset ohjelmistossa tulee siitä, että Kannonkoski ja Kivijärvi eivät ole Dynasty-asianhallintajärjestelmässä ja toinen suuri päätös tulee siitä, kuka kuntien lopullinen palveluntuottaja on -uusi kunta itse vai esimerkiksi joku ulkoinen kumppani. Myös palvelinratkaisut vaativat yhdistämistä.

Tietotekniset ratkaisut ovat kaikissa tapauksissa yksi keskeisin osa uuden kunnan muodostumista aidosti yhdeksi kunnaksi.

3.9. Ruokahuolto ja puhtaanapito

Kannonkoskella on oma ruoanvalmistus ja kunta myy ruokaa Saarikalle ja ikäihmisille. Karstulalla on samanlainen järjestely. Kivijärven ja Kyyjärven ruokahuolto on omana toimintona. järjestely on mieltävä yhdistymisen jälkeen uudestaan ja otettava kaikki vaihtoehdot tarkasteluun uuden kunnan talouden vahvistamiseksi. Sote-alueen syntymisen vuoksi nykyisen järjestelyn rakenne vaarantuu, koska Saarikka on ollut suuri ruoan alueellinen ostaja.

Puhtaanapito on omana toimintanaan Kannonkoskella, Kivijärvellä ja Kyyjärvellä, osittain kunnan omaa toimintaa Karstulassa (osittain ostopalveluna Karhus Oy:ltä). Yhdistymisen toteuduttua puhtaanapito voidaan järjestellä yhteen tai kasvattaa ostopalveluita. Myös ”kymppien” määrä on tarkasteltava uudelleen.

3.10. Jätehuolto

Jätehuolto pitää koko kunnan alueella olla saman lautakunnan alla. Kuntaliitto on ottanut asiaan kannan, jonka mukaan viranomaistoiminta on jakamaton. Karstulan jätelautakunta on Sydän-Suomen jätelautakunta, johon kuuluu 12 kuntaa (vain Kyyjärvi ei ole). Lautakunnan vastuukunta on Saarijärvi, mutta heidän hallituksellaan ei ole otto-oikeutta jätelautakunnan päätöksiin. Itse toiminta voisi olla kahdellakin yhtiöllä, mutta tuosta asiasta varmasti lopullisen kannan ottaisi jätelautakunta, joka lähikohtaisesti kai säilyisi olemassa olevassa rakenteessa.

Sammakkokangas Oy: liikevaihto 2019 4,2 milj.€, liikevoitto 42 t€, kotipaikka Saarijärvi

Sammakkokangas Oy huolehtii Saarijärven, Karstulan, Kinnulan, Kannonkosken, Kivijärven sekä Uuraisten kuntien jätehuollosta.

Sammakkokangas Oy on Keski-Suomessa toimiva, kuntien omistama jätehuolto-yhtiö. Sen huolehtii alueen kuntien lakisääteisestä jätehuollosta ja palvelee alueen asukkaita, mökkiläisiä, yrityksiä ja yhteisöjä kaikissa jätehuoltoasioissa.

Sammakkokangas kilpailuttaa kuljetuspalvelut alueellisesti.

Millespakka: liikevaihto 2019 1,6 milj.€, liikevoitto 473 t€, kotipaikka Alajärvi

Millespakka Oy on perustettu vuonna 1996 hoitamaan kuntien jätehuoltoa, kuntien yhteinen jätteenkäsittelyasema on valmistunut vuonna 2001. Millespakka Oy:n alueeseen kuuluu yhdeksän kuntaa;

Alajärvi, Halsua, Kyyjärvi, Lappajärvi, Lestijärvi, Perho, Reisjärvi, Soini ja Vimpeli. Kyyjärvi omistaa Millespakkaa, jolloin uudella kunnalla voisi kuitenkin olla käytettävissä esimerkiksi Millespakan polttolaitoskapasiteetti ja heidän jätehuoltokapasiteettinsa, joka voi jopa helpottaa Sammakkokankaan asemaa.

Millespakka Oy:n toiminta-ajatuksena on järjestää alueensa jätehuolto, omistajakuntien puolesta jätelain vaatimukset täyttäen. Asukkaille tarjotaan mahdollisuus lajitella hyötyjakeet jo kotona ja viedä ne omatoimisesti ekopisteille ja hyötyjäteasemille. Tällöin kotoa haettavan jätteen noutokerrat vähenvät.

Kyyjärvellä (Millespakka) asiakas kilpailuttaa kuljetuspalvelut. Tässä lienee lähdetty siitä, että se suosisi paremmin paikallisia yrityksiä. Uusi lakiehdotus lähtisi kuitenkin jatkossa kunnallisesta keskitetystä kilpailutuksesta, joten se saattaa muuttua joka tapauksessa.

Joissakin muissa monikuntaliitostapauksissa on ollut useita lautakuntia ja palveluntuottajia. Uusi Kauhava muodostui, Kauhavan, Yli-Härmän, Ala-Härmän ja Korttesjärven kunnista. Näistä kaksi oli Ekoroskissa ja kaksi Etapissa. Uuden Kauhavan valtuusto valitsi jäteyhtiöksi Ekoroskin.

Kurikkaan liittyi Jalasjärvi ja Jurva. Kurikka ja Jalasjärvi kuuluivat Etappiin ja Jurva Botniasroskiin. Kurikka päätti yhtenäistää järjestelmän ja valitsi toimijaksi Etapin.

Palveluntuottajia voi edelleen olla useita, mutta viranomaislautakuntia ei. Viitasaaren ja Pihtiputaan kahden viranomaisen malli poikkeaa tästä, sillä Viitasaarella ja Pihtiputaalla on selvästi määritelty mitkä asiat ratkaistaan Wiitaunionin teknisessä lautakunnassa ja mitkä Sydän-Suomen jätelautakunnassa. Molemmat tahot käsittelevät vastuulleen kuuluvia asioita koko kunnan aluetta koskevasti.

Toisaalta tämäkin Viitasaaren ja Pihtiputaan nykyinen tapa on lain näkökulmasta arveluttava järjestely. Viitasaari ja Pihtipudas ovat tehneetkin päätökset, että luopuvat kahdesta viranomaisesta ja kaikki jätehuollon viranomaistehtävät ratkaistaan Sydän-Suomen jätelautakunnassa. Näistä päätöksistä jätettiin kuitenkin valitukset hallinto-oikeuteen, joten päätökset eivät ole vielä lainvoimaisia.

Lopultakin kyse on lautakunnasta, johon kuuluttaisiin ja sen linjauksesta asiassa. Yhdistymisen jälkeen voidaan edelleen toimia kahden eri yhtiön kanssa, mutta jossain vaiheessa on harkittava siirtymistä yhden yhtiön palveluun. Osakkuus voidaan säilyttää molemmissa.

3.11. Maksut ja taksat, veroprosentit, avustukset

3.11.1. Maksut ja taksat

Kuntien maksut ja taksat poikkeavat jonkin verran toisistaan. Vesi- ja jätevesimaksut voivat vaihdella kunnanosittain, mutta muuten uuden kunnan alueella on noudatettava samoja taksoja. Valtion päätöksenteosta lienee tulossa maksuttomuutta lisääviä päätöksiä ja vuoden 2021 aikana asiat voivat edelleen muuttua esimerkiksi koronan vuoksi, joten uutta maksu- ja taksapolitiikkaa ei voida valmistella.

Maksut ja taksat harmonisoidaan mahdollisuuksien mukaan niin, että uuden kunnan tulot eivät vähene vuoden 2022 budjettivalmistelun yhteydessä.

Kun maksuja ja taksoja harmonisoidaan, tarkastellaan myös mahdollisuutta kerätä uudelle kunnalle lisätuloa poistamalla maksuttomia palveluita ja korottamalla maksuja ja taksoja niin, että uuden kunnan tulokertymä kasvaa.

3.11.2. Veroprocentit

Uuden kunnan talousarvio valmistellaan vuonna 2021 niin, että uuden kunnan tulot eivät ainakaan olennaisesti laske. Tässä esityksessä viitteelliset painelaskelmat on tehty Karstulan veroprocenteilla. Tämä tarkoittaisi sitä, että joidenkin kuntien veroprocentit jopa laskisivat.

3.11.3. Avustukset

Kuntien avustukset poikkeavat toisistaan jonkin verran. Karstulan avustusten taso on korkeampi kuin muilla kunnilla ja avustukset ovat monipuolisemmat. Vuoden 2022 talousarviota valmisteltaessa avustukset harmonisoidaan niin, että uuden kunnan talous pysyy tasapainossa.

3.11.4. Kumppanuudet

- Aluearkkitehti Kannonkoski, Karstula, Kivijärvi ja Kyyjärvi – palvelut Saarijärven kaupungilta - jatketaan
- Rakennusvalvonta Viitasaarelta Kannonkoski, Kivijärvi, Kyyjärvi – Karstulassa oma
- Ympäristöterveys Viitasaarelta Kannonkoski, Karstula, Kivijärvi, Kyyjärvi - jatketaan
- Lomitus Keuruulta Kannonkoski, Karstula, Kivijärvi ja Kyyjärvi - jatketaan
- Karstulan kansalaisopistossa mukana jo Kyyjärvi ja Kivijärvi. Kannonkoski mukana Saarijärven kansalaisopistossa → sopimukset päivitettävä, kaikki yhteen opistoon?
- Musiikkiopisto – kunnat ovat osakkaina Viitasalo-opistossa – jatketaan
- Maaseutupalvelut tuotetaan Kannonkoskelle Saarijärveltä ja Karstulalle, Kivijärvellä ja Kyyjärvelle Pihtiputaalta – maaseutupalveluiden järjestämisen neuvottelee yhdistymishallitus. Suomenselän kunta valitsee Pihtiputaan maaseutupalvelut.
- Jätehuolto – Millespakka Oy myy Kyyjärvelle – muut ostavat palvelut Sammakkokaalalta. Jatkossa pidetään molemmat osakkuudet, mutta Suomenselän kunta liittyy Sydän-Suomen jätelautakuntaan.
- Työllisyyspalvelu - Kyyjärvi ostaa palvelun Oivatyöltä, Karstula tekee yhteistyötä Oivatyön kanssa, mutta tuottaa varsinaisesti palvelun itse, Kannonkoski ja Kivijärvi tuottavat palvelun itse.
- Muita jäsenyyksiä tarkastellaan yhdistymishallituksessa, tarpeen mukaan pidetään jäsenyydet, mutta vain yhteen kertaan.

3.11.4.1. Muuta

Kannonkosken kunnalla on omistuksessaan alueellisesti ja valtakunnallisestikin merkittävä nuorisokeskus Piispala. Piispala on Kannonkosken liikelaitos. Piispalalla ja Kannonkosken kunnalla on yhteisesti myös osakeyhtiömuodossa toimivia organisaatiota. Piispalan toiminnassa on paljon markkinoilla olevaa toimintaa. Tällainen toiminta olisi muutettava johonkin muuhun organisaatiomuotoon kuin kunnan taseyksikkö tai liikelaitos.

Kannonkosken kunta yhdessä Piispalan johtokunnan kanssa on valmistellut Piispalan liikelaitoksen joko säätiöitymistä tai muuttamista osakeyhtiöksi. Prosessi on pitkä ja sen valmistelu on vasta alussa, eikä asiaa saada päätettyä todennäköisesti edes vuoden 2021 aikana. Yhdistymissopimuksella veloitetaan Piispalan johtokunta valmistelemaan asia päätettäväksi niin, että Piispalan organisaatiomuoto muuttuu mahdollisimman pian joko säätiöksi tai osakeyhtiöksi.

Asiointiliikenne

Uuden kunnan palveluliikennettä kehitetään niin, että kunnan osat voivat käyttää tehokkaammin hyväksi koko kunnan palveluita.

Asiointiliikennettä kokeillessa tarkastellaan sekä asiointiliikenteen keskittämistä kaikkien 4K-kuntien keskustoihin haja-asutusalueilta, mutta aivan yhtä hyvin myös asiointiliikenteen kohdistaminen nykyisen Karstulan keskustan terveystaloihin, esimerkiksi laboratorioon. Asiointiliikenteen suunnittelussa kannattaa käyttää kumppanina Saarikkaa.

3.12. Uuden kunnan hallintorakenne ja organisaatio

Uuden kunnan luottamushenkilöorganisaatio noudattaa kuntajaon muutoksen jälkeen alle kuvattua luottamushenkilöorganisaatiota. Valtuustossa on 35 valtuutettua, kunnanhallituksessa 9 jäsentä, samoin vapaaehtoisissa lautakunnissa. Pakollisten lautakuntien koko on 5 jäsentä.

Kuntajohtajat siirtyvät seuraavasti ... xx siirtyy uuden kunnan kuntajohtajaksi jne

Muu henkilöstö sijoittuu osaksi uuden kunnan työntekijöitä liikkeen luovutuksen periaatteella.

Edellisen kappaleen operatiivisesta toteuttamisesta vastaa yhdistymishallituksen johdolla uuden kunnan kuntajohtajan johtoryhmä. Tässä työssä voidaan käyttää ohjeena alle hahmoteltua kaaviota. Tehtävänä on ottaa käyttöön kuntien yhdistymisvaiheessa vapautuvat hallinnolliset resurssit – varsinkin pienempien kuntien operatiivisessa johdossa olleiden viran- ja toimenhaltijoiden työtaakka kevenee ja työntekijät pääsevät keskittymään harvempaan määrään yksittäisiä tehtäviä – monikärkiohjuksiset poistuvat. Muutoksen myötä tarvittavat muutostehtävätkin saadaan toteutettua viivytyksettä. Varsinkin pienemmissä kunnissa on joitakin asioita, joita ei ole resurssipulan vuoksi pystytty tekemään oikealle tasolle.

Nykyisen henkilöstön osaaminen onkin hyödynnettävä täysimääräisesti. Eläkkeelle jäämiset sekä muut tehtävien vapautumisiin liittyvät joustavat järjestelyt on käytettävä hyväksi. Tällä menettelyllä varmistetaan resurssien tehokas kohdentaminen – ja tehdään mahdolliseksi myös uuden kunnan talouden tehostuminen ja mahdollisuus kohdentaa resursseja Uuden kunnan elinvoiman kasvattamiseen.

Hahmotelma uuden kunnan luottamushenkilö ja organisaatorakenteeksi on tämän dokumentin lopuksi.

3.13. Sosiaali- ja terveystalujen tuottamisen organisointi sekä lomitukset

Sosiaali- ja terveystalujen järjestämisvastuu pysyy edelleen Saarikan yhteistoiminta-alueella. Uusi kunta käynnistää *tarvittaessa* neuvottelut Saarikan kanssa perussopimuksesta ja kuntayhtymän hallinnosta heti valtioneuvoston päätöksen jälkeen. Neuvotteluvastuussa on yhdistymishallitus.

4. Arvio eduista ja haitoista yhdistyneessä kunnassa verrattuna nykytilaan

Toimeksiantona oli tarkastella kuntarakenteen muuttamista Kannonkosken, Karstulan, Kivijärven ja Kyyjärven kuntien kesken.

4.1. Liitoksen etuja

Kuntaliitoksessa on kyse alueen kuntapalveluiden varmistamisesta, mutta myös koko seudun tulevaisuuden kannalta tärkeästä strategisesta päätöksestä. Päätös vahvistaisi uuden kunnan asemaa alueella tasavertaisena kuntana alueen muiden kuntien kanssa. Parhaimmillaan liitos käynnistäisi positiivisen kehityskierteen seudulla.

Kannonkoskella on taseessa oleva ylijäämä, joka perustuu suurimmalta osaltaan Piispalan toimintaan. Piispala on kunnan liikelaitos. Liikelaitoksen toiminta ylittää kunnan toiminnan ja kiinteistömas-
san volyymin. Piispala on ollut kunnalle iso elinvoimatekijä, mutta se on niin suuri yksikkö, että kunta ei pystyne yksin kestämaan isoa toiminnallista ja taloudellista riskiä Piispalan kautta – korona on hyvä osoittaja riskin suuruudelle. Siitä huolimatta, että Piispalaa ollaan järjestämässä pois kunnan taseesta, ei kunnan vastuu Piispalan toiminnasta poistu. Osana isompaa kuntaa Piispalan menestystekijä voidaan turvata ja vähentää toimintaan liittyvää negatiivista riskiä. Vastapuolella Kannonkoskelle on suunniteltu hyvin suurta tuulipuistoa, mutta hanke on vielä alussa. Kuitenkin toteutuessaan hanke auttaisi uutta kuntaa. Ilman tuulivoimaa ja isoja sopeutustoimia Kannonkosken talous on taantumassa ja vaarantamassa alueen palveluntarjonnan.

Karstulan ja Kyyjärven kokonaistilanne on keskenään samantapainen. Kumpikin kunta perustuu vilkkaalle yritys-elämälle. Karstulan palvelurakennetta ja vapaaehtoisia palveluita sekä lakisääteisen ylittävää laatua voidaan joutua tarkastelemaan, Kyyjärvellä ei ole enää ylimääräisiä palveluita. Elinkeinoelämää voidaan virittää koko alueen hyväksi, mutta tämä edellyttää myös kuntakokonaisuuden apua. Varsinkin Kyyjärven tase on huono ja riskinen, mutta alueellinen elinvoima on selvästi muita alueen kuntia parempi.

Vastaavasti liitoksen toteutumattomuus voisi johtaa siihen, että varsinkin Kivijärvellä keskityttäisiin edelleen palvelurakenteen sopeuttamiseen eikä elinvoiman kasvattamiseen. Kunnan tehtäväksi jää pahimmillaan kunnan pitäminen kuntana. Esimerkiksi Kivijärvi tekee tällä hetkellä juuri ja juuri positiivisen tuloksen nykyisillä poistojen tasoilla. Kunta saisi veroprosenttia korottamalla noin 100.000 euron lisätulon, jolla rahoittaa olennaisia investointeja. Kivijärven ongelmana muihin kuntaliitosta tavoitteleviin kuntiin verrattuna on se, että sen alueelle ei ole tulossa vireyttävää tuulivoimaa.

Yhteistyö voisi kuntien kesken jatkua, mutta tapahtunut huomioon ottaen ainakin hetken epäluulon vallitessa. Lisäksi itsenäisen kunnan ydintoimintoihin kuuluvissa kokonaisuuksissa maankäytössä ja elinkeinopolitiikassa kuntien keskinäinen itsekkyys nujertaa suurimman mahdollisen kehityspotentiaalain muodostumisen.

*Kilpailukyvyyn, elinvoiman ja työllisyyden kehittämiseen voidaan uudessa kunnassa panostaa edes hie-
man enemmän kuin nykyisissä kunnissa erikseen ja saada myös tuloksia aikaiseksi. Uuden kunnan
neuvotteluasema omalla alueella on vahvempi kuin nykyisellä kuntarakenteella.*

*Yhdyskuntarakenteen sosiaalisesti, taloudellisesti ja ympäristöllisesti kestävä kehitys on helpompi
taata kuin yksittäisten kuntien sopimuksilla. Jos alueellinen vetovoima kasvaa ja alueelle alkaa muut-
taa väestöä, sen rakenne voidaan suunnitella ja toteuttaa nykyisistä kuntarajoista riippumatta perus-
tumaan järkevään ja tarkoituksenmukaisimpaan palvelurakenteeseen – jokaisen nykyisen kunnan*

erityispiirteet tarjoavat tähän mahdollisuuden. Nykyistä paremmalla yhdyskuntasuunnittelulla myös paineet perusinvestointeihin vähenevät.

Asukkaiden palvelut uusi kunta voi turvata kuntien talouden tilanteessa yksittäisiä kuntia paremmin. Uusi kunta voi poistaa hallinnon jäljelle jääneitä päällekkäisyyksiä sekä siirtää voimavaroja hallinnosta palveluihin. Se voi kehittää toimintatapojaan siten, että uudessa kunnassa palvelujen taloutta parannetaan niin, että palvelutaso heikkenee jatkossa talouden kiristymisen myötä mahdollisimman vähän. Uusia palvelutapoja on helpompi kehittää, jos liitoksen seurauksena panostusmahdollisuutta saadaan kasvatettua. Suurempi kunta pystyy turvaamaan pientä paremmin palveluiden saatavuuden, koska järjestelmä ei ole samalla tavalla haavoittuva kuin pienessä kunnassa sekä pystyy yleensä tuottamaan pientä kuntaa monipuolisempia palveluita. Tuotantokatkoja ei esiinny, kun tilapäisenkin tarpeen tullen henkilöstöä voidaan siirtää myös osakeskuksissa oleviin palveluyksiköihin. Kuntien ja kuntalaisten palvelut turvataan yhdistymissopimuksen kirjauksella.

Itsehallinnon edellytykset paranevat yleensä, koska suuremmalla kunnalla on paremmat mahdollisuudet päättää omista asioistaan kuin pienellä. Yhteistoimintaelinten yleensä vähentyessä on asukkailla nykyistä parempi tieto siitä, kenellä sen edustajista on vastuu alueen palvelujen tilasta ja kehityksestä. Kunnan edustajilla kuntayhtymissä on nykyistä vahvempi asema ja vastuu vaikuttaa päätöksiin kuntalaisten eduksi. Suuressa organisaatiossa joidenkin asioiden käsittely saattaa olla monimutkaisempaa kuin pienessä organisaatiossa.

Kun vielä tuntemattomaksi käsitteeksi jäävä, mahdollisen sote-uudistuksen jälkeinen ”Uusi kunta 2023 tai 2024” aloittaa toimintansa erityisesti elinvoiman kasvattajana, voi uskoa elinvoiman kasvattamisen resurssin olevan suuremmassa kunnassa suhteellisesti suurempi uuden kunnan suuremmalle toiminta-alueelle kuin yksittäisille pienille kunnille.

Liitossopimus on kuntien kannalta edullinen – yhdistymisavustuksen ja sopeutumismahdollisuuksien vuoksi uusi kunta on taloudellisesti kantokykyisempi ja mahdollisuudet elinvoiman lisäämiseen kasvavat. Karstula joutunee sopeuttamaan vielä pelkästään oman toiminta- ja rahoituskykynsä vuoksi.

Asukasluvun muutos voi olla edelleen kohtalokas koko alueelle. Yhdenkään kunnan talous ei ole vahva, mutta pidemmällä tähtäimellä on järkevää alkaa jo nyt rakentaa yhtä, suurempaa kuntaa. Uuden kunnan ahdas talouden tilanne vahvistuu yhdistymisavustuksen vuoksi.

Liitoksen seurauksena ei ole olennaisessa määrin tarvetta palkkaharmonisointiin, koska kuntien palvelurakenteet perustuvat jo joiltain osin harmonisoituun palkkarakenteeseen. Tämä on tavalliseen liitostilanteeseen verrattuna etu.

Liitosneuvotteluiden aikana sovittiin myös siitä, että kuntien alueelle perustetaan kunnanosatoimikunta. Toimikunnan rekrytointi ja toiminnan tapa ja laajuus säädetään liitoksen toteutumisen jälkeen päivitettävässä hallintosäännössä. Varat toimintaan osoitetaan budjetissa.

Lisäksi strategian yhteydessä tehty SWOT osoittaa, että ulkoisten uhkien ja sisäisten heikkouksien väheneminen ja ulkoisten mahdollisuuksien ja sisäisten vahvuuksien vahvistuminen olisi liitoksen jälkeen toki parempi, mutta ei niin paljon, että liitos yksistään pystyisi ”maailman pelastamaan”.

4.2. Uuden kunnan mahdollisuudet

- **Henkilöstöresurssi:** Henkilöstön eläköitymisen hyödyntäminen ja sijaisuuksien täyttäminen ”talon sisältä”: kaikissa kunnissa on pätevää henkilöstöä – moniosaajia, joita voidaan hyödyntää entistään tarkoituksenmukaisemmin. Henkilöstön ammattitaitoa ja paikallistuntemusta voidaan hyödyntää, riippumatta siitä, missä toimipisteessä toimitaan. Henkilöstön sijoittaminen tarkoituksenmukaisesti

uudessa tilanteessa saattaa parantaa lähipalvelun saatavuutta (esim. kirjaston aukioloajat). Henkilöstöllä on mahdollisuus monipuolisempaan urakehitykseen ja isommassa organisaatiossa on mahdollisuus nykyistä enemmän erikoistua. Monikärkiohjukset poistuvat.

- **Keskittämisedut:** Hallinnon, arkiston, yms tukipalveluiden keskittäminen tuo kustannussäästöjä, parantaa henkilöstön käyttöä ja tuo toiminnallista tehokkuutta.
- **Tukipalvelujen käyttö:** Tukipalvelujen kapasiteetin parempi hyödyntäminen, kun käyttäjiä on enemmän ja tukipalvelujen tuottamisessa on yhdenmukaiset toimintatavat. Tukipalvelujen keskittämisestä (esim. ateriapalvelut) voi tulevaisuudessa olla löydettävissä kustannussäästöjä.
- **Kuntalaisten valinnanvapauden lisääntyminen:** Kuntalaiset voivat valita palvelun laajemmalta alueelta. Esim. päivähoitopaikan valinta huomioiden työssäkäyntialue. Monipuoliset liikuntapaikat ovat kaikkien kuntalaisten käytettävissä samoin ehdoin, laajempi verkosto esim. kansalaisopiston kursseissa.
- Monipuoliset tapahtumat, uusien yhteistyömuotojen avautuminen: esimerkiksi alueen vahvat ja monipuoliset yhdistykset voivat osallistua elinvoimaa lisäävinä kumppaneina Suomenselän kunnan toimintaan.
- **Digitalisaatio, sähköisten työvälineiden hyödyntäminen:** Palveluprosessien sähköistäminen ja automatisoiminen laajentavat peruspalvelujen tarjontaa ja saattavat parantaa saatavuutta; sähköiset prosessit tehostavat toimintaa, yhdenmukaistavat prosesseja ja auttavat eläköitymisen hyödyntämisessä. Lisää mahdollisuutta avoimen tiedon käyttöön.
- **Toimintatapojen kehittäminen ja virtaviivaistaminen:** Yhtenäiset ohjeet esim. henkilöstöhallinnossa, asiankäsitelyprosesseissa, avustamisessa, hankinnoissa ja kilpailuttamisessa mahdollistavat tulevaisuudessa kustannussäästöjä ja sujuvoittavat prosesseja.
- Piispala

Piispalan merkitys erityisesti Kannonkoskelle, mutta myös ympäröivälle alueelle on suuri. Piispala liikelaitoksena on kunnan koko huomioon ottaen suuri. Piispala on toimintakausina 2018 ja 2019 tuottanut pienen alijäämän ja koronan vaikutuksia on mahdotonta vielä arvioida.

Piispalan koko peruskuntaan nähden onkin suuri, esimerkiksi poistojen taso on yli puolet peruskunnan poistojen tasosta. Tilanne muuttuu soten toteuduttua entisestään: Piispala alkaa olla jopa yli puolet nykyisen Kannonkosken peruskunnan poistoista.

Piispalan toimintaa ollaankin järjestämässä pois kunnan suorasta taseesta joko säätiöksi tai osakeyhtiöksi. Tavoitteena on toiminnan itsenäisyys ja helpompi rahoitus – on toivottu esimerkiksi yksityistä rahoitusta.

Uuden kunnan suurempi koko auttaa jatkossa kehittämään Piispalaa niin, että koko alueen matkailu ja majoitus vahvistuvat. Piispalan mahdollisuudet kehittää esimerkiksi Kivijärven järvenseudun matkailua ja veneilyä kasvaa. Piispala voi olla myös alueen matkailun kokoava voima. Siihen on parempi mahdollisuus, kun toiminta on esimerkiksi säätiöllä.

4.3. Uuden kunnan vahvuudet

- **Monipuolinen palvelutarjonta, jopa saman vastuualueen sisällä:** Mm. useita päiväkoteja, perhepäivähoitajia ja yksityistä palvelutarjontaa. Liikuntapaikat, (kulttuuri)tapahtumat, kirjastot, lukiot?
- **Laajasti erityisammattitaitoa ja -osaamista:** Moniosaajavaatimusten vapautuminen johtaa erikoistuneisiin toimenkuviin.
- **Toimintaympäristö:** laajentuvalla alueella on monipuolinen yritys-kanta, vireä kolmas sektori, vahva julkinen toiminta = vakaa toimintaympäristö. Kunta voi hyödyntää palvelutuotannossaan paikallisaosaamista ja paikallisia yrityksiä.

- **Yhtenäiset ohjeistukset ja toimintamallit:** Monella toimialalla on jo tehty yhtenäisiä ohjeita tai toimittu muuten samalla tavalla. Kuntien välinen yhteistyö on ollut monipuolista (infran rakentaminen on tehty samalla tavalla, kaavoitusta ja maankäytön suunnittelua on tehty yhdessä), mikä tarkoittaa, että uuden kunnan aloitusvaiheessa aikaa ei kulu yhtenäisen toimintatavan luomiseen vaan sekä toimintamallit että kollegat ovat tuttuja. Yhtenäiset tavat tehdä asioita helpottavat henkilöstöresurssin jakamista
- **Yhteistyö toimialojen välillä:** (Esimerkkinä: kirjastot–nuoriso–kulttuuri–varhaiskasvatus–koulut)
- **Tilojen joustava käyttö:** tarjotaan tiloja myös kuntalaisten käyttöön, hyvä käyttöaste (tiloja mahdollista käyttää myös ilta-aikaan)
- Nykyisen neljän kunnan alueella palveluverkkoa ei ole käytetty esimerkiksi valtiosuuden jakaantumisen vuoksi tarkoituksenmukaisimmalla tavalla. Liitoksen jälkeen palvelurakenne on helpompi käyttää ”ristiin”, tämä auttaa esimerkiksi tilanahtautta kärsivissä yksiköissä eikä kuntakateuden vuoksi tarvitse rakentaa uutta tilaa.
- Eläköitymisen hyväksikäyttö

Uudessa kunnassa eläköityy vuosien 2021-2025 aikana yli 50 työntekijää.

Kaikkia eläköityviä ei voitane jättää korvaamatta, mutta eläköitymistä voidaan käyttää hyväksi varsin kattavasti, koska nykyisten peruskuntien palvelut käsittävät ne kunnan toiminnan osat, joissa voidaan jättää huomiotta ikääntyminen ja toisaalta, jossa voidaan käyttää hyödyksi väestön alenema ja erityisesti nuorten ikäluokkien väheneminen.

Jos eläköityminen voidaan käyttää täysimääräisesti – mihin pyritään – on uuden kunnan toimintakatevaikutus jopa 1,5-2,5 miljoonaa euroa. Esimerkiksi eläköitymisen vuoksi uuden kunnan organisatorakenne voidaan aluksi rakentaa lopullista rakennetta laajemmaksi.

	2021	2022	2023	2024	2025	Yhteensä
Karstula						
Hallinto	-1	0	-4	0	-3	-8
Siivouspalvelut	0	0	-1	0	0	-1
Sivistyspalvelut	-1	-2	-8	-3	-5	-19
Tekniset palvelut	0	-1	-2	0	0	-3
Kannonkoski						
Sivistyspalvelut	0	-1	0	0	-1	-2
Kyyjärvi						
Hallinto	0	0	0	-2	-1	-3
Sivistyspalvelut	-2	0	0	0	0	-2
Tekniset palvelut	0	-2	-1	0	-1	-4
Kivijärvi						
Hallintopalvelut	-0,5	-0,5	-1	0,5	-1	-2,5
Tekniset palvelut	0	-2	-1	0	-1	-4
Sivistyspalvelut	0	-2	0	0	0	-2
Kaikki yhteensä	-4,5	-10,5	-18	-4,5	-13	-50,5

Taulukko 72: Eläköitymiset

4.4. Liitoksen haittapuolia

Usein väitetään, että palvelujen järjestämisessä ei suuressa kunnassa pystytä aina ottamaan huomioon kunnan eri osien erityisominaisuuksia sekä asukkaiden ja heidän elinympäristönsä hyvää tunte-musta. Samoin väitetään, että suuremmassa kunnassa ei ole yhtä helppoa käyttää hyväksi paikallisten pienyritysten tarjoamia sekä järjestöjen mm. paikalliseen vertaistukeen ja vapaaehtoistoimintaan

perustuvia palveluja. Uusi kunta ei kuitenkaan ole sanan varsinaisessa mielessä tässäkään suhteessa kovin suuri kunta.

Demokratianäkökulmasta suoralla vaalilla valittavien luottamushenkilöiden määrä vähenee, mitä voidaan pitää laajasti tulkiten haittana. Entistä harvempi suhteellinen osa asukkaista on kunnanvaltuustossa, kunnanhallituksessa tai lautakunnissa päättämässä asioista ollen myös suorassa yhteydessä asukkaiden kanssa. Käydyt keskustelut ovat olleet sen suuntaisia, että kuntavaaleihin ei olisi osallistumassa uskottavaa määrää ehdokkaita. Suurempi kunta ja uusi tilanne johtaa varmuudella suurempaan valtuustoon tarjolla oleviin ehdokasmääriin.

Kuntaliitosten seurauksena on kuitenkin huomattu, että entisen pienemmän kuntakeskuksen äänestäjät ovat keskittäneet ääniä joillekin ehdokkailla, jotka ovat suuren äänimäärän turvin päässeet johdettaville luottamushenkilöpaikoille. Näin läpimenneet edustajat päättävät aiempaa huomattavasti suuremman kunnan asioista kuin aiemmin. Tämä vähentää haittavaikutusta.

Demokratianäkökulmasta tarkastellen vanhojen kuntien asemaa vahvistaa aiemmin kuvattu toimikunta.

4.5. Uuden kunnan heikkoudet

- **Laaja palveluverkko:** Palvelupisteiden hajanaisuus lisää mm. tietohallinnon yms. tukipalvelujen kustannuksia.
- **Laitekannan, tietojärjestelmien ja nykyaikaisten työvälineiden yhtenäistäminen:** Lähtöhetkellä varsinkin pienemmissä kunnissa on vaatimattomat palvelukokonaisuudet tietoteknisissä ratkaisuissa. Tietojärjestelmät ovat yhtenäistettävissä kohtuullisin kustannuksin – osa järjestelmä uudistuksista tulisi tehdä joka tapauksessa.
- **Tiedon hajanaisuus:** Kaikkea tietoa ei ole saatavissa yhtenäisistä järjestelmistä tai rekistereistä. Tiedon saattaminen yhdenmukaiseen muotoon vaatii sekä resursseja että aikaa.

4.6. Uuden kunnan uhat

- **Hidas sopeutuminen palvelutarpeen muutokseen:** Uudessa kunnassa ei löydetä yhtenäistä strategista linjaa esimerkiksi sille, kuinka lasten määrän vähentymiseen tai ikääntymisen lisääntymiseen tulee vastata.
- **Uuden kunnan palveluverkko:** Toiminnallinen tehottomuus lisääntyy (yksikkökustannukset kasvavat) ja toimintakustannukset nousevat – henkilöstön saatavuus vaikeutuu entisestään. ”*Miten toimitaan, jos oltaisiin yksi yhtenäinen kunta, jossa ei olisi kuntaliitosta taustalla?*”
- **Toimintatapojen uudistaminen jää pinnalliseksi:** jäädään asenteellisesti omiksi kunniksi. Vaikka yhtenäiset ohjeet muodollisesti olisivatkin olemassa, toimitaan edelleen vanhoilla toimintatavoilla.
- **Henkilöstön riittämättömyys:** Henkilöstöä eläköityy paljon seuraavan viiden vuoden aikana. Jos palvelutuotantoa ei pystytä uudistamaan, henkilöstön määrä ei riitä ylläpitämään esim. liikunta- paikkoja nykyisessä laajuudessa ja tasossa.
- **Kiinteistöjen kunto, korjausvelka, investoinnit:** Kiinteistöjen, katujen ja vesihuollon korjausvelka, uusinvestoinnit.
- **Taloudellinen tilanne:** Uuden kunnan huono taloudellinen tilanne johtaa vapaaehtoisten palvelujen näivettämiseen, jos palvelutarpeen muutokseen ei reagoida riittävän ajoissa pakollisissa palveluissa. Uusi kunta on kokonaisuudessaan velkaantunut – velkaantuneisuutta synkistää se, että alueen velanmaksajien määrä on suuressa laskussa – yhä pienempi joukko maksaa yhä suuremmaksi käyvää velkaa.

4.7. Yhdistämislaskelma, sopeuttamisen mahdollisuudet ja yhdistymisavustus

4.7.1. Yhdistämislaskelma

Uuden kunnan nimeksi on esitetty Suomenselän kuntaa. Suomenselän kunnan painelaskelma osoittaa, että se olisi syntyessään, ilman yhdistymisavustusta ja sopeutumismahdollisuuksien hyväksikäyttöä alijäämäinen kunta. Tämä nimenomaan niin, että nykyiset 4K-kunnat lasketaan yhteen.

Syntymisen edellytyksenä on harmonisoitava palkat, järjesteltävä tietotekniikka yhdenmukaiseksi ja kauttaaltaan nykyaikaisemmaksi ja tehtävä myös muu harmonisointi. Lisäksi Suomenselän kunta joutuu sopeuttamaan toimintaansa, jotta sille säilyy elinvoimakyky ja jotta elinvoiman vahvistamiseen voidaan suunnata rahoitusta. Toiminnan sopeuttaminen ei toteudu palveluverkosta (rakennuksina), vaan muista toiminnoista. Alueella strategian toteuttaminen vaatii resursointia.

Poistot harmonisoidaan vähitellen uusissa rakennuksissa, joissa noudatetaan lyhyitä poistoajoja. Vanhojen rakennusten poistoajoja ei harmonisoida, ne vaikuttavat olevan nykyrakenteina tarkoituksemukaiset. Vanhoissa rakennuksissa poistoajat ovat paikoitellen pitkät.

4.7.2. Liitos ilman tulosvaikutusta

Veroprosenttina lasketaan viitteellisesti 1.1.2022 alkaen noudattaen veroprosenttia 21,50, mikä vähentää Suomenselän kunnan verotuloa noin sadallatuhanella eurolla. Suomenselän kunta päättää veroprosentin vuonna 2021 osoittautuvan tarpeen mukaan. Mahdollisen liitoksesta johtuvan valtionosuuden aleneman valtioneuvosto korvaa.

	Yhdistelmä			Trendi:	LIITOS					
	TP 2018	TP 2019	Tpe 2020	2010-2020 2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027
Asukasluku	7 830	7 697	7 544	7 409	7 279	7 153	7 030	6 917	6 807	6 707
Verotettava tulo	87 299	88 858	87 877	91 277	89 141	91 150	91 798	92 556	93 337	94 239
Veroprosentti	21,20	21,46	21,62	21,70	21,50	8,24	8,24	8,24	8,24	8,24
Toimintakate	-51 065	-58 675	-52 416	-53 758	-55 384	-22 572	-23 126	-23 733	-24 366	-25 060
Muutos 1000 e	-1 005	-7 610	6 259	-1 342	-1 626	32 812	-554	-607	-633	-695
Verotulot	23 935	24 827	25 418	27 055	26 139	13 643	15 090	15 260	15 435	15 623
Valtionosuudet	29 757	29 393	33 192	31 628	31 299	11 227	11 532	11 733	11 848	11 930
Verorahoitus	53 692	54 220	58 611	58 683	57 438	24 870	26 623	26 994	27 283	27 552
Verorahoituksen muutos 1000 e		528	4 391	73	-1 245	-32 568	1 753	371	290	269
Käyttökate	2 627	-4 455	6 195	4 925	2 054	2 298	3 496	3 261	2 918	2 492
Rahoitustuotot ja -kulut	362	-3 570	103	102	92	91	91	92	93	94
Vuosikate	2 989	-8 025	6 298	5 027	2 146	2 389	3 588	3 353	3 011	2 586
Poistot	4 163	6 316	3 487	3 571	4 135	4 103	3 993	3 912	3 818	3 728
Satunnaiset tulot ja menot			-2 528	0	0					
Ylijäämä/alijäämä	-1 135	-14 258	304	1 456	-1 989	-1 714	-405	-559	-807	-1 142
Kumulatiivinen ylij/alij.	19 037	4 780	5 084	6 540	4 550	2 836	2 432	1 873	1 066	-76
Kumulatiivinen ylij/alij./as	2 431	621	674	883	625	397	346	271	157	-11
Nettoinvestoinnit	2 968	882	4 205	13 378	3 569	2 187	2 590	2 287	2 250	2 217

Taulukko 73: Suomenselän kunta ilman toimenpiteitä

Laskelma on ulotettu vuoteen 2027 siitä huolimatta, että kunnat ovat todennäköisesti aivan toisenlaisia silloin verrattuna nykytilanteeseen. Ilman tätä tarkastelua ei kuitenkaan voida saada esille liitoksen yhteisvaikutusta.

Kun kuntaliitoksia valmistellaan, sopeutumisen kasvuna pidetään usein sitä, että yksittäiset kunnat sopeuttavat talouksiaan. Liitoksen todellisena hyötynä voidaan kuitenkin pitää vain sitä, että liitoksen seurauksena menot pienenevät tai niiden kasvu hidastuu, tulot kasvavat tai tulojen kasvun vauhti kasvaa tai yhdyskuntarakenteen tiivistymisen vuoksi voidaan välttyä joltakin investoinnilta.

Hankkeen seurauksena sopeutuvuus ei ensin tapahdu ainakaan kuntien peruspalvelurakenteista. Sopeutuminen tapahtuu ensi sijassa henkilöstön sijoittelulla ja eläköitymisten ja määräaikaistuuksien avulla – myös muutoin toimintoja järjestellään mahdollisimman paljon niin, että kunnan käytössä on juuri oikea tarve työntekijöitä tekemään tarpeen mukaiset työt. Tämä tarkoittaa todennäköisesti myös sitä, että esimerkiksi myös johtavassa asemassa olevien ja asiantuntijatyötä tekevien pois lähissä tilalle ei palkata uusia työntekijöitä.

Paine voi muuttua – todennäköisesti negatiivisempaan suuntaan, jos esimerkiksi investoinneista tuuleekin lisäkuluja ja/tai investoinnit toteutuvat arvioitua kalliimpina. Lisäksi on hyvin todennäköistä, että kuntien infraa joudutaan edelleen alaskirjaamaan. **Myös Kannonkosken liikelaitos Piispan järjestelyt ja mahdollisesti normaalia heikompi tulos voivat johtaa ainakin taseen alijäämän muutoksen vuoksi nykyistä negatiivisempaan tulokseen. Tuulivoiman olisi toteuduttava alueella niin kuin selvittäjälle on kerrottu.**

Uusi kunta keräisi halutessaan veroprosenttiyksiköllä lähes miljoonan euron lisätulon. Vuoden 2022 jälkeen veroprosentin korotusmahdollisuus on ensimmäisen kerran vuonna 2024, jos soten oletetaan toteutuvan 2023. Ilman soten toteutumista kunnat varsinkin itsenäisinä kuntina vaikean paikan edessä.

4.7.3. Yhdistymisavustus ja liitoksen arvioidut kustannukset

Suomenselän kunta saanee valtioneuvoston päätöksen perusteella yhdistymisavustusta. Yhdistymisavustus tulee lain 42 §:n 2 momentin mukaan käyttää välttämättömiin kuntien yhdistymisen kustannuksiin, uuden kunnan palvelujärjestelmän kehittämiseen ja palvelujen tuottavuuden parantamiseen tai uuden kunnan talouden vahvistamiseen. Kuntien tulee päättää yhdistymissopimuksessa niistä periaatteista, joiden mukaan yhdistymisavustus käytetään edellä mainittuihin tarkoituksiin.

Yhdistymisavustus maksettaisiin yhtenä eränä sinä vuonna, kun yhdistyminen tulee voimaan, kesäkuun loppuun mennessä.

Yhdistymisavustuksen käyttöä valvotaan osana Suomenselän kunnan talouden ja hallinnon tarkastusta. Kunnan tulee toimittaa valtiovarainministeriölle selvitys yhdistymisavustuksen käytöstä edellä mainittuihin tarkoituksiin. Selvitykseen on sisällyttävä tilintarkastajan lausuma. Kunnan tulee toimittaa selvitys yhdistymisavustuksen maksuvuotta seuraavan vuoden loppuun mennessä, jolloin maksuvuoden tilinpäätös on vahvistettu. Mikäli ministeriö katsoisi kunnan käyttäneen yhdistymisavustusta muuhun kuin laissa edellytettyyn tarkoitukseen, se voisi käynnistää valtionavustuslain mukaisen takaisinperinnän.

Yhdistymisavustusta voitaisiin maksaa vähintään 500 000 euroa, jos yhdistymisessä olisi mukana kaksi kuntaa. Jos yhdistymisessä olisi mukana enemmän kuin kaksi kuntaa, yhdistymisavustusta voitaisiin maksaa vähintään 1 000 000 euroa. Jos syntyisi tilanne, jossa yhdistymisiä olisi syntymässä niin monta, että kaikille yhdistymisille ei voitaisi maksaa 500 000 euron tai miljoonan euron vähimmäismäärää, avustuksen myöntämisessä etusijalle asetettaisiin useamman kunnan yhdistymiset. Tämä ei ole nyt ajankohtaista.

Jos kuntien yhdistyminen vähentää uuden kunnan valtionosuuksia verrattuna yhdistyvien kuntien yhteenlaskettuihin valtionosuuksiin, valtiovarainministeriö myöntää virkansa puolesta uudelle kunnalle vähennyksen takia kuntien yhdistymisen voimaantulovuotena ja sitä seuraavina kolmena vuotena valtionosuuksien vähenemisen korvausta.

Kunnat ovat arvioineet liitoksen kustannuksiksi ainakin palkkaharmonisaation kustannukset. Työtuo- mioistuvin on linjannut tuomiossaan, että työnantajan on liikkeen luovutuksen jälkeen harmonisoitava palkat eli saatettava samoissa ja yhtä vaativissa tehtävissä työskentelevien palkat samalle tasolle kohtuullisessa (kolme vuotta) ajassa. Kunnissa kuntien samoilla nimikkeillä on jonkin verran palkkaeroja, ja palkkaharmonisaation summaksi arvioidaan jo yli 600.000 euroa. Lopullinen summa varmistuu vasta, kun tehdään työn vaativuuden arvioinnit ja lopulliset sijoittelut uuteen organisaatioon.

Lisäksi kustannuksia tulee tekniseltä sektorilta sekä tietojärjestelmistä.

Kertaluonteiset tulot ja menot	2022	2023	2024	2025			
Yhdistymisavustus, kertaluonteinen	4 500 000						
Tietojärjestelmät, kertaluonteiset, menot	300 000	300 000					
(sisältää pilvipalvelut, päätelaitteet, digitaalinen arkistointi yms)							
Pitkävaikutteiset menojen lisäykset							
Menoja lisää							
...palkkaharmonisaatio	200 000	200 000	200 000				
...demokratiakustannus, kasvu	100 000					-100 000	
...toiminnallisista prosesseista yms sopeuttamisen	50 000						
...strategian toteuttaminen, markkinointi	150 000	150 000					
Menoja lisää, yhteensä	500 000	350 000	200 000	-100 000			
Menoja vähemmän							
Eläköityvät - 10 /vuosi	190 000	456 000	380 000	380 000	yht 50 eläköityvää, näistä 80% käytetään		
Tiivistyvät johtoryhmät ja muut	70 000	140 000	140 000	140 000	6-8 htv, 70.000 e/htv		
...muu sopeutus (palvelun laatu ja laajuus)		100 000	100 000	100 000			
Menojen vähennys, yhteensä	260 000	696 000	620 000	620 000			
Netto	-240 000	346 000	420 000	720 000			

Taulukko 74: Uusi kunta ja muuttuvat kustannukset sekä yhdistymisavustus

Yllä olevaan taulukkoon on laskettu uuden kunnan kantokykyä, jos palkkaharmonisaatio toteutuu ja toteutetaan kolmessa vuodessa em. summaisena; jos tietotekniikkaan käytetään kertakaikkisesti lisää 600.000 euroa ja demokratiakustannus kasvaa 100.000 eurolla. Tämä voi vähentyä, jos uuden kunnan valtuusto päättää alentaa kustannuksia seuraavalle valtuustokaudelle. Tämä edellyttää kuitenkin päätöstä. Suomenselän kunnan on ponnisteltava alueen elinvoiman eteen, tämän vuoksi strategian toteutumiseen on panostettava. On mahdollista, että laaja siirtyvien kuntajohtajien joukko ottaa osaa erityisesti elinvoiman kasvattamiseen.

Yhdistymisavustus, **4,5 ME**, nostaisi tuloksen todennäköisesti positiiviseksi vuonna 2022 – 2023 tulos menisi jälleen negatiiviseksi, mutta soten ja tuulivoiman seurauksena tilanne muuttuisi positiiviseksi vuonna 2024. Anotun yhdistymisavustuksen määrä on suuri verrattuna aiempiin liitoksiin, joskin monikuntaliitos ja tietty asukasmäärä sekä yhden kunnan erityisen kuntajakoselvityksen status olisi johdanut aiemmissa liitostaulukoissa yli kolmeen miljoonaan euroon. Tämän liitoksen alue on erityisen suurten riskien kohteena ja liitoksen toteutumisen aikaan voi tulla normaaliakin suurempia petty- myksiä sekä tuloissa että taseissa.

Eläköityminen ja johtavista viranhaltijoista ja asiantuntijoista koostuva sopeutustavoite on 6-8 htv. Eläköityvistä odotetaan saatavan 80%:n hyöty – lisäksi uuden kunnan on tehtävä sellaista sopeutus-työtä, jonka kunnat olisivat joutuneet tekemään itsenäisinä kuntinakin. Vuoteen 2024 tultaessa myös strategian mukaiset ponnistukset nostavat uutta kuntaa, jos ovat nostaakseen.

	Yhdistelmä		Trendi:	2010-2020	LIITOS					
	TP 2018	TP 2019	Tpe 2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027
Asukasluku	7 830	7 697	7 544	7 409	7 279	7 153	7 030	6 917	6 807	6 707
Verotettava tulo	87 299	88 858	87 877	91 277	89 141	91 150	91 798	92 556	93 337	94 239
Veroprosentti	21,20	21,46	21,62	21,70	21,50	8,24	8,24	8,24	8,24	8,24
Toimintakate	-51 065	-58 675	-52 416	-53 758	-55 624	-22 324	-22 452	-22 321	-22 916	-23 569
Toimintakatteen muutos (liitos yms)				0	-499	356	420	720	0	0
Muutos 1000 e	-1 005	-7 610	6 259	-1 342	-1 866	33 300	-128	131	-595	-653
Verotulot	23 935	24 827	25 418	27 055	26 139	13 643	15 090	15 260	15 435	15 623
Valtionosuudet	29 757	29 393	33 192	31 628	31 299	11 083	11 388	11 589	11 704	11 785
Verorahoitus	53 692	54 220	58 611	58 683	57 438	24 726	26 478	26 849	27 139	27 408
Verorahoituksen muutos 1000 e		528	4 391	73	-1 245	-32 713	1 753	371	290	269
Käyttökate	2 627	-4 455	6 195	4 925	1 814	2 402	4 026	4 528	4 223	3 838
Rahoitustuotot ja -kulut	362	-3 570	103	102	92	91	91	92	93	94
Vuosikate	2 989	-8 025	6 298	5 027	1 906	2 492	4 118	4 620	4 316	3 932
Poistot	4 163	6 316	3 487	3 571	4 135	4 103	3 993	3 912	3 818	3 728
Satunnaiset tulot ja menot			-2 528	0	4 200					
Ylijäämä/alijäämä	-1 135	-14 258	304	1 456	1 971	-1 910	125	709	498	204
Kumulatiivinen ylij/alij.	19 037	4 780	5 084	6 540	8 510	6 600	6 725	7 434	7 932	8 136
Kumulatiivinen ylij/alij./as	2 431	621	674	883	1 169	923	957	1 075	1 165	1 213
Nettoinvestoinnit	2 968	882	4 205	13 378	3 569	2 187	2 590	2 287	2 250	2 217

Taulukko 75: Suomenselän kunta ml muutokset

5. Harkinnan paikka

Selvitysalueen ja sitäkin laajemman alueen elinvoima on ehtymässä. Alueelta on vaikea koostaa elinvoimaista ja talouden rakenteiltaan vahvaa peruskuntaa, vaikka kuntia yhdistettäisiin paljon nykyisiäkin kuntia enemmän. Kuntajakoselvitystä laadittaessa ja esitystä tehtäessä onkin oltava varovainen, että terve rakenne ei vaarannu liian suuren heikon rakenteen vuoksi. Ei voida joutua tilanteeseen, missä pelastajakin hukkuu pelastettavan painon vuoksi.

Kaikkien liitosta tavoittelevien kuntien väestöstä perusteltavissa oleva elinvoima on ehtynyt ja edelleen ehtymässä. Valtionvarainministeriön asettama arviointiryhmä on päätenyt Kyyjärven kohdalla siihen, että sen palvelut voidaan turvata parhaiten yhdistämällä kunta johonkin toiseen kuntaan. Kyyjärven asema johtuu valokuituyhtiön vastuiden toteutumisesta ja niiden konkretisoituessa arviointikriteereissä, mutta tarkastelu osoittaa, että myös muut liitosta tavoittelevat tarvitsevat toisiaan elinvoimaansa vahvistaakseen. *Kun tarkastellaan kuntien kehityskaarta lähihistoriassa, voidaan pitää perusteltuna, että liitos on oikea ratkaisu ja olisi parasta, jos se toteutettaisiin vapaaehtoisena.*

Toisaalta – nyt muodostuvan Suomenselän kunnan muodostumiseen ja elinvoimaan kasvuun panostetaan ja muutosta odotetaan: kyseessä on todellinen laboratorio sille, kuinka elinvoimaisesti heikosta alueesta voitaisiin saada vahvempi. Tämä voisi olla valtiollisesti tärkeä pilotoinnin paikka!

5.1. SOTE-ratkaisun vaikutus

Aiemmalla sote-kierroksella yksi jo valtioneuvostossa päätetty kuntaliitos kumottiin korkeimmassa hallinto-oikeudessa (Rääkkylän tahdonvastainen liittäminen Kiteen kaupunkiin). Perusteena oli se, että sote-valmistelu oli pitkällä ja että soten toteutuminen vaikuttaisi kuntien toimintaan paljonkin.

Nyt tarkasteltavat kunnat olisivat hyötyneet sote-palveluiden järjestämisestä maakuntatasoisesti todennäköisesti nykyistä enemmän jo aiemmin, koska alue on jo nyt hyvin ikääntyvä. Ikääntymisen suhteen erityisesti Kivijärvi on erityinen kunta koko maassa: sen ikääntyminen ei enää kiihdy. Kolmen muun kunnan palvelurakenne edellyttää vielä jonkin aikaa nykyistä huomattavasti suurempaa panostusta ikääntyneiden palveluihin. Osana isompaa kokonaisuutta palvelut todennäköisesti keskittyvät, ainakin mitä tulee erikoistuneisiin palveluihin. Lisäksi palvelut tullevat digitalisoitumaan ja niitä tarjotaan ”kasvokkain” entistä enemmän etäpalveluina.

Tälläkin hetkellä ollaan hyvin hataralla tasolla arvioitaessa uudistuksen vaikutusta korona-epidemian vuoksi. Se, mitä tiedetään, on lähinnä kuntia koskeva menojen ja tulojen poistuma sekä rahoitusmalli. Kunnista poistuu suuri osa tehtäviä, mutta myös suurin osa rahoitusta pakollisen veroprocentin aleneman ja valtionosuuden poistuman vuoksi. Toisaalta palveluiden jossain määrin mahdottomaksi osoittautunut kustannusten kasvu rajautunee ja helpottanee kunnan palveluiden rahoitussuunnittelua. On myös hyvin todennäköistä, että palvelut keskittyvät ja suurempi alue tekee niitä palveluratkaisuja, joita yksittäiset kunnat osana yhteistoiminta-alueita eivät ole pystyneet tekemään.

Rahoitusratkaisuissa otetaan usein epäkohdaksi se, että soten poistuessa kunnista poistuu suuri osa verorahoitusta, ja samaan lauseeseen yhdistetään investointivaran menetys. Tämä on johdonmukainen toteamus vain, jos sote-palveluiden järjestäminen on ollut liiketoimintaa, muuten ne eivät ole voineet rahoittaa investointeja. Veroprocentin nostamista ei ole kielletty edelleenkaan lukuun ottamatta siirtovuotta 2023.

Toisaalta – ikääntyminen yhdistettynä asukasluvun alenemaan johtaa nykyisen sote-mallin aikana tilanteeseen, missä kuntien oma rahoituskyky ei riitä paikkaamaan kasvavaa tarvetta ilman veronkorotuksia.

Vastauksena sote-ratkaisun apuun onkin sanottava, että liitosta tavoittelevien kuntaorganisaatioiden talouden kohdalla ratkaisu olisi pitänyt tehdä jo aiemmin, nyt voimassa olevan hallituskauden aikana sote-kustannusten kasvu on niin nopea ja kunnan talouden halvaannuttava, että uusi ratkaisu ei pysty nostamaan kuntaa.

Kun katsotaan sekä kuntien taloustilannetta että sitä, mikä sote-uudistuksen toteutumisen vaikutus kunnille olisi ollut, niin merkitys olisi ollut suuri. Vuodesta 2010 vuoteen 2019 tultaessa sote-kustannukset ovat vieneet kaiken palveluihin annettavan kasvun. Kaikki kunnat olisivat hyötäneet sotesta, mutta Kyyjärvi eniten; sen non-sote palveluihin on voitu kohdentaa kasvusta vain 22,7%, kun sote-kustannukset ovat kasvaneet jopa 77,3%.

Suurin hyöty kuntien hyväksi syntyisi, jos yhteistoiminta-alueena toimivan Saarikan palvelurakenteet voitaisiin saada mahdollisimman optimaaliseksi. Rakenteiden optimointi vaikuttaa kuitenkin hyvin vaikealta.

eur/asukas				Muutos%	Muutos	Osuus	eur/asukas				Muutos%	Muutos	Osuus
Kannonkoski				2009-18	euroa	muut:sta	Kivijärvi				2009-18	euroa	muut:sta
2009	2018						2009	2018					
Kaikki	5 476	7 429	36 %	1 952			Kaikki	5 291	7 990	51 %	2 699		
Non-SOTE	2 047	2 661	30 %	613	31,4 %		Non-SOTE	1 969	2 894	47 %	925	34,3 %	
SOTE	3 429	4 768	39 %	1 339	68,6 %		SOTE	3 322	5 096	53 %	1 774	65,7 %	
Sosiaalitoimi	1 844	2 591	40 %	746	38,2 %		Sosiaalitoimi	1 840	3 105	69 %	1 265	46,9 %	
Terveysthuolto	1 585	2 177	37 %	593	30,4 %		Terveysthuolto	1 481	1 991	34 %	510	18,9 %	
Perusterveys yms	608	959	58 %	351	18,0 %		Perusterveys yms	651	951	46 %	300	11,1 %	
Erikoissairaanhoito	977	1 218	25 %	241	12,4 %		Erikoissairaanhoito	830	1 040	25 %	210	7,8 %	

eur/asukas				Muutos%	Muutos	Osuus	eur/asukas				Muutos%	Muutos	Osuus
Karstula				2009-18	euroa	muut:sta	Kyyjärvi				2009-18	euroa	muut:sta
2009	2018						2009	2018					
Kaikki	5 361	6 699	25 %	1 338			Kaikki	5 090	6 966	37 %	1 877		
Non-SOTE	2 265	2 601	15 %	336	25,1 %		Non-SOTE	2 109	2 535	20 %	427	22,7 %	
SOTE	3 096	4 098	32 %	1 001	74,9 %		SOTE	2 981	4 431	49 %	1 450	77,3 %	
Sosiaalitoimi	1 233	1 921	56 %	688	51,4 %		Sosiaalitoimi	1 158	2 021	74 %	863	46,0 %	
Terveysthuolto	1 864	2 177	17 %	313	23,4 %		Terveysthuolto	1 823	2 410	32 %	587	31,3 %	
Perusterveys yms	885	1 057	19 %	172	12,8 %		Perusterveys yms	852	1 033	21 %	181	9,6 %	
Erikoissairaanhoito	979	1 120	14 %	142	10,6 %		Erikoissairaanhoito	971	1 378	42 %	407	21,7 %	

eur/asukas				Muutos%	Muutos	Osuus	Trendikasvu, eur/as				Muutos%	Muutos	Osuus
Uusi kunta				2009-18	euroa	muut:sta	Koko maa				2009-18	euroa	muut:sta
2009	2018						2009	2018					
Kaikki	5 325	7 053	32 %	1 728			Kaikki	4 621	5 635	22 %	1 014		
Non-SOTE	2 156	2 641	23 %	486	28,1 %		Non-SOTE	2 037	2 308	13 %	272	26,8 %	
SOTE	3 169	4 411	39 %	1 242	71,9 %		SOTE	2 584	3 327	29 %	742	73,2 %	
Sosiaalitoimi	1 419	2 220	56 %	802	46,4 %		Sosiaalitoimi	1 010	1 452	44 %	442	43,6 %	
Terveysthuolto	1 750	2 191	25 %	441	25,5 %		Terveysthuolto	1 575	1 875	19 %	300	29,6 %	
Perusterveys yms	796	1 021	28 %	225	13,0 %		Perusterveys yms	616	620	1 %	4	0,4 %	
Erikoissairaanhoito	954	1 170	23 %	216	12,5 %		Erikoissairaanhoito	959	1 255	31 %	296	29,2 %	

Taulukko 76: SOTE- ja NON SOTE -Palveluiden kasvun tarkastelu kunnissa 2009-2018

5.3. Kuntalaisten kuuleminen

Kuntalaisia kuultiin kaikissa kunnissa järjestetyissä kuntalaistilaisuuksissa korona-määräysten mukaisesti. Lisäksi kuntalaisille kuntajakoselvittäjän yhteystiedot. Kuntalaiset saivat jättää kuntajakoselvittäjälle palautetta asiakirjoista suoraan myös sen jälkeen, kun asiakirjat jätettiin luonnoksina viimeistä edellisen ohjausryhmän kokouksen jälkeen kuntien kotisivuille.

5.4. Yhteenvetona – uhkat nyt – mihin liitoksella päästään

Mikä on nyt uhkana

- Kuntien asukasluvun pitkään jatkunut lasku ja väestön ikääntyminen on johtanut jatkuvaan sopeutumisen kierteeseen
 - Verotulot eivät kehity, valtionosuus ei kehity
 - On sopeutettu jatkuvasti ja pienillä kunnilla ei ole enää juuri mitään täysin omaa/yksin – toisaalta/lisäksi lain vaatimissa rakenteissa sinällään on kuntien kokoon nähden päällekkäisyyksiä.
 - Taseen heikkeneminen jatkuu ja vaarantaa itsenäisyyden. Kunnissa on paljon negatiivisesti realisoituneita ja realisoitumattomia finanssiriskejä.
- Kierteen katkaiseminen on vaikeaa pienten yksittäisten kuntien toimin ja pelkkä yhteistyö ei johda enempään
- Työntekijät ovat kuormitettuja ja johtavat viranhaltijat tekevät monen viranhaltijan töitä – keskittymättömyys johtaa ongelmiin viranhakutilanteissa ja työhön keskittymisessä. Monikärkiohjus uupuu ja sen vauhti ei riitä lennättämään sitä maaliin.
- Palvelut täyttävät peruspalveluissa minimitason, mutta ylimääräistä ei ole ja euroja ei riitä kehittämiseen.
- Päätöksentekoon on ollut vaikea saada ehdokkaita, joillakin ryhmillä ja joissakin valtuustoissa ei saada enää varavaltuutettuja
- Kunnat ovat elinvoimaa vahvistaakseen ottaneet suuria riskejä, ja kuntien alueella on toimintoja, jotka eivät ole suoraan kunnan järjestämisvastuulla – molemmista seuraa sellaisia toiminnallisia riskejä, jotka uhkaavat järkeillä veroprosenteilla toimintaa ja lakisääteisiä palveluita
- Yksittäisten kuntien veroprosentin tuotot ovat hyvin pienet, tämä vie pois mahdollisuuden investoida tulorahoituksella velkaantumatta.
- Pienet panostukset eivät riitä hyvään lopputulokseen, vaikka idea olisikin hyvä. Elinvoima-asioissa kunta voi joutua mukaan sellaiseen toimintaan, mikä ei kuulu kunnan järjestämisvastuulle ja mistä kunta ei pysty irtautumaan.
- Hyviinkään elinkeinopoliittisiin avauksiin ei riitä riittävästi panostusta – panostus olisi saatava aikaan vuorollaan – uusi kunta panostaa ensin yhden vanhan kunnan elinvoiman kasvattamiseen jne.

Mihin lopulta päästään

- Liitoksella turvataan palvelut mahdollisimman hyvin, kuitenkin paremmin kuin neljä kuntaa erillään.
- Liitoksella saadaan oikeista kohdista sopeuttamalla lisää resursseja kasvattamaan elinvoimaa
- Liitoksella voidaan turvata alueen aluedemokratia - demokratian vahvistuminen – valtuusto saadaan varmasti täyteen ja kunnanosademokratia kasvaa – kolmas sektori voi tulla aiempaa enemmän toimintaan mukaan.
- Liitoksella saadaan alue työntekijöiden silmin halutummaksi – voidaan keskittyä niihin töihin, joita on tultu tekemään – poistetaan monikärkiohjukset

- Saadaan tehostettua erityisosaajien työpanosta (esimerkiksi aineopettajat)
- Voidaan hillitä väestön muutoksia ja saadaan tehokkaammin palveluntarpeen muutos kohtaamaan sopeutusmahdollisuus – ja siitä huolimatta voidaan säilyttää palveluverkot mahdollisimman kauan.
- Saadaan suurempi ohjausvoima alueellisiin päätöksiin kuin mihin neljä pientä kuntaa yksin. Kunnan painoarvo alueella kasvaa.
- Isommassa yksikössä, myös työntekijöiden direktio-oikeutta käyttämällä voidaan käyttää eläköityminen hyväksi
- Erityisosaaminen keskittämällä saadaan poistettua lakisääteiset puutteet – arkistointi, karttojen digitalisointi, tietotekniikka
- Mahdollisimman suurella yhdistymisavustuksella saadaan vauhditettua elinvoiman kasvattamista - toki pienikin - auttaa
- Uuteen kuntaan saadaan riittävästi päätöksentekijöitä valtuustoihin
- Johtoryhmään ja muille johtavien viranhaltijoiden paikoille saadaan keskitettyä uuden kunnan paras osaaminen.
- Uudessa kunnassa on monipuolinen palveluntarjonta, siellä on jopa kunnan omia erityispalveluita mutta myös liike-elämän palveluita
- Uusi kunta voi hyötyä/hyötyy yhteisistä ohjeista ja toimintamalleista. Toimialojen välille saadaan hyvää yhteistyötä.
- Tilojen käyttö tehostuu – tilapulasta kärsivä jonkin vanhan kunnanosan toiminta voidaan siirtää kunnan toiseen osaan.
- Soten toteuduttua, strategian alettua toimia ja tuulivoiman avulla saadaan edistettyä kuntaa, joka pystyy kamppailemaan tavoitteille negatiivisia trendejä vastaan.

6. Varsinainen esitys kuntarakenteen muuttamiseksi

Pääministeri Marinin hallitusohjelman mukaan kuntia kannustetaan kuntarakenteen myös vapaaehtoiseen tiivistämiseen taloudellisia esteitä poistamalla. Seuraavassa kahden kappaleen lainaus ohjelmasta.

Kuntien tilanteesta laadittiin pääministeri Marinin hallitusohjelman mukaisesti kokonaisvaltainen arviointi syksyllä 2019. ”Kunnat käännekohdassa, Kuntien tilannekuva 2020” –raportti julkaistiin helmikuussa. Raportista käy selvästi ilmi, että Suomen kunnat eroavat kooltaan, olosuhteiltaan ja väestörakenteeltaan merkittävästi toisistaan. Kuntien väliset erot ovat 2000-luvulla kasvaneet erityisesti väestörakenteen muutosten seurauksena. Väestön ikääntyminen, kaupungistuminen ja syntyvyyden lasku vaikuttavat voimakkaasti niin kuntien taloudelliseen kantokykyyn kuin sen seurauksena kuntien edellytyksiin järjestää asukkailleen lakisäätiset palvelut. Samanaikaisesti kuitenkin yksilön oikeuksien toteutumisen lainsäädännöllisenä lähtökohtana on pidetty yhtenäiskuntamallin mukaisesti sitä, että kuntien on järjestettävä yhdenvertaiset palvelut kuntalaisille koko maassa.

Erityisesti väestöään menettävissä ja taloudelliselta kantokyvyltään ahtaalle joutuneissa kunnissa tilannetta on pyritty hallitsemaan ja tehtäviä hoitamaan kuntien välisillä yhteistoimintarakenteilla. Tämä on kuitenkin johtanut kokemuksiin päätösvallan katoamisesta, jos päätöksenteko ei ole perustunut kansanvaltaiseen, välittömällä vaaleilla valittuun toimielimeen. Monimutkaiset yhteistoiminta- ja sopimusrakenteet ovat myös kasvattaneet kuntien hallinnollista taakkaa. Samanaikaisesti kuntien vastuulla on raskas palveluinfrastruktuuri, joka alueellisesti tarkasteltuna saattaa olla epäoptimaalinen ja epätarkoituksenmukainen, kun huomioidaan koko alueen väestömäärä ja sen sijoittuminen yhdyskuntarakenteeseen. Tilanteen muuttaminen vaatisi kuntien yhteistä tahtoa ja päätöksentekoa, mutta useissa tapauksissa myös taloudellisia resursseja.

Edellinen nykyisen hallituksen tavoite on samassa suunnassa nyt tehtävässä kuntajakotyössä nimenomaan vapaaehtoisuuteen perustuvassa kuntajakotyössä: alueella toteutuvat lähes kaikki negatiiviset muutostekijät, joilla myös vapaaehtoisiin liitoksiin kannustetaan.

Kuntajaon kehittämisen tavoitteena on kuntajakolain (1698/2009) 2 §:n mukaisesti elinvoimainen, alueellisesti eheä ja yhdyskuntarakenteeltaan toimiva kuntarakenne. Uusi kunta muodostuu heikosti työssäkäyntialueesta tai muusta toiminnallisesta kokonaisuudesta, jolla on taloudelliset ja henkilöstövoimavaroihin perustuvat edellytykset vastata kunnan asukkaiden palvelujen järjestämisestä ja rahoituksesta paremmin kuin kuntaliitosta tavoittelevilla kunnilla itsenäisinä.

Koska erityisessä kuntajakoselvityksessä on kyse jopa tahdonvastaisesta kuntajaon muutoksesta, joudutaan lopullisessa päätöksenteossa miettimään, täytyvätkö tahdonvaltaisen menettelyn kriteerit.

Perustelut vapaaehtoiselle kuntajaon muutokselle ovat olemassa, vaikka kunnat eivät yhdessä muodostaisikaan koko maan tasolla tarkasteltuna elinvoimaista ja alueellisesti eheää ja yhdyskuntarakenteeltaan toimivaa kuntarakennetta. Alueen kuntalaisten palvelut on edelleen turvattava ilman lisävelkaantumista tai vielä paljon korkeampaa veroprosenttia. On myös muistettava, että tasavaltalaiseen periaatteeseen kuuluu se, että ketään ei jätetä pulaan ja apua tarvitsevaa autetaan.

Kuntajakoa voidaan kuntajakolain 4 §:n mukaan muuttaa, jos muutos parantaa:

1. kunnan toiminnallisia ja taloudellisia edellytyksiä vastata palvelujen järjestämisestä tai muuten edistää kunnan toimintakykyä;
2. alueen asukkaiden palveluja tai elinolosuhteita;
3. alueen elinkeinojen toimintamahdollisuuksia; tai
4. alueen yhdyskuntarakenteen toimivuutta.

Ensimmäinen kriteeri toteutunee. *Koko prosessin minimimitavoite kyyjärveläisten palveluiden turvaamisesta toteutuu.* Muutos parantaa pienempien kuntien palveluita lähes heti, varsinkin jos palvelut harmonisoituvat Karstulan tasolle. Myös kolmas kriteeri toteutunee: liitos voi vahvistaa kuntien elinkeinotoimijoiden keskittymää. Sama pätee siihen yhdyskuntarakenteeseen, mikä liittyy alueen yrityksiin. Kuntien oma palvelurakenne ei eheytyne kuntien etäisyydestä ja yleisestä rakenteesta johtuen. Uutta kuntaa voidaan entistä enemmän kutsua pienten taajamien ja kylien kunnaksi – tämä vahvistaa alueella korostettua kyläidentiteettiä ja jopa halua maksaa hieman enemmän.

Jos alueen tuulivoimahankkeet toteutuvat, ne auttavat yhdistynyttä kuntaa. Jotta soten toteutumiseen vuoteen 2023 päästään, on jo liitossopimuksen voimassaollessa tehtävä kaikki se sopeuttava, mikä on tehtävissä. Tämä tarkoittaa nykyisen palveluverkon sisällä tapahtuvaa palvelun laadun ja taroituksenmukaisen järjestämisen tarkastelua niin, että eläköityminen ja hahmoteltu uusi organisaatio voivat toteutua mahdollisimman pian. Yhdistymissopimus ei myöskään kiellä uutta kuntaa tarkastelemasta maksuja ja taksoja.

Liitoksen onkin toteuduttava toimintoja tehostavana ja sopeuttava, ei pelkästään yhdistymisavustusta apuna käyttäen rakenteita kasvattavana ja sementoivana prosessina. Toisin tarkastellen kunta-liitosta voidaan pitää järkevänä, jos liitoksen seurauksena yhteiset tulot kasvavat tai menot alenevat tai voidaan luopua päällekkäisiltä näyttävistä investoinneista (sopeuttava liitos). 2000-luvun ensimmäisen vuosikymmenen lopussa tehtyihin liitoksiin riittivät motiiviksi suuret yhdistymisavustukset. Tehostava liitos kasvattaisi alueen elinvoimaa niin, että sinne saataisiin uusia työpaikkoja tai elämä muuten viriäisi. Nyt esitettävä liitos ei olennaisessa määrin vähennä menoja ja se ei kasvata tuloja. Yhdistymisavustus vastaa Suomenselän kunnan kohdalla jopa viiden veroprosenttiyksikön vuotuista tuottoa uuden kunnan tuloissa – tai yhtä veroprosenttiyksikköä viiden vuoden ajan. Pidemmällä aikajaksolla liitos vahvistanee yhteistä elinvoimaa.

Näin kuntarakennelain 2 §:n ja 4 §:n mukaiset edellytykset kuntien yhdistämiselle yhdeksi kunnaksi tiukasti tulkiten täyttyvät. Kuntajakoselvittäjä toteaa tämän palvelurakennesuunnitelman laskelmiin perustuen, että yhdistyneellä kunnalla on jossain määrin yksittäisiä kuntia paremmat toiminnalliset ja taloudelliset edellytykset vastata palvelujen järjestämisestä ja tuottamisesta.

Myös kuntajaon vapaaehtoinen muutos olisi edellisten seikkojen perusteella järkevä ratkaisu. Mahdollista tahdonvastaista kuntajaon muutosta tehtäessä on otettava huomioon erityisesti Kyyjärven, mutta myös alueen muiden kuntien **pitkäaikainen** talouden huono tila ja se, että Kyyjärven kunta on jo kertaalleen ollut valtionvarainministeriön tarkastelun kohteena ilman oleellista talouden vahvistumista – tämä ja jatkuva tilanne on johtanut sen tämänhetkiseen erityiseen kuntajakoselvitykseen; alueen yleiset riskit ja elinvoiman ehtyminen ja väestönmuutoksista nouseva toiminnallis-taloudellinen riski vahvistavat liitoksen tarpeellisuutta. Arviointiryhmä ei lämmennyt pelkästään Kyyjärven perusteluille tuulivoiman mahdollisuudesta pelastaa kunta. Kuntajakoselvittäjänä on sanottava, että tuulivoima voi auttaa yhdistynyttä uutta kuntaa kehittämään alueellista toimintaa ja on ehdottoman positiivinen asia, mutta hankkeen aikataulu ja lopullinen euromääräinen toteutuma ovat liian suuren epävarmuuden peitossa. *Koko alueen heikkoa talouden tilaa kuvaa hyvin se, että kunnat anoivat ja saivat harkinnanvaraisen rahoitusavustuksen 2020 lukuun ottamatta Kivijärveä, joka ei sitä hakenut.*

Erityinen kuntajakoselvittäjä esittää kuntien valtuustoille, että Kannonkosken, Karstulan, Kivijärven ja Kyyjärven kunnan lakkaavat ja perustetaan uusi Suomenselän kunta. Suomenselän kunnan vaakunan valmistelee yhdistymishallitus ja hyväksyy yhdistymisvaltuusto vuoden 2021 loppuun mennessä.

Pälkäneellä 18.12.2020

Eero Laesterä

Eero Laesterä
Hallintotieteiden tohtori, erityinen kuntajakoselvittäjä

Demokratiarakenne, voi muuttua toiselle valtuustokaudelle		
	Kunnanvaltuusto, 35 jäsentä	
Pakolliset lautakunnat (ei otto-oikeutta)	Tarkastuslautakunta 5 jäsentä Kunnanhallitus, 11 jäsentä	Keskusvaalilautakunta 5 jäsentä
Vapaaehtoiset lautakunnat (otto-oikeus)	Tekninen lautakunta 9 jäsentä, lautakunnan esittelijänä tekninen johtaja	Sivistys/Hyvinvointilautakunta 9 jäsentä, lautakunnan esittelijänä sivistysjohtaja
Virastorakenne, työntekijöiden tarpeen ja toimenkuvien perusteella virastorakenne muuttuu jo ensimmäisellä valtuustokaudella.		
	Kunnanjohtaja	
	Kunnanjohtajan esikuntaan kuuluvat 2-3 johtaja/päällikötason asiantuntijaa ja heillä 2-3 muuta asiantuntijaa.	
	Lisäksi kunnanjohtajan suorassa alaisuudessa on kaavoitus ja maankäyttö. Nämä järjestetään joko omana tai ostopalveluna.	
	Kunnanjohtaja muodostaa oman johtoryhmänsä.	
	Virasto-organisaatiossa kunnanjohtajan alaisuudessa	Virasto-organisaatiossa kunnanjohtajan alaisuudessa
	Tekninen johtaja	Sivistysjohtaja
	Teknisen johtajan alaisuudessa on 5-9 päällikötason asiantuntijaa ja tarvittava määrä suorittavia työntekijöitä.	Sivistysjohtajalla on apunaan 6-8 päällikötason asiantuntijaa ja heillä on lisäksi 2-3 asiantuntijataso työntekijää.
	Monikärkiohjuksista saadaan suuri osa erikoistettua yhteen osaamiseen.	Monikärkiohjuksista saadaan suuri osa erikoistettua yhteen osaamiseen.

Taulukko 78: Hahmotelma uuden kunnan luottamushenkilö ja työntekijäorganisaatioksi

Mikä on nyt uhkana

- Kuntien asukasluvun pitkään jatkunut lasku ja väestön ikääntyminen on johtanut jatkuvaan sopeutumisen kierteeseen
 - Verotulot eivät kehity, valtionosuus ei kehity
 - On sopeutettu jatkuvasti ja pienillä kunnilla ei ole enää juuri mitään täysin omaa/yksin – toisaalta/lisäksi lain vaatimissa rakenteissa sinällään on kuntien kokoon nähden päällekkäisyyksiä.
 - Taseen heikkeneminen jatkuu ja vaarantaa itsenäisyyden. Kunnissa on paljon negatiivisesti realisoituneita ja realisoitumattomia finanssiriskejä.
- Kierteen katkaiseminen on vaikeaa pienten yksittäisten kuntien toimin ja pelkkä yhteistyö ei johda enempään
- Työntekijät ovat kuormitettuja ja johtavat viranhaltijat tekevät monen viranhaltijan töitä – keskittymättömyys johtaa ongelmiin viranhakutilanteissa ja työhön keskittymisessä. Monikärkiohjus uupuu ja sen vauhti ei riitä lennättämään sitä maaliin.
- Palvelut täyttävät peruspalveluissa minimitason, mutta ylimääräistä ei ole ja euroja ei riitä kehittämiseen.
- Päätöksentekoon on ollut vaikea saada ehdokkaita, joillakin ryhmillä ja joissakin valtuustoissa ei saada enää varavaltuutettuja
- Kunnat ovat elinvoimaa vahvistaakseen ottaneet suuria riskejä, ja kuntien alueella on toimintoja, jotka eivät ole suoraan kunnan järjestämisvastuulla – molemmista seuraa sellaisia toiminnallisia riskejä, jotka uhkaavat järkeillä veroprosenteilla toimintaa ja lakisääteisiä palveluita
- Yksittäisten kuntien veroprosentin tuotot ovat hyvin pienet, tämä vie pois mahdollisuuden investoida tulorahoituksella velkaantumatta.
- Pienet panostukset eivät riitä hyvään lopputulokseen, vaikka idea olisikin hyvä. Elinvoima-asioissa kunta voi joutua mukaan sellaiseen toimintaan, mikä ei kuulu kunnan järjestämisvastuulle ja mistä kunta ei pysty irtautumaan.
- Hyviinkään elinkeinopoliittisiin avauksiin ei riitä riittävästi panostusta – panostus olisi saatava aikaan vuorollaan – uusi kunta panostaa ensin yhden vanhan kunnan elinvoiman kasvattamiseen jne.

Mihin lopulta päästään

- Liitoksella turvataan palvelut mahdollisimman hyvin, kuitenkin paremmin kuin neljä kuntaa erillään.
- Liitoksella saadaan oikeista kohdista sopeuttamalla lisää resursseja kasvattamaan elinvoimaa
- Liitoksella voidaan turvata alueen aluedemokratia - demokratian vahvistuminen – valtuusto saadaan varmasti täyteen ja kunnanosademokratia kasvaa – kolmas sektori voi tulla aiempaa enemmän toimintaan mukaan.
- Liitoksella saadaan alue työntekijöiden silmin halutummaksi – voidaan keskittyä niihin töihin, joita on tultu tekemään – poistetaan monikärkiohjukset
- Saadaan tehostettua erityisosaajien työpanosta (esimerkiksi aineopettajat)
- Voidaan hillitä väestön muutoksia ja saadaan tehokkaammin palveluntarpeen muutos kohtaamaan sopeutusmahdollisuus – ja siitä huolimatta voidaan säilyttää palveluverkot mahdollisimman kauan.
- Saadaan suurempi ohjausvoima alueellisiin päätöksiin kuin mihin neljä pientä kuntaa yksin. Kunnan painoarvo alueella kasvaa.
- Isommassa yksikössä, myös työntekijöiden direktio-oikeutta käyttämällä voidaan käyttää eläköityminen hyväksi
- Saadaan poistettua erityisosaaminen keskittämällä lakisääteiset puutteet – arkistointi, karttojen digitalisointi, tietotekniikka

- Mahdollisimman suurella yhdistymisavustuksella saadaan vauhditettua elinvoiman kasvattamista - toki pienikin - auttaa
- Uuteen kuntaan saadaan riittävästi päätöksentekijöitä valtuustoihin
- Johtoryhmään ja muille johtavien viranhaltijoiden paikoille saadaan keskitettyä uuden kunnan paras osaaminen.
- Uudessa kunnassa on monipuolinen palveluntarjonta, siellä on jopa kunnan omia erityispalveluita mutta myös liike-elämän palveluita
- Uusi kunta voi hyötyä/hyötty yhteisistä ohjeista ja toimintamalleista. Toimialojen välille saadaan hyvää yhteistyötä.
- Tilojen käyttö tehostuu – tilapulasta kärsivä jonkin vanhan kunnanosan toiminta voidaan siirtää kunnan toiseen osaan.
- Soten toteuduttua, strategian alettua toimia ja tuulivoiman avulla saadaan edistettyä kuntaa, joka pystyy kamppailemaan tavoitteille negatiivisia trendejä vastaan.

